

I AM GREEK  
AND I WANT TO GO  
HOME

23

ISSUE

# KYTHERA

Summer Edition 2016



**FOUNDER/ΙΔΡΥΤΗΣ:** ©METAXIA POULOS • **PUBLISHER:** DIMITRIOS KYRIAKOPOULOS • **EDITOR:** DEBORAH PARSONS • **WRITERS:** ELIAS ANAGNOSTOU, DIONYSIS ANEMOGIANNIS, ASPASIA BEYER, JEAN BINGEN, ANNA COMINOS, MARIA DEFTEREVOS, MARIANNA HALKIA, PAULA KARYDIS, GEORGE LAMPOGLOU, KIRIAKI ORFANOS, PIA PANARETOS, ASPASIA PATTY, HELEN TZORTZOPOULOS, CAMERON WEBB • **ARTWORK:** DAPHNE PETROHILOS • **PHOTOGRAPHY:** DIMITRIS BALTZIS, CHRISSE FATSEAS, VENIA KAROLIDOU, JAMES PRINEAS, VAGELIS TSIGARIDAS, STELLA ZALONI • **PROOF READING:** JOY TATARAKI, PAULA CASSIMATIS • **LAYOUT & DESIGN:** MYRTO BOLOTA • **EDITORIAL/ADVERTISING-ΣΥΝΤΑΞΗ/ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ:** 6944-551720, e-mail: kse.1993@yahoo.gr  
**FREE COMMUNITY PAPER • ΕΛΛΗΝΟ-ΑΓΓΛΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ • ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ • ΔΙΑΝΕΜΕΤΑΙ ΔΩΡΕΑΝ**



George & Viola Haros and family wish everyone a Happy Summer in Kythera

WE BELIEVE IN TAKING CARE OF OUR CUSTOMERS,  
SO THAT THEY CAN TAKE CARE OF THEIRS.

[www.stgeorgefoodservice.com.au](http://www.stgeorgefoodservice.com.au)

All the right ingredients



With a view of the Mediterranean  
that would make the gods jealous  
**Nowhere but Porto Delfino**

t. +30 27360 31940 +30 210.6645304  
email: [info@portodelfino.gr](mailto:info@portodelfino.gr)  
url: [www.portodelfino.gr](http://www.portodelfino.gr)

**ΚΑΦΕΝΕΙΟ ΠΛΑΤΑΝΟΣ**

Ανοικτά από τις 9.00 π.μ.  
έως αργά το βράδυ  
για καφέ,  
μεζέ και φαγητό

**ΜΥΛΟΠΟΤΑΜΟΣ**  
Καλλιόπη Καρύδη  
τηλ.: 27360-33397

**RENT A CAR**  
IOANNIS DEFTEREVOS & Co.

**CERIGO CAR**

27360 31363 6976 051 279  
27360 31030 6944 770 161  
Tsikalara, Kythira  
[cerigorentcar@outlook.com.gr](mailto:cerigorentcar@outlook.com.gr)

**STRATIGOS**

PLUMBING WORKS  
Υδραυλικά Έργα  
HEATING  
INSTALLATIONS  
Εγκαταστάσεις Καλοριθμίων  
GAS SUPPLY &  
GAS RESERVOIRS  
Προμήθεια Υγραερίου & Δεξαμενών

**THANASIS STRATIGOS**  
Livadi - Kithira, 80100  
Mob. +30 6936 64 14 14  
Fax: +30 27360 31554  
[www.stratigos.info](http://www.stratigos.info) [tstratigos@yahoo.gr](mailto:tstratigos@yahoo.gr)



Τα Κύθηρα... σε λίγο θα τα βρούμε - φωτογραφία της ΒΕΝΙΑΣ ΚΑΡΟΛΙΔΟΥ

## καλωσορίσατε! welcome!

Ξένε, τούτος ο άγνωστος τόπος που περπατάς είναι δικός σου. Στα σχολειά σου σε μάθανε την Ιστορία (History), τη Γλωσσολογία (Glossology), τη Φυσική (Physics), τα Μαθηματικά (Mathematics), την Αρχαιολογία (Archaeology), την Αρχιτεκτονική (Architecture). Μπορεί να χτισες τα δικά σου Μουσεία (Museums), ν' ακούς τη δική σου Μουσική (Music), να βλέπεις το δικό σου Θέατρο (Theatre) - το Κωμικό (Comic) ή το Τραγικό (Tragic) της ζωής και να διαμόρφωσες τη δική σου Φιλοσοφία (Philosophy). Κάθε σου βήμα και μια λέξη Αντίδοτο (Antidote) για ό,τι μπορείς η ανάσα σου να κρατήσει στις στρωματώσεις του χρόνου. Γι' αυτό δεν είσαι ξένος. Γι' αυτό σε περιμένουμε ξανά. (ΗΛ.ΑΝ)

Listen really closely. It is... the Sound of Silence... Welcome to Kythera! Throughout history visitors to Aphrodite's island have realised that what makes Kythera exceptional... are the Silences. So switch your digital devices off and step into another time, another way of being. Take a dive into otherness... your eternal otherness. Absorb the depth of story that is present in the magical landscape, the various divine beaches, the simple and yet glorious architecture. And get to know a local. Put down your mobile phone and listen to the winds... hear the secrets of the Sirens. Enjoy your adventure on Kythera, leaf through this year's Kythera Summer Edition. It is brimming with information about the island. Take the time to disconnect from the modern world and absorb what Kythera does best. Enliven your senses...

Enjoy 2016!

ΣΕΛΙΔΕΣ 16-17: ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΣΤΟ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΚΥΘΗΡΩΝ



## GOLD CASTLE JEWELLERY

Unbeatable prices for gold and silver  
A large selection of jewellery in 22K, 18K & 14K gold  
Traditional hand-made Byzantine icons  
Αναλαμβάνουμε ειδικές παραγγελίες κατασκευής  
κοσμημάτων και εικόνων

**CHORA Kythera: 27360-31954 6945-014857**



Enjoy resting in an idyllic environment  
Νιώστε στιγμές πολύτιμης ξεκούρασης  
σε ένα ειδυλλιακό περιβάλλον

AGIA PELAGIA  
t: +30 27360-39150, 39170, f: +30 27360-39180  
e-mail: [info@kythearesort.gr](mailto:info@kythearesort.gr), [www.kythearesort.gr](http://www.kythearesort.gr)

## και όλα μέλι-γάλα

pure Kytherian  
thyme honey

θυμαρίσιο μέλι  
Κυθήρων



**ΜΗΤΑΤΑ**

Κύθηρα  
τηλ.: 27360-33010, 6978-350952, 6977-692745



παραδοσιακό καφεκοπτείο  
ζακχαρώδη - πραλίνες - ξηροί καρποί

Λιβάδι - Κύθηρα  
Τηλ.: 27360-37333 [www.coffeemaster.gr](http://www.coffeemaster.gr)

## RESTAURANT ZERVOS - MAGOS KAPSALI

Our restaurant is popular with  
yacht owners and fishermen alike  
**Seafood & Greek dishes**



Antonis Zervos Tel.: 27360-31407/8



## LETTERS TO THE EDITOR



I have been a frequent visitor to the island of Kythera since 1992 when I visited for the first time the family of my oldest and dearest friends, Katerina and Vrettos Stathis at Karvounades village. Since then my wife Dina (may God rest her soul) and I have frequently had the opportunity to enjoy our summers in Kythera, swimming every day in its wonderful seas while also tasting the delicious local cuisine. Most of all, however, we enjoyed the warm hospitality of our friends. Soon their friends became our friends, especially Helen and Jimmy Kontoleon.

After three years absence I returned to Kythera this summer. Jimmy (a brilliant and spiritual man) introduced me to your newspaper. At the time, however, I did not have the opportunity to read it with the care and attention it deserved as urgent developments in the economy in July (the infamous capital controls) demanded my immediate return to Athens. So when I finally read it I had already left the island and never had the chance to meet you in person and congratulate you on the wonderful work that was evident throughout the publication.

Not only does your newspaper educate with facts and inform the reader of current news and activities, it also provides us with an insight to the island's history, both past and modern, to its culture, to the beauty of the island's nature along with stories of the ordinary, everyday people of the island.

I was very touched, in particular, when I read the postcard you published sent in 1945 by a young girl to her father, an immigrant to Australia, describing in simple but touching words the sufferings of her poor family at the time. I was a nine year old boy then myself (born in 1936). I also suffered from the consequences of the two wars Greece endured back then, World War II and then the civil war, at one point almost dying of starvation.

Mrs Metaxia, I would like to offer again my warmest congratulations for your excellent work. May God grant you health and strength to continue your wonderful efforts to give us all that we lack - love for our country.

*Emm. Maragakis, General of the Hellenic Army (ret.)  
and former Military Attaché to Baghdad, Iraq, and Amman, Jordan*

## MIXING IT WITH MIRANDA

Kytherian summers are always loaded with memories. Lazy days lying on the beach, snorkelling, moon-lit village dances. 2015 however was a year full of memories like no other.

Dad was driving my sisters Nikita, Tiana and I to the Kythera airport. Tiana, like many young Kytherian-Australians, was about to head off to meet friends and travel to other Greek islands. As we approached the airport, we saw a plane landing so we put the pedal to the metal. Only instead of the anticipated Olympic flight, when we rushed inside the airport we were all flabbergasted as we watched the door of a private Lear jet open and witnessed Victoria Secret model Miranda Kerr and her partner Snapchat creator Evan Spiegel float down the stairs.

It was business as usual at the Alexandros Onassis Airport. Everyone (but us) was oblivious to her. With no paparazzi in sight and not wanting to make a scene, we silently screamed in our heads. We were approached by one of her assistants who told us Miranda was willing to have a photo taken with us only could we please not share it on social media until she and Evan Spiegel had left Kythera. Much to our surprise they had come to attend a wedding at which her mother was officiating. So the three Comino sisters quickly posed



from left: Tiana Comino, Elissa Comino, Miranda Kerr and Nikita Comino outside the Alexandros Onassis airport in Kythera.

for a photo with Miranda outside the Kytherian airport before she and Spiegel left for the Maneas Hotel in Agia Pelagia where they were staying. Now that's a Facebook profile photo!

*Elissa Cominos, Sydney Australia*

## THE LESS THAN MAGICAL GREEN POOL

I really want to thank you all as your tourist newspaper made an exceptional difference to our trip to Kythera last summer. My Anglo-Australian wife and family and I have always wanted to make the trip to my great-grandfather's homeland. So in 2015 Kythera made it to the top of our 'Bucket List' and in late July we finally arrived. We had spent many nights researching the island online before getting there and as we are all keen hikers the idea of trekking to Magic Green Pool just west of Milopotamos was top of our list. We had even watched the You Tube footage.

The reality unfortunately was both a disappointment and a serious health risk. After an arduous trek, when we finally got to the less than magic pool we found a toxic waste hole. The problem is the summer water tides do not rise high enough to wash the pool clean. This along with sea-anemones made the pool undesirable to swim in. As we trekked back, we found the Greek-speaking group in front of us were even less unfortunate. One of the teenage girls in the family party had had a fit and fainted. As a paramedic with over 29 years experience, I examined her. From her pulse I suspected that she'd had a massive panic attack. There was a lot of action on mobile phones and then the strongest male loaded her on his back and carried her back over the 2kms of rocks to an ambulance. It turns out that if there is an accident, first aid services can only meet you at a paved road. While the less than Magical Green Pool turned out to be a waste of time, the village dances were fantastic!

*Name withheld upon request, Sydney, Australia*

## THANK YOU

**FOR 23 YEARS** *Kythera Summer Edition* has been sharing articles, stories and information with local Kytherians, Greeks of the diaspora and new and returning visitors to our beautiful island.

While we are a tourist paper intent on promoting the island's economy, its produce, its beaches and its beauty, we are also a paper for the community in all its manifest forms. We publish stories that explore the island's cultural, folkloric and human identity, that unearth its deep archaeological past. Importantly we also investigate issues affecting the everyday lives of locals - be it health or education or social justice. Nothing is out of bounds, nothing is too controversial. We are the paper for "all seasons"; or at least we try to be.

Survival from one year to the next is never easy. That's how it is in Greece these days. We are not alone. Life is a struggle for so many. Somehow, amazingly, we have survived and we have done so in large part because we have substance. We are now the oldest continuously circulating bilingual tourist paper in Greece!

While I am 'the powerhouse that brings *Kythera Summer Edition* to annual fruition', I am only able to do this because of the talented and committed team I have working with me. For six months we labour to produce a first rate paper, with content we can all be proud of. Like a theatre play or musical production, one never sees the gruelling rehearsals before opening night. The result of this hard work, the 32 exceptional pages of words and art contained in this 2016 issue, would not have been achieved without our Editor Deborah Parsons, the writers of these wonderful stories and the readers who send us their articles and letters of concern. To Daphne for creating this year's rather glamorous Miss Archaeology map and to our photographers a huge thank you. Enormous thanks also to Joy Tataraki, Pia Panaretos, Manolis Plantzos, Mrs Eleni Charou, Manolis Kassimatis and Chrissa Fatseas who helped in so many ways.

A sincere thank you to Nick and Viola Haros & family of St. George Foodservice, Sydney, for their continued sponsorship and generosity; and to the Kytherian Association of Australia. We are also indebted to the Karvounades Coffee Club. Without them, you would not be reading this issue. On behalf of Kytherians and Philokytherians the world over, we thank you all and promise to make every effort to keep going strong for many years to come.

*Metaxia Georgopoulou*

## ABOUT US

**Founding Publisher - Metaxia (Sia) Georgopoulou** is a big-picture person. Having worked in Australia as a Press Secretary and Advisor to Government ministers and parliamentarians, her return to her parental homeland gave birth to *Kythera Summer Edition*. With a passion for justice and enormous experience in community politics both in Australia and Greece, Sia is the powerhouse that brings *Kythera Summer Edition* to annual fruition. Sia is married to Dimitris Kyriakopoulos and they have a sixteen year old son, Alexandros.

**Editor - Deborah Parsons** has been coming to the island every summer for the last 28 years which tells you how much she loves the place. Born and bred in Melbourne, Australia, Deborah regards Kythera as her second home. Over the years she has worked as an archaeologist, a stone tool illustrator, a musician, a graphic artist and (finally) as a writer. This last career is the one that stuck. She writes scripts for film and television. She recently wrote the libretto for her first opera.

**Feature Writer - Anna Cominos** is a seasoned Festival Organiser. She works for the Sydney Comedy Festival, the Greek Festival of Sydney and the Antipodes Festival in Melbourne as well as the iconic Enmore Theatre. Anna studied dramatic art and has performed in television and theatre productions in Australia and Greece. Anna's Kytherian ancestry has inspired her writings for *Kythera Summer Edition* for the last twenty three years.

**Writer - Anna Giabanidis** is a happily elusive Greek/English hybrid who finds profound comfort in Kythera's natural beauty and isolation. A graduate of British and European Laws, Anna has shunned life as a lawyer and is now a freelance academic writer of law, politics and philosophy. Yet she is unable to shun her restless nature and artistic flair and also indulges in art as well as her flower, fruit and vegetable gardens. Inspired by its natural beauty, Anna constantly seeks new ways to spread the beauty of Kythera.

**Artist - Daphne Petrohilos** studied at the Chicago Art Institute in the United States and has held exhibitions in Dublin, London, Athens and Kythera. An artist in all aspects of her life, Daphne creates beautiful objects be it crocheting lace, weaving a hat or cement-rendering a wall at her traditional house in Broggi.

**Artist - Aspasia Patty** was born in Australia and studied art in Brisbane where she teaches and paints full-time. She has taken part in workshops and tutorials under several master painters and has participated in solo and joint exhibitions in Australia and internationally. Her commissioned portrait of the much loved Kytherian identity, the late Father Efthimio, hangs in the monastery of Agia Moni. Kythera has profoundly influenced her artistic journey and continues to do so.

**Writer - Pia Panaretos** is a social anthropologist whose land rights work with Australian indigenous communities of the Northern Territory propelled her to research her own cultural heritage in a similar bid for heritage preservation. Her ancestors' migration 120 years ago necessitated a return to Kythera, for which she was fortunate to spend two years living through the seasons pursuing participant-observation fieldwork on the anthropology of religion and the migration of spirituality.

**Writer - Cameron Webb** first came to Kythera as a 14 year old and was instantly enamoured. Even though he has lived in many different countries over the years, it still remains the only place he wishes to call home. He currently lives and works in Sydney where he spends much of his time daydreaming of Kythera.

**Photographer - Venia Karolidou** has worked as a freelance travel reporter for magazines and newspapers and has taken part in many exhibitions. For Venia above all is light. The light that defines the view (look) and the style of each photographer. Her first time to Kythera was many years ago. She loved the place and she visits very often, all seasons. The particular light of the island, the shapes of clouds, the ruins and colour of the sea are an eternal source of inspiration.

**Writer - Jean Bingen** is a retired civil engineer who first worked with the World Council of Churches Kythera Team in 1962 as a technical student with the Dutch delegation. In 1965 he returned to work as a civil engineer with the Team. Jean met his wife Ina in Livadi in 1966, when she was also a volunteer. After the death of WCC group leader George Koksma in 2004, Jean archived his work relating to the twelve-year period the WCC Kythera Team was working on the island.

[kse.1993@yahoo.gr](mailto:kse.1993@yahoo.gr)

**χρυσόψαρο**

**kapsalikythera**  
facebook.com/chrysopsaro  
t: 27360.31032

**THERAPEUTIC MASSAGE & TREATMENTS**

Aroma therapy  
Reflexology  
Shiatsu  
Ayurvedic  
Reiki  
Acupuncture  
Bowtech

KAPSALI BAY, KYTHERA, UPSTAIRS FROM "BANDA LANDRA" ORGANIC CAFE BAR  
BOOKINGS BY APPOINTMENT. PLEASE CALL 6973639044



## EDITORIAL

**THERE IS A CONSENSUS IN EUROPE** among economists that the fourth programme of austerity measures imposed on Greece will fail to kick-start the economy and will do little for development, job creation and the revival of small commercial enterprises, which close one after the other or are on the brink of closure.

**AS IN ALL STRUGGLES**, conflicts and wars -and today Greece is at economic war- it is the ordinary people who suffer, who lose their jobs, their dignity, who have their lives stripped from them. Doctors and hospital staff at public hospitals work in disgraceful, overcrowded conditions, lacking essential medical resources while patients are asked to buy gauze and pharmaceutical supplies. Public schools are short of teaching staff, government bureaucracy has become anything but streamlined and workers in the private sector have lost their right to a dignified existence, constantly faced with exploitation, insecurity and the threat of unemployment. To cap it all off, the country's defiled legal system allows murderers, drug dealers and paedophiles to roam free while people who can't pay their ENFIA (property tax) have their homes seized.

**THIS COUNTRY IS NOW LIVING** through its sixth successive year of economic recession. Greece's debt level is already so large it is a fiscal impossibility that it can ever be paid off. This is a debt that will be on the head of every child for generations to come. Thousands have fled the country to find job stability and a fulfilling life elsewhere for lack of opportunities here in Greece. Figures translate into numbers of a people learning to live with poverty. One million, six hundred thousand Greek people live below the poverty line - 15% of the population. Wages and pensions continue to be cut reducing household income by one quarter and this is coupled by the shameful fact that the Government has signed away Greece's sovereignty. Henceforth, the country's wealth, government utilities and properties, will be controlled by the Troika (EC, IMF & ECB) and Brussels for 99 years.

**AND YET WHILE THOUSANDS OF GREEKS** are fleeing the country for economic reasons, every day thousands more have been flooding in seeking political asylum. Coming predominantly from Syria, 38% of these refugees are children, many of them unaccompanied. Their homes destroyed, culture decimated, family and friends killed, fearing for their lives, desperately seeking a future for themselves and their children, these people flee from a country at war (a war that has the silent blessing of the world's major powers) to Greece, a country that can barely support itself.

**THE MAJORITY OF THESE DISPLACED PEOPLE** want nothing more than to be reunited with family in Germany, Austria, Britain and elsewhere. Instead they find themselves trapped in Greece, living in inhumane conditions in refugee camps (re-named "hot-spots" to misguide public opinion about the tragic truth) that are rife with problems, and often controlled by Mafia style criminal gangs. The problem can only get worse. The much-criticized agreement between a hostile European Union and a hard-line, politically unstable Turkey has finally been initiated. Thousands of people are trapped here with no solution in sight while more countries are likely to toughen their migration policies, especially after Britain's exit from the EU. Against its will, Greece now finds itself in the position of gatekeeper for the rest of Europe with little in the way of necessary resources and expertise to carry out this role imposed on them.

**AFTER TWO WORLD WARS** and millions of lives sacrificed in the name of peace, the European Union was created, its member nations uniting in a desire for peace, social justice and economic prosperity for all. There would be no more closed borders, EU citizens would have the freedom to journey from state to state, country to country. Now, the EU has collapsed at its first major crisis.

**GREEKS WITH THEIR HISTORY** of oppression, forced population exchanges and immigration, understand more than most what it is to be a refugee. These same Greeks, who have been maligned by so many and abused by the Troika, have done what other countries in Europe have not. They have opened their hearts and their homes, they have given generously of their time, their hospitality, what little money they have. With their innate sense of justice, the Greek people have put aside their own troubles to help their fellow man and volunteered on a hitherto unknown scale.

**KYTHERA UNDERSTANDS OPPRESSION** and forced population exchanges, migration, and what it is to be a refugee. Whenever you meet a Kytherian with the surname Sklavos, you are meeting a direct descendant of a Kytherian sold into slavery by Turkish and Algerian pirates. History here is a part of everyday life. It is this history we are paying homage to in this special issue of *Kythera Summer Edition* by declaring 2016 to be the KSE year of archaeology.

**DESPITE THEIR SPIRIT OF RESILIENCE**, Greek people have been left with no hope of escaping their current predicament. Perhaps history might prove to be our liberating weapon, our thrust towards the future. If we fathom and protect our history from desecration and appropriation, could an impassioned recollection of the past, at least here on Kythera, be our guide to a sovereign future? A future built on historic walking paths, on Byzantine churches and Venetian castles, on Minoan tombs and peak sanctuaries, on Phoenician caves and fossil remains? The first step to a bright new future for the island begins with our newly-inaugurated world class museum, the Archaeological Museum of Kythera, which showcases our past and preserves our heritage for future generations.

## HISTORICAL NOTE


by Stavros Paspalas

**KYTHERA HOLDS** a special place in the Western imagination – an island haven of Aphrodite, a place of ease and pleasure. Known to many, this stereotype finds its roots in Antiquity and has often been applied, from the Middle Ages onwards, for a wide range of purposes that varied from serving the territorial aspirations of Kythera's Venetian overlords to supplying an idyllic theme for French Baroque painters (...)

(...) A recurrent feature of the history of the island (...) is the interplay between life on Kythera and the impact exerted on its inhabitants by external forces and the locals' reaction to them: the creative interaction between a Mediterranean island and the wider world. Depending on where one stood (and stands) on the island one could (and can) see the south-eastern and south-central Peloponnese (all the way to Mt. Taigetos in Lakonia), Antikythera and Crete to the south, and – so one is told – under particularly clear conditions Melos in the Cyclades. Kythera's position made it a refuge in times of need or, indeed, a stepping-stone, as well as allowing its inhabitants to be drawn abroad when conditions elsewhere were deemed more favourable than those on the island itself.

(...) Kythera also has its off-island history, more often than not enmeshed with the 'Aphrodite's haven' theme. So it is that the island appears in an amazing 'map' mosaic of the late third or early fourth century AD at Ammaedara, south of Carthage (in modern-day Tunisia) in which it shares the field in a sea dominated by the locales of major sanctuaries of the goddess – a deity who, it should be remembered, also had important duties pertaining to fair sailing as evidenced by one of her many epithets: Euploia. In this mosaic the island's mythological persona knits with its position in the Mediterranean. And a safe passage round the south-eastern prong of the Peloponnese, directly opposite Kythera's northern shores, with its treacherous waters was of utmost importance to mariners for millennia. Here let it suffice simply to recall the second-century AD funerary inscription at ancient Hierapolis (modern Pamukkale in western Turkey), in which a certain Flavius Zeuxis boasts of having successfully sailed the dangerous waters that washed our island's northern coast 72 (!) times.

Excerpt from the Foreword to the recently published book *The Archaeology of Kythera* by Timothy E. Gregory and Lita Tzortzopoulou-Gregory.



I AM GREEK  
AND I WANT TO GO  
HOME

I WAS BORN  
IN GREECE

MY SISTERS  
ARE THERE

INDEPENDENT MOVEMENT  
FOR THE REPATRIATION  
OF LOOTED GREEK ANTIQUITIES

[www.iamgreek.gr](http://www.iamgreek.gr)

visitkythera™  
escape the crowds



pyrgos house

For an unforgettable Kythirian Summer  
Join our activities and be delighted!

- Guided walks
- Kythirian Cooking Workshop
- Olive Oil Soap Workshop
- Organic Olive Oil Tasting
- Thyme Honey Bee Excursion
- Canyoning Tours
- Mountain Bike Tours
- Sea Kayak Tours

Bookings and inquiries at  
Pyrgos House Tourist Office – Potamos  
(0030) 698986 3140 – [www.pyrgoshouse.com](http://www.pyrgoshouse.com)



EXPLORE DREAM **DISCOVER DIVE**

**KAPSALI'S NEWEST VENTURE** goes underwater! Explore Kythera's underwater landscape. Kythera's crystal clear waters make it the perfect place to discover underwater nature: nudibranches, invertebrates, crabs, shrimp, seahorses, sea turtles and, if you're lucky, dolphins. Sea turtles and dolphins love the clear Kytherian waters.

Experience the Kytherian underwater world with diving instructor George Lampoglou at the Kythera Dive Centre in Kapsali. He and his experienced

team of divers will train you and take you on a tour of some of the best diving sites in Greece. Explore the underwater caverns and canyons and stunning rock formations. As you dive marvel at the cuttlefish and octopi.

You can choose to have a single dive experience for the day or, if you like, you can complete and earn your PADI Open Water Diver Certificate which allows you to dive anywhere in the world! Enrol the kids\* in a course at Kapsali while you relax and laze on the

beach or chill out at one of Kapsali's many cafes or tavernas. They'll have fun as they discover the underwater world of Kythera.

\* All children must be over 10 years of age.

Kythera Dive Centre, Tel: 27360-37400 or 6944-314172

**GLASS BOTTOM BOAT**

**EXPLORE KYTHERA'S SECLUDED BEACHES** with Spiros Cassimatis in Alexandros, the Glass Bottom Boat. Explore the coastline of Kythera with Captain Spiro or perhaps take one of his regular sea excursions to Elafonissos' award winning Simos beach, Anti-kythera and Neapolis. Discover the pisoyialo (west coast) where you can swim at remote coves. And whatever you do, don't leave Kythera without a sea excursion to Hitra - the Egg - the rock that rises so dramatically from the sea south of Kapsali. This 'rock' has a life form of its own. The final stop before Europe and Africa, it is a place where many rare migrating birds gather. At Hitra Spiro will anchor his boat, allowing you to snorkel and discover the brilliant underwater sea life.

Alexandros Glass Bottom Boat. Tel: 6974-022079  
Prior reservation is necessary.

**GEO WALKS**

**DISCOVER**, explore and photograph spectacular Kytherian phenomena which are part of the geological heritage of Kythera with geologist Markos Megaloikonomos.

**ΑΝΑΚΑΛΥΨΤΕ** με τον έμπειρο γεωλόγο Μάρκο Μεγαλοϊκονόμο το φυσικό περιβάλλον, τη γεωλογική ιστορία του νησιού, εξερευνήστε και φωτογραφίστε εντυπωσιακά γεωλογικά φαινόμενα, που αποτελούν τμήμα της γεωλογικής κληρονομιάς των Κυθήρων.

**GEO WALKS with Markos Megaloikonomos. Tel 6973.212898**

**SUMMER SPORTING FACILITIES, CLASSES AND VENUES**

**FOOTBALL** Coach Petros Galanakis provides Kytherian children from 4 to 18 with academy style coaching at the Magiros Sports Complex in Kato Livadi. Petros is an accredited Australian coach who has coached at senior and representative level. Tel 6981.652399 for more information.

**YOGA** Kiros Tzannes runs Ashtanga and Vinyasa yoga classes at Kondolianika several times a week. You can contact Kiros for times and information on 6972.510279

**AIKIDO** Kiros Tzannes runs Aikido classes at Kondolianika. Contact Kiros for times and information on 6972.510279

**TENNIS** • Kato Livadi, the Magiros Sports Complex

• Kato Livadi, private court available for hire from Andreas Lourandos Tel 27360.31761 / 6977.682548

• Agia Pelagia, Marrou Hotel. Tel 27360.33466, 6974.812522

**BIKE RIDING** Rent bicycles for the day or week from Panayotis Motorent. Contact Panayotis for availability and rates on 27360.31600 / 6944.263757



**SAILING LESSONS** The Sailing Association of Kythera organizes lessons from the beginning of July to 20 August. Contact the Association President Kosta Belba on 6932.042066. Donations to the Association are very welcome.

**SWIMMING LESSONS** The Swimming Association of Kythera run swimming programs in Kapsali and Avlemonas in July and August. Contact Kostas Belbas on 6932.042066

**SCUBA DIVING WATER COURSES** Kythera Dive Centre at Kapsali. Instruction by George Lampoglou. Just for fun or acquire certification as a Scuba, Open Water, Advanced Open Water or Rescue Diver and Divemaster. Tel 27360.37400, 6944.314152

**ORGANISED OUTDOOR TOURS ADVENTURES AND EXCURSIONS**

**PYRGOS HOUSE OFFERS A RANGE OF ACTIVITIES.** For information go to the Pyrgos House office in Potamos, opposite the

Lariotissa church, or contact Frank van Weerde on 6989.863140. You can choose from the following activities.

**CANYONING** Adventurous tours through Kakia Lagada Gorge and Koufogiolo.

**MOUNTAIN BIKING** Tour 1 Easy and Relaxing or Tour 2 Strenuous and Adventurous.

Biking tours get underway after a briefing by Pyrgos House guide Alexis.

**SEA KAYAK TOURS** Explore Kythera from the sea. Paddle along rugged coastline, float near caves, relax on a deserted beach for a



picnic. Beaches visited are accessible only by kayak or boat. All pristine, natural and pure.

**WALK WITH FRANK** Guided walks by Frank van Weerde in spring and autumn. Summer walks in June, July and August.

**THE MAGIROS SPORTS COMPLEX**

**LOCATED IN KATO LIVADI** this stunning new complex has been funded by Mr Peter Magiros of Fruitex Australia. The complex includes a grass football field with a walking track around the perimeter, a tennis court and a basket ball court. It is also equipped with change rooms and toilets. The complex has been a major contribution to the island, affording Kytherians the opportunity to enjoy athletic and sports options that previously didn't exist.

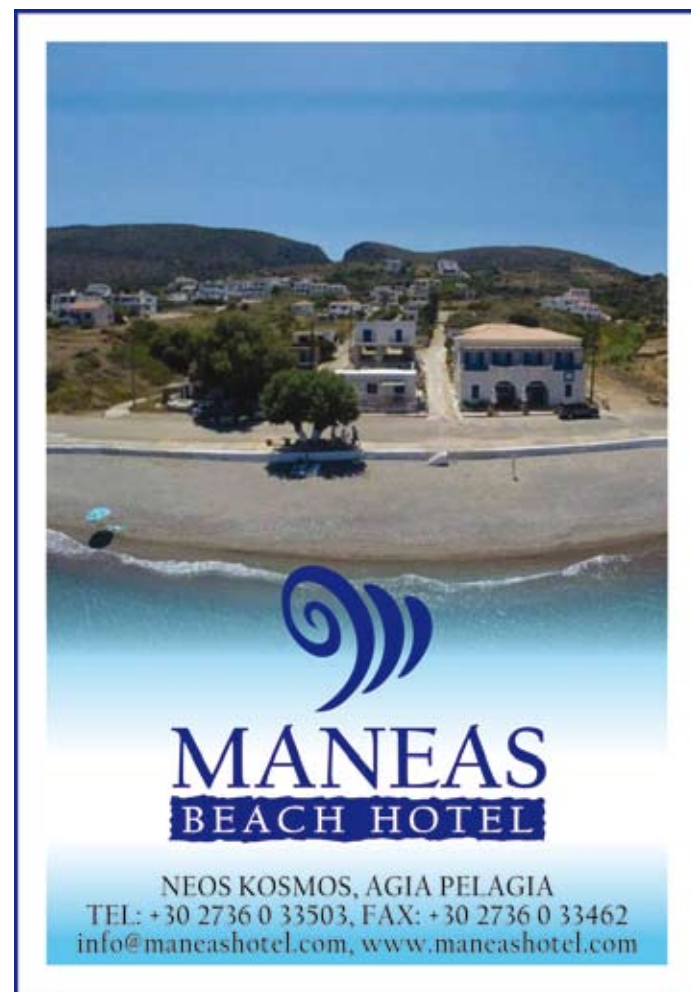
**Access to the facilities: Keys to the Complex are available from Theodori Caravousanos at Toxotis Taverna in Livadi, Tel 27360.31785.** When you return the keys, please note that a small donation for the upkeep of the sports complex would be appreciated.

**TRAINING IN MARTIAL ARTS**

**FROM 20-24 JULY** training in Jiu-Jitsu, Judo, Karate, M.M.A., Brazilian Jiu-Jitsu, Krav Maga, Capoeira, Yoga, Meditation and more all over Kythera. Trainers from Greece and abroad.

**Information: George Zantiotis 6970.964.467**

**e-mail: geobukan@gmail.com**





## KYTHERA'S SECRET WEALTH: ITS UNIQUE FLORA

*A stroll through the delicate online path created by Stavroula Fatsea*

**THERE IS SOMETHING SO SIMPLE** and natural and beautiful in Kythera that is simultaneously rich and mysterious and unique.

We tend to overlook those green and colourful fields with their stone walls covered in wonderfully wild, small strange plants that we hardly notice. *The most beautiful things become invisible to our eye.* The more we take for granted the less we see. And it seems we miss a lot.

Kythera is blessed with close to *800 different kinds* of flowers, plants and mosses. There is an arsenal of nature planted in our backyard that we know nothing about.

But there is thankfully someone who appreciates and deeply loves all these little unexplored treasures. Ms. Stavroula Fatsea has developed an impressive blog on the flora of Kythera that is well worth looking at: <http://floracythera.blogspot.gr>



Ms Stavroula Fatsea, Principal of the Chora High School and French teacher, has always been attracted to the uniqueness and beauty of the island's plants. She records every single plant, small or big, whether wild or endemic. She observes them in detail, takes notes and pictures, succinctly maps their locations, researches,

translates the Latin into Greek, looks up the relevant terminology, makes up new ones where necessary.

Since her college days, Stavroula has been actively involved in ecology and alternative forms of cultivation and sustainability. She started writing her blog in 2010 because so few of us know the *priceless value of the island's flora and through this ignorance do little to protect it.*

In 2003 she began taking photographs of flowers in bloom which she tried to identify. As she searched for local names, Stavroula realized that *even the older people knew little about this flora.* So she eagerly began to study scientific books and specialized internet sources.

*As she strongly believes that information should be widely disseminated, she puts no restrictions whatsoever on copying or sharing her blog. Just a reference to the source will be enough.*

FloraCythera.blogspot is a compilation of information. Beautifully written, here science is mingled with history, botany with medicine and mythology with geography, leaving the reader with a complete sense of familiarity with the species. It is well worth taking a stroll through the pages.

### Spring seductress and 60 more kinds



The island is a paradise for land orchids. International botanists have recorded more than 60 varieties of them. Stavroula Fatsea has made a comprehensive map of the location, complete with accurate coordinates, where each one is found. A wonderful little orchid as described by Bauman and Bauman in 2005, a special sub-category of *ophrys candica*. Endemic. Blossoms end of March until end of May.

### Kingdom of fungi



Since 2012 Mrs Fatsea has been conducting an extensive study of the exquisite and almost unknown world of fungi and mushrooms. Unfortunately, she says, there are no fungi or mushroom collectors interested in anything but the edible varieties.



### Helen's Polygala

The polygala family includes more than 500 impressively attractive species. Botanist Lineos



gave the name to the plants derived from the Greek word meaning "a lot of milk" implying that the animals fed by these plants produce a lot of milk. Helen's Polygala is strictly endemic. Discovered in the 60s, it is one of the most endangered species in the Mediterranean. Some varieties are used as a medical alternative to jingjeng. The plant's root supposedly "empowers the will and urge of man to achieve high goals and help him get rid of old habits and tendencies".

### In Critical Danger

*Centaurea redempta* ssp *cytherea* is a wonderful furze. An endangered species, it is found only in the Chora Castle. It is one of the six most localized plants. Unaware of its rarity and importance, each year when the Castle area was cleaned up, the plant used to be abruptly removed. Stavroula Fatsea spoke to the Castle management, urging them to take action. The response was immediate and positive.



Σκουτελάρια των βράχων ή κυθέρεια, Kytherian Skoutelaria

**The vision** Stavroula Fatsea once dreamed of creating an Ecological Park on Kythera. While this dream never came true, it triggered the creation of the present blog in which she has recorded over 200 plants. Working together with her students at the High School, she has created a small Botanic Garden where they have planted and followed the growth of

50 kinds of Mediterranean ecosystems.

**Wishing on a star** This blog opens a unique window to the island's rare and unexplored plants and vegetation. When you read it, you are sure to become more observant and, most importantly, keen to protect these treasures.

And perhaps one day we will be able to visit an Ecological Park and/or a Museum of Natural History that will safeguard all the seeds and plants and mosses from the land where the Creator has planted them.

As the famous painter Henri Matisse once said, there are always flowers for those who want to see them.

*Marianna Halkia Loupa*



**BANDA LANDRA**  
MUSIC CAFE COCKTAIL BAR

HEALTHY SMOOTHIES  
HOMEMADE ORGANIC FOOD  
LIVE MUSIC

JOIN KAPSALI BAY ALL DAY LONG 2736031904

**THE GALLERY**

FOLLOW YOUR ART  
KAPSALI BAY, KYTHERA  
+306973639044  
[www.followyourart.gr](http://www.followyourart.gr)

**theshop**

FASHION • JEWELLERY  
PAINTINGS • CERAMICS  
ACCESSORIES



Σπιτικό φαγητό  
Φρέσκα ψάρια και θαλασσινά  
Ντόπιο κρέας στη σχάρα

Kapsali • Kythera • 27360 37200 • 6977 865162



## RUNNING A WRITER'S RETREAT ON KYTHERA

by Kiriaki Orfanos, Sydney-based writer and teacher, author of *Kythera from the Air*

**WE ARRIVED IN KYTHERA IN THE SPRING.** Poppies lined the roads, and giant dandelions, which counted time in centuries rather than hours, glowed in the evening light as if they had been made out of spun glass. Narcissus, irises, anemones, crocuses, hyacinths and violets tumbled down the mountains, crowded the olive trees, invaded the orchards and made the gullies bloom. They lay over the countryside like antique embroideries, and large delicate heads of Queen Ann's lace resembled tablecloths crocheted by old ladies for their granddaughters' glory boxes which had been spread out over the grass to dry. The air, soft like velvet, was full of the smell of sage.

About nine months earlier, I had suggested to my friend, Sue Woolfe, that Kythera might be a suitable place to run a writers' retreat like those she had done in Tuscany, India and Havana for Sydney University. I had participated in one of her courses, and knew the quality of her teaching. However, looking back, I don't think I had fully appreciated the personal risk I was taking. Kythera offers a rich Minoan history, unsurpassed natural beauty and has provided artistic inspiration to writers, musicians and artists; but more than that, it's my refuge, and here I was proposing to run a business there.

Nine people from different backgrounds joined us on our first writers' retreat. Ranging in age from 21 to 82, they all came from Australia, from as far afield as Darwin, Perth, High Country of Victoria, and Sydney. They came to an island they had never heard of, because they had done courses with Sue before, and knew what to expect. But we were untried, my island and I, and since my job was all about the logistics, there was room for disaster.

Despite having visited the island the year before and settled on what we considered would be suitable accommodation, at the last minute the negotiations fell apart. As it turned out, it was an incredible stroke of luck. The amazing Telis Prineas came to our rescue taking us to The Pantonia Apartments sitting high up the hill, at the back of Agia Pelagia. Every unit has the same view,

which comprises of Cape Maleas and the mainland, and a stretch of sea where, impossibly, the sun both rises and sets. Each apartment has its own kitchen, reverse cycle air-conditioning, is well furnished and conducive to writing.

We had exploited the shoulder season in order to get better prices and to enjoy the island in its unspoiled, tourist-free state. This worked to our advantage in other unexpected ways. Springtime brought changeable weather, offering moody drives through shifting mists. The smell of wood smoke vied with the perfume of orange blossoms, and talkative frogs inhabited tiny dams, called voskinas.

The winter hibernation was over, and we arrived just after Easter, so the locals were pleased to see us. Agia Pelagia's stretch of cafes and bars, all of which open directly onto the beach, quickly cottoned on to our presence and subtly competed for our custom. Dessert and a glass of tsipouro, a harsh and fiery local spirit, were on the house.

The course took place over fifteen days, of which eight mornings were spent in formal classes, with afternoons and evenings free. Some participants used that time to work on their stories, others though, hired cars and got around the island on their own, soaking in the light, finding the stories hidden in the landscape, and letting the island inspire them. As Peter said, "It was magical".

The Pantonia became our exclusive domain and was soon enveloped by an air of storytelling as the group incorporated Sue's creativity techniques into their own practice. These are techniques, which have been shown by studies from Stanford University to enhance creativity by up to 30%. Certainly all our participants found them effective and comments like "I never knew I was creative!" were typical. The more our students wrote, the more enthusiastic



Sue Woolfe is the best-selling award-winning author of four novels, *Painted Woman* (Random House), *Leaning Towards Infinity* (Pan Macmillan), *The Secret Cure* (UWA) and *The Oldest Song in the World* (Harper Collins). She has adapted two of these to the stage, where they have been performed professionally in major Australian theatres to critical acclaim and sell-out audiences, as well as on ABC radio. And now, with Australia Council funding, she is adapting *The Secret Cure* to an opera - her first libretto. She has just finished a short story collection. Her fascination with how the creating mind works led to her doctorate, *The Mystery of the Cleaning Lady: A Writer Looks at Creativity and Neuroscience* (UWA Press). She has taught this at Sydney University (9 years) and now at The National Institute of Dramatic Art (NIDA). [www.suewoolfe.com.au](http://www.suewoolfe.com.au)

they became. As Lorraine said, "The process we have embraced here is fantastic". Sue was always available to talk about writing. For the fifteen days we were together, writing became our constant occupation and topic of conversation, and nobody left Kythera without having produced something substantial, something delightfully unexpected.

The last two nights of the course took place at the Neos Kosmos restaurant in Agia Pelagia. These were the nights of the readings; the time when our students were finally allowed to share their work with each other, accompanied by the sound of the waves breaking on the shore, and by good food and drink. Since their return at least two of our students have won prizes in national competitions.

As our other Peter said "I was expecting a lot, and I got far more than I expected". Indeed, so much so, that he came to the course a second time.

So did the island live up to its promise? Well, when we met for a course reunion, Sue and I canvassed the notion of spreading our wings a bit and running the course someplace else. The response was unanimous – only in Kythera.

Please feel free to explore our website. [www.writing-ingreece.com](http://www.writing-ingreece.com)

## JUST A SPECIAL ISLAND

by Deborah Parsons

**FRANK VAN WEERDE** is one of those people you always seem to bump into. Wherever you are on the island - the market, the beach, a cultural event, a walking trail, a christening, a wedding - it's odds on you will cross paths with Frank. Frank leads tours, he runs walks, he dances with the local folkloric group, he organises workshops and events. Frank does everything, he goes everywhere. He probably knows the island better than anyone else I know.

Frank and his partner first visited the island in 1991. After visiting regularly, they moved here permanently in 2003. I asked Frank why Kythera was so special to him. "From the first moment we got to know Kythera, in 1991, I was (and still am) impressed by its ordinary way of life. Nothing is made more special than it actually is. It is as simple as it seems. This is what I love. When people asked me why I liked Kythera that much, I always answered (and still answer): because it is just an ordinary island. That's why it is so special: you get what you see. Nothing more, nothing less. Straight and honest. Nothing fake."

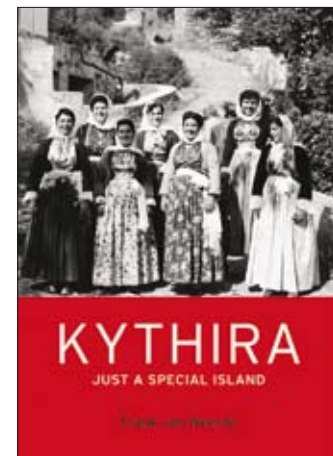
Over the years, during the course of his work as a host for Ross Holidays, Frank transcribed three short interviews he had done with three locals, each of whom was living in one of the villages where Dutch guests were accommodated (Avlemonas, Agia Pelagia and Platia Ammos). The interviews were simply a way for tourists to get an insight into the local people and local way of life. The response to these interviews was so enthusiastic it inspired Frank to pursue the idea further. And so after he left Ross Holidays in 2010 he conducted more interviews, only this time longer and more in depth. He selected his subjects on the basis of topography as he wanted a broad cross section of people from across the island. As he was also keen to discuss a wide range of topics such as culture, archaeology, daily life, the Greek education system, migration (to and from the island), tradition, religion, recipes, etc, this also influenced his selection process. It took him two years to collect and write up all the interviews.

Based on the success of the Dutch edition published in 2012, Frank decided to publish a Greek and English version as well

giving more people the opportunity to read personal stories about Kythera. The book will appeal to Greece-lovers in general and Kythera-lovers in particular. The response from Dutch and Belgian readers has been hugely enthusiastic. They loved the way the island's culture, history and daily life was explained by such a diverse range of locals, all from totally different backgrounds and families.

**KYTHIRA, JUST A SPECIAL ISLAND** by Frank van Weerde available

from the Bibliogatos, Aerostato & Aiolos bookshops and tourist shops on the island or online: [www.pyrgoshouse.com](http://www.pyrgoshouse.com)



**Βιβλιοθήκη**  
BIBLIOXARTOΠΩΛΕΙΟ  
MULTI-LINGUAL BOOKSTORE

*The cat enjoys lazing on the beach  
reading the best books!*

*Ο γάτος... του βιβλίου πάει στην παραλία  
με τα καλύτερα βιβλία!*

Panos N. Kalligeros  
Livadi and Chora, Kythera, tel. 27360 37077





## RETURN TO THE VILLAGE

**FEATURE WRITER ANNA COMINOS** has been a part-time resident of Kythera for almost twenty-five years. A regular contributor to *Kythera Summer Edition*, it was a natural progression that she would write about her time on her ancestral island, the people she met, the things she learnt, and the recipes and wisdom that were shared with her.

The island of Kythera is the birthplace of Anna's forefathers. Her grandparents never left the island, and so Anna took the opportunity to live in the same village where her grandmother used to live in Agia Pelagia. She chronicles these days in *Return to the Village*. The book re-interprets a twenty-year period from the pre-digital nineties to the post-modern era of today. It is a vivid account of a period in Greek village life that transitions from pre-crisis to post-crisis. *Return to the Village* is a colourful almanac that pieces together the timelessness of Kythera and contemporary island foods and events. It is both a hedonist's guide to Kythera and a journal of remarkable information. The resulting book, *Return to Kythera*, is over twenty years in the making. To celebrate Anna's twenty-five years of living on Kythera, *Kythera Summer Edition* presents a sneak preview of *Return to the Village*, available from May 2017.

### The Sideboard

The sideboard sat silently in the main room of the humble village home, oblivious to the noisy comings and goings of my yiayia Dimitra and her tribe. The large upright sideboard or 'buffet' as she called it had been hand-carved by yiayia Dimitra's master craftsman father-in-law as a wedding present and she displayed it proudly. It was the centre of her universe, always there to lend a silent hand.

The eye-level glass doors proudly displayed her sunflower dining set, her other wedding present. The wooden shelves were lined with crocheted universal mandalas. The three shelves were filled with a juxtaposed chaos of drinking glasses and an immaculately presented international bonbonniere collection (christening gifts, usually ceramic statuettes) from the various christenings and weddings she had not been present at.

The glass cabinet sat at waist level on the sideboard, my grandfather (papou) Georgos' dusty brown leather-bound portable transistor radio rested in the left hand corner. He would at different times in the day tune into short-wave news services in alien languages, returning him to the high seas of his merchant sailing days.

Between the waist-height top of the buffet and the drawers and cupboard doors, was a pull-out table top. Here my mother Matina and her siblings would study by candlelight nightly. In moments of boredom, several of the siblings had engraved their name in the mahogany table-top. My mother

swears it was the boys who had figured out a system of deceit. By pulling out the drawers, the children could get to the booty of sweets in the locked cupboards. In the drawers yiayia Dimitra kept her precious cookbook. Full of family and neighbours' recipes, the back of the cookbook was a journal and almanac. Here yiayia Dimitra documented all her children leaving for Australia, their marriages, the birth of her grandchildren on the other side of the planet and of course the much-anticipated return of her children with grandchildren in tow. If the Buffet was her Sun, then the cookbook carefully laid in the right hand drawer was the heart of her world.

*Return to the Village* by Anna Cominos. For information you can email Anna at [kytherasummer@hotmail.com](mailto:kytherasummer@hotmail.com)



ARTWORK BY DAPHNE PETROHLOS

## THE NEW WORLD IN KYTHERA

by Anna Cominos

**YOU COULD EASILY THINK** Agia Pelagia is just the strip of beach opposite the shops. The Neos Kosmos (New World) side however is deck chair free, making for lots of family fun. As the title of the settlement suggests, Neos Kosmos came into existence when Agia Pelagia's land was parcelled off.

The long strip of Neos Kosmos beach is to the right when you reach the water's edge of Agia Pelagia. Here the landmark Panaretos Rock juts dramatically out of the blue sea. While you'll need to take along a beach umbrella for shade, the long pebble beach faces Cavo Malia (Cape Maleas) on the Peloponnese mainland, offering infinite views of mountains and coastline and for sea-faring enthusiasts a steady traffic of passing ships.

The beach sits by the road opposite the Neos Kosmos eatery. With its spectacular views, Neos Kosmos, operated by Dimitri and Anna, is simply the best hamburger joint on the island. Offering a simple menu along with whatever delicious dish Anna cooks up in one of her saucepans, Neos Kosmos gives beach-goers a hearty, economic meal. But remember, wash the sand off your feet before going in!

Shady trees and wonderful views of the Aegean sea can be enjoyed by guests at the family operated Maneas Beach Hotel where supermodel, Miranda Kerr, stayed last year. The Maneas was her Kytherian hideaway. She had booked her personally selected balcony room here months in advance. The locals became accustomed to seeing her stretch limousine parked under the tamarisk trees! Located directly opposite the water's edge, this part of Neos Kosmos beach is sandy, making it very popular with families. When the sun starts to set, head to the Maneas Beach Hotel for a frappe or ice-cream treat just as Miranda might have done.

As the road winds along you come to a tiny church surrounded by rock walls. This is the site of the original Agia Pelagia church. The original mosaic church floor still survives today. The church was destroyed and two people killed while trying to remove dynamite from a sea-mine during World War II. While the locals went on to build a large church in the heart of Agia Pelagia, a tiny replica of the original church remained as a memorial, where candles are still lit nightly. Across the way from this tiny church is a sea ramp used for launching boats and jet-skis. A small bay that has wheel chair access ends the sleepy Neos Kosmos strip. Less of a parking nightmare than the main beach of Agia Pelagia, Neos Kosmos is certainly a place not to be missed.



PHOTO BY CHRISFA FATSEAS

## «ROUSSOS» CERAMIC WORKSHOP



Στο εργαστήριό μας μπορείτε να δείτε και να μάθετε πώς κατασκευάζονται τα χειροποίητα κεραμικά. Θα βρείτε αντίγραφα κυθηραϊκών σχεδίων που χρησιμοποιούσαν παλιά στο νησί.

Η οικογένεια Ρούσσου είναι πρόθυμη να σας ξεναγήσει στο εργαστήρι της που είναι στο Κάτω Λειβάδι πάνω στο δρόμο για τον Κάλαμο (τηλ.: 2736-0-31124). **Open every day all day!**

Ακόμη μπορείτε να επισκεφθείτε την έκθεση Ρούσσου στον παραδοσιακό δρόμο της Χώρας (τηλ.: 2736-0-31402).

Η έκθεση και το εργαστήριο λειτουργούν καθημερινά.

**«ΡΟΥΣΣΟΣ» ΕΡΓΑΣΤΗΡΙ ΚΕΡΑΜΙΚΩΝ**  
ΚΑΤΟ LIVADI, TEL.: 2736-0-31124

## MARIA'S MILL & SWEETS WORKSHOP

Παραδοσιακά εδέσματα της Μαρίας  
στον αναπαλαιωμένο μύλο στις Καλοκαιρινές

In a restored 200 year old mill  
Maria bakes  
her delicious traditional sweets  
(loukoumades, rosesdes,  
xerotigana, spoon sweets).  
Visit the restored flour mill  
and see how the centuries old  
machinery operated.

Στον αναπαλαιωμένο μύλο,  
η Μαρία ψήνει τα υπέροχα παραδοσιακά  
γλυκά της (λουκουμάδες, ροζέδες, ξεροτήγανα,  
γλυκά του κουταλιού).  
Επισκεφθείτε τον παλιό αλευρόμυλο και  
ανακαλύψτε τον παραδοσιακό τρόπο αλέσματος.

για παραγγελίες

• KALOKAIRINES tel. 27360 31188

open 9.30 a.m. - 8.00 p.m. every day

• Shop in CHORA tel. 27360 31678

• café Maria's sweets & more  
LIVADI tel. 27360 39077





## THE SOUND OF KYTHERA: A JOURNEY TO KYTHERA THROUGH SOUND

by Dionysis Anemogiannis

**WHAT DOES KYTHERA SOUND LIKE?** Is it the bleats and whines of the goats climbing their way up to Palaiochora through the gorges of history and myth? Or is it the sound of the fishermen as they tie up their boats in the little port of Avlemonas in peak season? It could even be the sound of the church bells chiming in synch to honour the holy icon of Myrtdiotissa when the celebratory litany takes place 40 days before Easter. Sounds of people, sounds of nature and echoes from the mythical and historic past - these are the elements that make the sound of Kythera so unique. It is these elements that are the basis of the project: The Sound of Kythera.

The Sound of Kythera (SoKy) is a multilevel cultural and learning project that takes advantage of the new media technologies in order to explore the field of cultural heritage in novel ways. The aim of the programme is to present the cultural heritage and distinct identity of Kythera in a fresh and creative way:



thirteen students from the high school of Kythera who worked together during the design and implementation phase of the programme. Starting December 2015, when the project kicked off, the student group committed itself to a regular series of meetings and learning workshops that later led them to a series of

phase, the program was officially presented by the student group at the stART festival in Thessaloniki and the sound map application installed at Kythera's airport. Having achieved all these goals in just six months, the Sound of Kythera team now seeks to extend the program and multiply its impact. Over the following months we plan to further grow our database with the inclusion of the sounds of summer on Kythera along with the creation of the first digital oral history archive of Kythera featuring stories from the island narrated by locals.

Finally, we plan to broadcast our sound beyond Kythera, creating fraternal cultural and learning projects around the world wherever Kytherians can be found. If you are interested in the whole sense experience of Kythera stay tuned to the Sound of Kythera because the sound is but a means to communicate your passion.

The Sound of Kythera is supported by the Robert Bosch Foundation in cooperation with the Goethe Institute Thessaloniki and the German Association of Sociocultural Centres.

[www. soundofkythera.com](http://www.soundofkythera.com), [facebook.com/The-Sound-of-Kythera-230737023934419/?fref=ts](https://www.facebook.com/The-Sound-of-Kythera-230737023934419/?fref=ts), <http://soundofkythera.tumblr.com/>

*Sound of Kythera* is seeking a fluent Greek/English speaker interested in helping translate texts for the sound map (Greek to English). If you know someone you think might be interested, please ask them to contact us. We are also seeking assistance from people involved in Kytherian Associations who could bring *The Sound of Kythera* to Kytherian communities all over the world.



through the most characteristic sounds and stories of the island. These sounds are processed and pinned on a sound-map application, namely a digital map of Kythera, where every location is represented by its characteristic sounds. This innovative platform is now accessible to users at the "Alexandros Onassis" Airport of Kythera where it is hosted as a touch-screen installation.

For those not in Kythera, the

sound-map is available through the Sound of Kythera's website ([www.soundofkythera.com](http://www.soundofkythera.com)).

More than just a cultural initiative, The Sound of Kythera also has the values of a learning programme at its core. To this end the project involved a group of

field recordings and interviews around the island. In order to achieve their goals, the student group worked closely both with artistic collectives from Athens as well as with the technical partners that gave them tools to work on their project. Partners like Medea Electronique, Akoo-o and the NGO Hellenic Ornithological Society along with local supporters all greatly helped our team to realise its goals.

In May 2016 The Sound of Kythera completed its first

### INSTITUTE OF KYTHERAISMOS

**7th INTERNATIONAL SYMPOSIUM** of Kytheraismos

Kythera (Myrtdia, Chora, Fratsia, Potamos)  
18-21 August 2016.



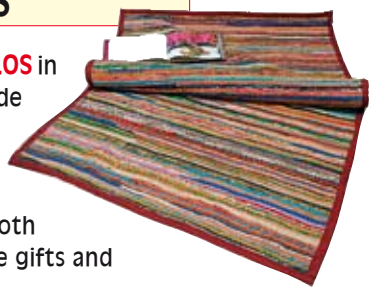
"Regional Kytheraismos: The global Kytherian Regions" (The new dimension of the Kytherian region)

**Information: President Elias Marsellos, 210 4599414, e-mail: [kytheraismos@gmail.com](mailto:kytheraismos@gmail.com)**

### FAIRTRADE PRODUCTS

**AEROSTATO** in Kondolianika and **AIOLOS** in Chora both sell Fairtrade products made from recycled materials wherever possible. They also promote and sell works made by artists and artisans from Greece and abroad. Both shops stock handmade and Fairtrade gifts and a lot, lot more.

**Let's all make our world better.**



# Φυρρογή

Το Φυρρογή ιδρύθηκε το 2008 και δραστηριοποιείται στο χώρο της πώλησης και αγοράς ακινήτων. Το 2011 επεκτάθηκε στην πώληση οίνων και παραγωγής του παραδοσιακού λικέρ Φατουράδα. Έτσι μετά από 4 χρόνια, τον Ιανουάριο του 2015 ιδρύεται η **Κυθηραϊκή Οινοποιία - Ποτοποιία** στον κεντρικό δρόμο Ποταμού-Λογοθετιάνικα όπου οινοποιούμε την ποικιλία σταφυλιού Αρικαράς, παράγουμε την παραδοσιακή Φατουράδα, το ελαιόλαδο, τσίπουρο και άλλα που μπορείτε να δοκιμάσετε! Επίσης στο οινοποιείο μας μπορούν οι παραγωγοί των Κυθήρων να οινοποιήσουν τα σταφύλια τους στο σύγχρονο πνευματικό πιεστήριό μας, εξασφαλίζοντας την ποιότητα αλλά και το σύντομο χρόνο οινοποίησης.

Founded in 2008, **Fyrrogi** is actively engaged in the sale and purchase of real estate. In 2011, it expanded its activities into producing quality wines and Fatourada, a traditional liqueur based on tsipouro. Situated on the main road Potamos-Logothetianika, the newly-founded **Kytherian Winery & Distillery** also offers its customers olive oil and a variety of local products. Taste them all!

**ΚΥΘΗΡΑΪΚΗ ΟΙΝΟΠΟΙΑ - ΠΟΤΟΠΟΙΑ**  
Κεντρικός δρόμος Ποταμού-Λογοθετιάνικα,  
τηλ: 27360 33654, 6972 170 172  
Κατάστημα: Χώρα, τηλ: 6972 118 656

**KYTHERIAN WINERY & DISTILLERY**  
Main road Potamos - Logothetianika  
tel: +30 27360 33654, +30 6972 170 172  
Shop: Chora, tel: +30 6972 118 656





## HOW TO BUY A HOUSE AND LIVE HAPPILY EVER AFTER

by Deborah Parsons (with the assistance of the eminently well qualified George Fatseas)

**YOU LOVE, LOVE, LOVE KYTHERA.** You have been coming here for years and have finally decided to bite the bullet and buy a house here. Well done you. Excellent decision. (And for the record, may I say it was the best decision I ever made.) Here are a few useful tips.

Before you do anything, you need a tax file number (ΑΦΜ-ΑΦΙ-ΜΙ). You cannot do anything without one. As there is no longer a tax office on Kythera, you will need to go to the KEF (ΚΕΦ - Kentro Exipiretisis Forologoumenon) office in Chora to get this. KEF is housed in the old Tax Office which is above the Post Office in the town square.



While there are several real estate agents on the island, it is also a good idea to just ask around. Hey, this is Greece. Everybody knows someone who is selling a house. But be aware that the asking price is more often than not just an opening gambit. Be prepared to negotiate. This can often take some time. Before you agree to purchase, find out how many owners the house has. If it is more than two, stop right there. Go no further. Some houses over the generations have accumulated multiple owners which renders them almost unsellable.

Before any property (land and/or house) can be sold it needs to be surveyed. The seller is obliged to do this by law. Don't expect this to happen overnight if you buy in August. These guys are busy. This is part of the process of getting all land and houses onto the national land registry grid. Even if you already own a home (perhaps you have inherited an old family property), if you want to get a permit to fix it up, it will have to be surveyed. (Also be aware that if there are any illegal structures on the property they will either need to be legalised or pulled down before the sale of the property can take place). The property you intend to buy must also have a valid Energy Assessment Certificate. Again this is the seller's responsibility to get.

Before you sign on the dotted line it is a good idea to get an engineer to check out the building or property. They can tell you if there is any earthquake or other major structural damage, if there is a vothro (septic tank) or if you need to build one. If the property is in a heritage overlay village, they can advise you what sort of structural or external changes (if any) the Department of Archaeology will allow. And of course you will need a lawyer to check that the seller is actually the owner. Since there is no Land Registry yet this is done in the Ypothikofylakeio or Contract Registry in Chora.

Then again maybe you want to buy land and build from scratch. Oikopeda (plots) can be divided into two major groups: "Endos sxediou", those inside town plans (Ag. Pelagia, Diakofti, Chora, Potamos) and villages or "Ektos sxediou", outside these areas. All oikopeda have minimum dimensions that make them "buildable". "Endos sxediou" under certain conditions you can build on very small lots. "Ektos sxediou" you need a minimum of 4000 m<sup>2</sup> or four stremmata as a general rule. This can be less if the lot is on a main road and has very old deeds. An engineer needs to appraise this. The main downside with "ektos sxediou" is that you need an approval from the forestry department saying that the land is not a forest or bush. This takes a long time (two years +) so it is good if the vendor already has it.



OK. You've purchased a house and want to fix it up. Now you need a permit. You can use either an engineer (mechanicos) or an architect or both to draw up your plans. There are many good engineers and architects on the island. Ask around. Get recommendations. If it is a small job, then an engineer should suffice. These plans are then submitted by the mechanicos to the Poleodomia (planning office) and in some instances also to the Department of Archaeology.

The department of Archaeology supervises all building on the island and an approval is necessary before submitting a permit application to the Poleodomia. They are mainly interested in being present in any excavation work. However in places like Chora and Mylopotamos, where ancient ruins exist, they will have a say on the architectural design so that the intended building or renovation confirms with the island tradition. This takes about a year.

There are also "listed" heritage traditional villages like Aroniadika, Kastrisianika, Pitsinades etc, where the intended work has to be approved by an Architectural Committee (different to Archaeology). This committee also approves work on buildings built before 1955. The delay here is not more than a month.

Now you need a builder. Again, there are many very good builders on the island. Ask around. Get recommendations, see their work. Get written quotes. And like anywhere you have to wait for quotes. They need time. Be aware that the VAT (or FPA-ΦΠΑ) in Greece is 24%. This will need to be factored into your quote, as will IKA (the social security pension plan contribution). Do you intend being on the island when building is taking place? If not then you should hire a building supervisor. Ask your mechanicos or architect for advice. Building work cannot commence until all permits are in place.

The mechanicos is obliged by law to check the structural integrity of all building work to make sure it conforms to Greece's rigorous building codes and that everything has been built according to the permit.

Once building is completed, the Poleodomia signs off on the permit. Again, you cannot sell your beautifully restored house without the permit being fully signed off.

## OUR PAST IS OUR FUTURE

by Paula (Angella) Karydis

**IN 1973, I CAME TO KYTHERA** to live with my grandparents, Kosma and Athena Karydis, in the village of Kato Chora. Back then it was still a productive village, despite the loss of many of its inhabitants to Europe, Australia and America. I have vivid memories of my grandmother and her friends making cheese and soap or fetching cold water from the underground spring. I remember the villagers gathering around the communal wash trough and tending their meticulously cultivated gardens and fields. When I return to Kythera I am fondly reminded of these scenes. The village of course has changed dramatically, families have moved on, former occupants have passed away. The village of Kato Chora has been left waiting patiently for a revival.



PHOTO BY JAMES PRINEAS

When I came to the island last July, my heart sank. Properties left idle and untended for decades have now decayed beyond recognition. The house that once stood so grandly at the entrance to the village, once so admired for its architecture and sheer scale, is now derelict, struggling against age and the elements to remain erect. To its right, a less opulent house that until recently was structurally sound and solid, is now a ruin with the internal ceilings collapsing and window frames rotting. Further down the road the two-storey house that once stood proud with a Juliet balcony (knocked off by a truck many years ago) is falling into disrepair. One can witness many other instances of this in the village and in many parts of Kythera.

Why is this happening? Conservation and preservation seem to be lost in the decadent notion of ownership. Or is it simply that families are unable to resolve the conflicting problems associated with inheritance and self-interest? Perhaps the owners of these properties just want to hang on to their little bit of the past as they no longer live on the island? Whatever the reason, the end result is they are putting the future of villages such as Kato Chora in jeopardy. Bottom line, these properties will only survive if people are committed to maintaining them. You may think that I am being romantic, perhaps you regard me as an intrusive outsider imposing herself on the affairs of others - after all I only visit occasionally, but these properties belong to the future of Kythera. In many ways they are its future.

The Kastro is another victim of this neglect. One small outbuilding I noted had virtually no roof remaining at all. I suspect this building may have been a Byzantine church as its interior revealed faint murals. How can this building survive without a roof? The winters on Kythera are unforgiving and do not discriminate. The Kastro of Kato Chora is a beautiful fortress bordering the village square. Everyone agrees on the importance of preserving this historic monument. The problem is reaching a consensus on how. It is a given fact that Greece has a plethora of relics and too little money with which to maintain them. There must, however be some measures that the Municipal Council can enact; organising teams of volunteers for example, particularly skilled workers who could carry out temporary restorations while accessing available project funding for a permanent solution.

Let us not be complacent. History needs to be maintained for future generations. Sometimes we need the will as much as we need the money. For families that cannot resolve their inheritance or those who have properties and are unable to maintain them, it is time to pass them on to those who can maintain them thus allowing these architectural gems to remain part of Kythera's history and legacy.





## A WORKSHOP (PLACE WITH TOOLS); AN ART STUDIO (WORKSHOP OF AN ARTIST)

by Maria Markouizou

**WE ARRIVED AT AGIA PELAGIA** by ferry boat from Gythion after driving down the eastern coast of the Peloponnese, passing through some of Greece's most precious jewels, those pieces of earth embraced by sea. We were searching for nothing more than to find a peaceful place to work over the summer months. It was May 1999. How lucky we were to discover Kythera at that time. I still can't quite believe our good fortune. It was as if the island had been forgotten by the rest of the world. We had suddenly been transported back to another time.



The little we had read had thrilled our imaginations - stories about Kythera's castles and pirates, tales of hard working farming people cultivating every inch of uneven land, not to mention the abandoned villages and migrants in Australia, waterfalls and walking trails to gorges, the fishermen's villages and beaches. It all sounded so romantic to us. I shall always treasure those very first images of the island. They will forever be infused with a sense of the new, the undiscovered, the mystery! This island welcomed us with open arms, hospitality, friendship and inspiration. And we in turn have for many years now given it our loyal artistry, our work and our love. If you are lucky enough to have the opportunity to visit the island outside of July and August you will understand what I mean.

Since our first visit to Kythera roads have been paved and dilapidated houses have been restored. Fortunately however the island's traditional characteristics have been maintained. I sincerely hope that the local authorities will help maintain the traditional elements that are so much a part of the island's identity for it is these very traditional characteristics that visitors from around the world come to the island to experience.

Visit Maria Markouizou & Jose Paulucci at their workshop in Mylopotamos. There you will find a treasure trove of handmade works of art - creations made from silver, leather, wood and stones. Jewellery, watercolours, icons and so much more.

To Ergastiri is located directly opposite Litrideio, a beautifully restored olive oil factory.

To Ergastiri. Mylopotamos, Kythera. Tel: 27360-33162



## AEROSTATO BOOK SALES

**AT AEROSTATO BOOKSHOP** you will find books at 40% off, stationery at 50% off and school bags, notebooks, toys and sports equipment all at 40% off. Amazing sales from a bookshop with an astonishing variety, the best quality and unbeatable prices.

Aerostato bookshop, Kondolianika and Aiolos, Chora.  
Tel. 27360-34393, 6074805834

## House-masters • Επιστάσια οικιών

Excellence in home maintenance.  
With over 35 years experience in the business, you can be confident that we know what we are doing.

House-minding in your absence  
Houses thoroughly cleaned & prepared for your arrival  
Washing & ironing service  
Spotless cleaning service for the duration of your stay  
Gardens cleaned, pruned, watered & maintained

**DIETER & CHERILE WOLF**

Tel.: 27360-34324  
6945-793907 6972-356069



Με πάνω από 35 χρόνια έμπειρη και υπεύθυνη υπηρεσία στα Κύθηρα, συνεχίζουμε να εγγυώμαστε και να προσφέρουμε τις υπηρεσίες μας. Αναλαμβάνουμε τη φύλαξη και τη φροντίδα του σπιτιού σας κατά την απουσία σας. Επιμέλεια και τέλειο καθαρισμό σπιτιών. Οικιακή υπηρεσία κατά τη διάρκεια της διαμονής σας. Φροντίδα του κήπου.



**ONE OF THE MOST** scenic locations in Chora is the kamara (archway) immediately below the town square. As you enter the doors of the aptly named Gold Castle, you will be blown away by the display of gold, silver, exquisite Byzantine icons, hand-made worry beads and good luck charms. Leonardo, Gold Castle's owner, labours over the winter months, creating icons made from century old olive trees and precious metals to sell to Kythera's summertime visitors. Ask and he will show you unique hand-made Panayia Myrtdiotissa icons made from all natural materials. Leonardo accepts commissions and guarantees the highest quality craftsmanship at the most reasonable prices.

Gold Castle, Chora  
tel.: 27360-31954



## MY HOME



**MY HOME** stocks the complete range of Hills Hoist branded products including freestanding clothes lines, rotary clothes lines, extend-a-lines and portables. You name it, My Home has got it. They also carry a selection of Weber's internationally renowned range of barbecues. Choose from either coal fuelled or gas fired. They're both brilliant. The coal fuelled bbq's come with a lid with a built-in temperature gauge. They are all portable and are designed to be taken anywhere. Weber barbecues have an even heat. They all cook beautifully and keep the meat moist. You can use them to cook indirectly, directly or do a bit of both. Those "in the know" swear by them. They come with a range of accessories including a pizza stone, a chicken griller and a rotisserie attachment. And they're all easy to clean.

MY HOME, Karvounades  
tel. 27360-38120



## KYTHERA MON AMOUR

**THE FILM** Kythera mon Amour pays homage to Kythera. The young protagonists are torn between their love of the island and the necessity of economic migration. This is something generations of Kytherians understood very well. With many twists and turns the characters manage to find the humorous side to the complex issues confronting them. This poetic love story documents not only the island's landscape and people but also its less tangible aspects: the air, the waves, the sounds and the atmosphere. Kythera mon Amour produced by Tsirigo Pictures & Pippen Films starring Myrto Petrochilos, Maria Logothetis and George Papageorgiou.

Keep an eye out for posters giving dates and screening times on Kythera throughout the summer.



## MANEAS GENERAL STORE



**MANEAS GENERAL STORE** is an essential part of the fabric that makes up this island. This place is an institution and still boasts the original wooden floor and ceiling. Take a look inside and you'll see what we mean. The windows are adorned with a collection of tools, cane baskets, home wares and antiques. Not much has changed since Polychroni Gerakitis (Maneas) first opened the store in 1945, except that perhaps it looks a little tidier since granddaughter and third generation Aliki took over the family enterprise. She

is the daughter of Foti and the niece of Panayioti. The store stocks everything from underwear to hardware, from fishing gear to bed linen, tablecloths and kitchen pans to haberdashery. Just ask. Whatever it is you're looking for, Aliki will be sure to have it. It may well be tucked away somewhere way up on the very top shelf, but it will be there.

Maneas General Store is just down the road from the square in Potamos. Whatever you do, don't miss it!

Maneas Store, Potamos, tel.: 27360-33308

## CERAMICS AT KATO LIVADI



**THE ROUSSOS FAMILY** have been producing ceramics at Kato Livadi for almost three decades. They maintain a Kytherian tradition that has been passed down through four generations of pottery making by this family. You will find Panayiotis working on the potter's wheel, daily turning out traditional Kytherian designs as well as introducing new ones. Mother Grigoria attends to the glazing and firing in the kiln, whilst Maria delicately hand paints all the pottery pieces produced in the workshop.

**The Roussos workshop** can be found in Kato Livadi on the main road between Livadi and Kalamos. Everyone is welcome to call in and watch the family at work and choose from the vast range of products on display. **Open every day. Tel.: 27360-31124**

**The Roussos gallery** is conveniently located in Chora, just a short stroll down from the town square. Here, visitors can also select from exquisitely designed ceramics produced in the workshop. **Tel.: 27360-31402.**



## THE PIED PIPER OF POTAMOS

by Cameron Webb

**IN THE WINTER OF 1980** a child of the Kytherian diaspora made her first pilgrimage to the island of her parents' birth with her two mid-teen sons in tow. A first cousin whom she had never met, a shopkeeper in Potamos, was one of the few relatives left on the island. In this shopkeeper they found a character of literary proportions, a man whose personality might have been lifted from the pages of a Kazantzakis or Durrell novel. Their experiences of this man, Stratis Theodorakakis, would be mirrored by those of all who entered his cornucopia of a store. With a beaming smile and enthusiastic greeting he would be immediately helpful and, ever the gentleman, polite. If Greek wasn't a customer's lingo he would attempt to open the doors of communication with whatever snippets of whichever languages he knew.



PHOTO BY JAMES PRINEAS

Stratis was a man well versed in the arts and one of the most cultured men on the island. When languages failed he was not averse to invoking the spirit of Aristophanes and acting out little tragi-comic scenarios to describe events or objects. He would reference paintings, sculptures, literature, poetry, and cinema to illustrate historical events. Always with enthusiasm and humour.

However, his most beloved means of communication was always the music. Whether it was leading his precious Philharmonic, the marching band or conducting the ladies' chorale or playing a guitar accompaniment to a vocalist, leg up on a chair like a Kytherian Don Juan, music was his element and his gift.

Who could ever forget Stratis, nicknamed 'O Tsambiras' (the Trumpeter), trumpet in hand, leading the marching band through Potamos and once finished jumping in front of the microphone to give historical and cultural commentary to the Carnivale parade? Wherever the Trumpeter marched, the band would follow, just as the rats of Hameln followed their Pied Piper. But this Pied Piper of Potamos would never lead his procession to

the river depths but always to the heights to which he believed music could elevate one's soul.

Whether an interested band member knew something or nothing about music Stratis would take them under his wing if they wanted to play. If they had

no instrument he would find them one. Such was his enthusiasm for the band, he inspired them to design their own quasi-militaristic uniform and here was a man for whom military uniforms represented mixed blessings.

As a teenager at the end of WWII Stratis donned the makeshift uniform of a resistance fighter, replete with shoulder slung ammo belts and a single-shot rifle, for a harmless photo for a friend. The picture found its way to the pages of a local newspaper in a rural backwater in Australia. Unfortunately for Stratis the "uniform" he was wearing was not that of the forces that prevailed during the Civil War. Somehow the authorities were made aware of the picture and Stratis was then inanely exiled to his own island, a kind of house arrest. However, true to his nature, he never resented his treatment. It was during this time that he fortuitously met his beloved wife ZoZo.

At the start of this year the sad news that Stratis had passed on made its way to the mother and her two sons in Australia. They returned to Kythera to find empty the emporium which had been a constant over the course of 35 years of visits to the island. No more Stratis beaming proudly among his dizzying array of products, no more watching him patiently wrap a single envelope for a customer if that's all they wanted, no more of the laughs and shouted sales pitch, no more twenty year old postcards of faded scenes of Kythera and 60's era families opening Christmas presents in front of the fireplace, no more mythology-themed children's colouring books featuring satyrs and nude Aphrodites...

The anecdotes about Stratis are many and will continue to be told over the years. Rest in peace, Strati, with the music which will be sure to continue as your accompaniment.

## CREATIVE KYTHERA

by Pia Panaretos

**MEN IN LONG BLONDE WIGS**, tight dresses, rich red lips and eyes shadowed vibrant blue, jostle with men in peasant dresses, head scarves and aprons dancing with women in trouser suits, pulled back hair and beard pencilled faces. Pirates, buccaneers and brightly wigged fairies are children transformed. Potamos plateia is awash with costumed revelry, single men with buttonholed carnations linking arms with women as faux newlyweds.



Paraded up the main street, the colourful procession of Carnivale floats, led by the late Mr Stratis Theodorakakis and his red, black and gold decked Philharmonic orchestra, cleverly satirise current social and political matters, the witticisms continuing on stage in mock game shows and comedic acts.

It is Apokries, the festive three weeks which fall between the long harsh winters, as the exquisite colours of wildflowers gently suggest spring, and the 40-day Lenten period of abstinence. No wonder the population celebrate the liminal revelry of this Cheese-fare Sunday, the final day of Apokries, when Carnivale is enjoyed across Greece, especially in one of Europe's largest Carnivals, the Parade of Patras, attended by 40,000 people.

Part of this satirical fun has already taken place on Tsiknopempti, the Thursday of the previous week, when copious amounts of meat are grilled, and where in Ayia Pelagia a beachside-cafe gathering enjoys interviews parodying local community members, and on a larger scale the Hora auditorium hosts a night of performances, skits and lampoonings of local identities. In 2010 with the black cloud of the economic crisis looming over Greece, a local women's theatre group presented an insightful, prescient treatise on the stifled economy of Kythera and its lack of real money. Debt passed circuitously from character to character in a striking and dynamic performance.

Apokries, with its heightened creativity satirising and subverting paradigms, is an inventive and resilient cycle of the island, connecting fun and community, needed even more so now in these dark times of suffering. It encompasses performance from community burlesque, to theatrical commentary, to the classical art of the marching band. Unfortunately, while Kythera more broadly has an impressive array of art exhibitions and musical performances, funding for the teaching of creative arts has long been limited, let alone in the current crisis when even toilet paper can't be afforded in the schools.

Shining as a leading light of generously spirited commitment to not only musical and community performance, but also of accessibility to the arts on Kythera, the late Mr Stratis Theodorakakis taught many members of the Philharmonic, whose white marching uniforms and gold glinting brass instruments ubiquitously heralded processions of major festivities across the island. In choir practices throughout the year I was fortunate to experience a choirmaster whose warm, indefatigably enthusiastic teaching was forever patiently charming and skillful.

If only the children of Kythera had access to funded programs of such quality teaching of creative arts, which is known to enhance achievement, respect, life-skills and self-expression. Kythera has a number of skilled artists available, such as the successor conductor of the Philharmonic, the highly accomplished Panayiotis Lefteris.

Wonderfully after nine years of dedicated perseverance, the Archaeological Museum of Kythera has opened this year. Perhaps in the future Kythera will also have a museum of the arts, in which Kytherean community festivities and its classical arts lineage of sculptors, painters and musicians, including the much loved and highly regarded Mr Stratis Theodorakakis, will take place of honour.



Band master extraordinaire  
Stratis "Tsambiras" Theodorakakis (1927-2014)

FATSEAS, MAVROMMATIS  
+ ASSOCIATES

## CONSULTING ENGINEERS

- ARCHITECTURAL DESIGN
- PRESALE CONSULTATION
- BUILDING PERMITS & APPROVALS
- PROJECT MANAGEMENT
- CONSTRUCTION SERVICES

LIVADI, 80100 KYTHERA, TEL. +30 2736-0-31918  
30-34 VALTINON STR., 11474 ATHENS, TEL. +30 210.64.66.981  
MOBILE +30 6944696688  
+30 6937009666

web: fatseasmavrommatis.gr

email: fatseas@otenet.gr

Corte O.  
SUITES

CHORA KYTHIRA  
801 00 HELLAS  
tel.: +30 27360 39139  
tel.-fax:  
+30 27360 39130  
mob.: 6947-627353  
e-mail: info@corteo.gr

www.corteo.gr

Pelagia Aphrodite  
HOTEL \*\*\*



Agia Pelagia, 80 200 Kythera - Greece

tel: +30 27360 33926-7, fax: +30 27360 34242, mob: +30 6979 330 086  
e-mail: info@pelagia-aphrodite.com, website: www.pelagia-aphrodite.com





# KYTHERIAN ASSOCIATION of AUSTRALIA

Connecting Kytherians and Philokytherians in Australia since 1922

Australia's connection to Kythera

*Come and join us, by participating in one of our many activity groups.*

Membership is available to both Kytherians (Full Membership) and Non-Kytherians (Associate Membership). Go to our Website [www.kytherianassociation.com.au](http://www.kytherianassociation.com.au) and download the Membership Application Form now and be part of our "Family of Members". Many activities for both young and old. Learn how to make Wine, Play Prefa or Tavli, enjoy a Country Recreation outing, research your Ancestry or just enjoy the wonderful family functions. Come and join our "Family of Friends". We also have for sale a wide range of books, 50 Kytherian books in English and 24 Books in Greek.

**- JOIN NOW -**

Annual Débutante Ball



Monthly Newsletter



Ladies' Auxilliary



Library, Book Club & Book Sales



Greek Dancing Classes



Kytherian Young Family Group



K4WD and Recreation Club



Kytherian Soccer



Outdoor and  
Indoor Soccer

Prefa and Tavli Club

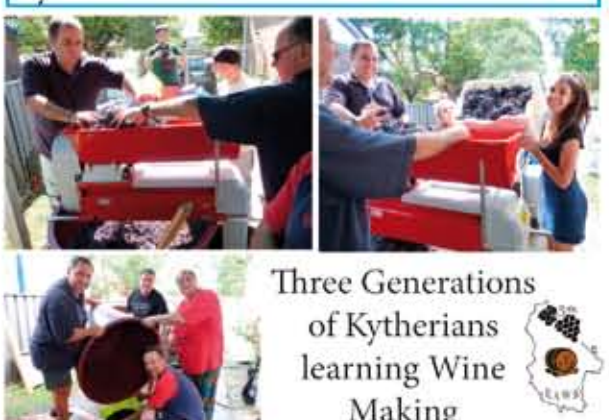


Three  
Generations  
of Players

Kytherian Genealogy



Kytherian Association Wine Club



Three Generations  
of Kytherians  
learning Wine  
Making

Like us on Facebook



*The Kytherian Association of Australia*  
*Working for its Members now and into the future*

Email: [admin@kytherianassociation.com.au](mailto:admin@kytherianassociation.com.au)

Kythera House  
Suite 1, 24 King Street  
Rockdale NSW Australia 2216  
Phone: (02) 9599 6998



## FORTIFIED CITIES OF KYTHERA

by Maria Defterevos, translation Paula Cassimatis

**KYTHERA, GATEWAY** to the Archipelago (Aegean), eye of Crete, mythical birthplace of the heavenly Aphrodite – goddess of love and beauty who, as legend has it, emerged from the sea onto the shores of Kythera.

The geographical position of the island, as considered in ancient times, was the crossroads of civilizations and cultures which ultimately defined its progression of development. The Phoenicians, Minoan Crete, the Mycenaean Peloponnese, the Orthodox Christianity of the Byzantine, the Venetian Domination, the Turkish Domination, the age-old tradition of following along the path of the Ionian Islands, the French occupation and the period of English domination all contributed towards the formation of a cultural uniqueness defining the island's identity between East and West. These influences can be detected in its architecture, language and traditions.

There are countless monuments primarily from the Byzantine and post-Byzantine periods which bear witness to a landscape of historical recollection associated with the natural advantages of the island such as beaches of incomparable beauty, ravines, gorges, waterfalls and enchanting trails.

### CASTLE OF CHORA



photo by DIMITRIS BALTZIS

The historical ark of Kythera is the Castle at Chora, also known as Fortezza of Kythera or the Castle of Kapsali situated at an altitude of 175m above sea-level at the peak of a natural hill fort known as Palamida. The castle's foundations were laid in 1238 during the Byzantine period and in 1398 the Castellan (governor of the fortress) under the command of the Serenissima (The Most Serene) Republic of Venice renovated its fortification. The restoration was completed in 1503 by the Venetians in the form we see it today. It has an irregular parallelogram perimeter which, together with the borgo serato section, covers an area of 30 square kilometers. The Venetian fortress by medieval standards was a densely populated, organised city with the palace (headquarters) on the acropolis, various state buildings (barracks), churches, water supply infrastructure (water-storage tanks), grain and army supply storerooms along with the private residences of the cittadini and popolari (institutionalized social classes).

Sights of particular interest to visitors today are the following:

a) The 4 post-byzantine period churches

- The church of Panagia Orfany decorated with 16th and 17th century frescoes (at one time under the jurisdiction of the monastery of Agarathou, Heraklion Crete, protector of the Kallona family)
- The church of Panagia Myrtidiotissa (former Catholic church then called Panagia Latinon between 1580 and 1806)
- The church of Pantokratora boasting 16th and 17th century frescoes with a construction date of 1545
- The church of Agios Ioannis Prodromou categorized as "ius patronato privato" (privately-owned)

b) Public guard houses and underground prison facility

c) Ammunition storage warehouse (directly accessible from the church of Pantokratora) which today houses the exhibition of the noble families' coats of arms and also housed temporarily the marble "Lion of Kythera" which, in days gone by, was positioned on the North-Western rampart of the fortress beside the gateway to the castle. Today the "Lion of Kythera" stands proudly in the Archaeological Museum in Chora.

d) The impressively structured underground water storage tank (16th century Venetian cistern) with its arches and domed ceilings

e) The Palace of the Intendants (headquarters) which today

houses the Local Archive of Kythera with documents dating as far back as 1560

f) The iron cannons which are scattered throughout the castle grounds bearing a construction date of 1660

g) The five massive bastions which, in conjunction with the surrounding walls, create an imposing, well-maintained structure. (The large bastion on the north-west side bore the familiar emblem of the Serenissima with Intendants' coats of arms which were destroyed during the French occupation in 1797).

In 1589 (16th century) the city expanded to the north of the castle. This new settlement was named Mesa Vourgo or Klisto Vourgo (Borgo serato). This settlement had many residences and churches, even a circular tower structure, which were all completely walled-in by an outer castle wall reaching as far as the fortress walls.

Apart from the few dwellings which have survived the ages, today one can visit well-maintained churches with frescoes dating back to the 15th century or perhaps even earlier, priceless monuments of byzantine religious artwork of the Cretan school (15th -18th century). The churches of Mesa Vourgo which are preserved and where services are still held are:

1. Agios Ioannis Chrisostomos,
2. Agios Georgios Kaloutsianou,
3. Agios Ioannis Draponezos,
4. Panagia Mesohoritissa,
5. Agia Triada,
6. Sotiras Kaloutsianikos (For those of you who will be in Kythera the first fortnight in August, don't forget to enquire about when the churches in Mesa Vourgo will be open to the public).

The two medieval structures together, Castle and Mesa Vourgo along with their unique surroundings, make for an exceptional cultural and historical monument.

### PALIOHORA OF KYTHERA

On the North-East side of Kythera at an altitude of 165m above sea-level there exists the fortified city of Agios Dimitrios or Paliohora which at one point was the Byzantine capital of Kythera. It is a natural fortress undetectable from the sea, surrounded by a sheer, deep gorge which branches off to form the cliff face of Agios Kosmas and further on that of "Mavro Fridi" with grey-red rock cut to create a sheer drop.

This ravine was created by huge tectonic earthquakes and continues down towards the sea where it forms bizarre spirals and jagged rock faces which are

almost impossible to navigate on foot. Just before reaching the sea at a place called "Kakia Lagada" the ravine opens up to form the lake of Paliohora which is not only of great beauty but also immense ecological importance.

This secluded, naturally fortified landscape gives one the impression that it was specifically intended for the location of an inaccessible settlement. The construction of the town was first begun in the Post-Byzantine period during the Dynasty of Emperor Mihail Paleologou (1261 – 1282) by the Evdemonogiannis and Monogiannis families of the House of Monemvasia which then governed Kythera (end of the 11th century).

At this time, according to Venetian documents, Pavlos Evdemonogiannis was the "Imperial" Duke and captain of Kythera known by the name of "Sevastos".

The construction of Paliohora was carried out in sequential phases within a period of decades, perhaps even centuries, in at least three stages of construction activity.

The city's buildings and in particular the churches appear to be strongly influenced by the architecture of Monemvasia. The primary building materials used by the master builders during that era were the following: rocks, hand-crafted Byzantine roof tiles for the churches, limestone and slate bonded together with lime mortar known as "kourasani", the durability of which was due to a type of sand the inhabitants called "halepa".

The construction of the fortress offered successive defensive lines. It was fortified by domed cannon gun turrets, battlements and guardroom observation posts (so-called "vardioles") in the centre of which was the commander's residence (a tower-like building with a circular exterior but oblong interior).

Almost all the buildings of Paliohora (both churches and dwellings) formed part of the defensive line of the city, all having a dual purpose due to the limited width of the fortress. Despite the natural and man-made fortifications, the city of Agios Dimitrios' most serious defensive short-coming was to the south-west from where the fortress was penetrable to within cannon-shot at that period of time.

It was from this vulnerable approach that the Turkish admiral Khayr-el-Din Barbarossa sent powerful forces of his pirate fleet and laid siege to the fortress. This act resulted in the occupation of Agios Dimitrios by Turkish and Algerian pirates leading to the massacre of its inhabitants and the sale of thousands of prisoners into the slavery markets of Algiers and Tunis (many of whom were later redeemed and ultimately returned to the island). With the destruction of Agios Dimitrios, the settlement was gradually abandoned and the remaining inhabitants went on to found new villages much later at different locations on the island. The inhabitants of the city of Paliohora were deeply religious and so built 24 churches near and around their dwellings. Today the churches that remain standing are the following:

- The church of Agia Varvara, a perfect example of Monemvasian architecture, renowned for its ideal proportions (cross-shaped with an eight-sided dome dated late 15th century)
- The church of Theotokou also called "Kira tou Forou" in which, according to tradition, the warriors took their military oath
- The church of Agios Antonios with its religious frescoes
- The church of Agios Dimitrios (a complex of 2 churches, 14th century)
- The church of the Archangel Michael (early 15th century).

Today, Paliohora is considered the Mistras of Kythera. Despite the mediocre maintenance of its buildings, it confirms the architectural style of the later Byzantine period, gives an insight as to the mindset of its past inhabitants and offers its visitors an "alternative journey to Kythera".



PHOTO BY CHRISIA FATSEAS



στο Ζαχαροπλαστείο της Ρένας θα βρείτε φημισμένα γλυκά του νησιού  
όπως αμυγδαλωτά, ροζέδες και σπιτικό παγωτό με ντόπιο γάλα

traditional sweets and cakes, cheese pies, jam tart, profiterole  
best milkshakes on the island: whizzed up with icy milk and Rena's  
delicious, creamy home-made icecream.

Step in & savour Rena's Greek sweet delights. Enjoy!

Livadi, 80100 Kythera - tel: 2736031700



## FROM KYTHERA, COMPASSIONATE THOUGHTS FOR THE ARCHAEOLOGICAL SITUATION IN SYRIA

by Aspasia Beyer\*, Translation: Katerina Stathatou

**ON THE OCCASION OF THE INAUGURATION** of the renovated Archaeological Museum of Kythera, Dominique Beyer, Professor of Oriental Archaeology, former Director of the Institute of Oriental Archaeology of the University of Strasbourg (France), now retired and temporarily resident of Aroniadika, Kythera, cannot stop himself from commenting on the situation in Syria. For in this beautiful country where he and his archaeology colleagues developed a large scientific field of archaeological excavations, he has always been greeted with tremendous kindness and trust.

Dominique Beyer knows Syria well. Between 1973 and 2011 he worked in Syria on several archaeological excavations at Meskini-Emar and Mari. Today both sites are in the hands of ISIS (Islamic State of Iraq and Syria). Like many of his university colleagues, he has helped train numerous Syrian students who, despite their own personal tragedies and losses, are now putting their skills to use rebuilding the past.



Palmyra, the Temple of Bel, before and after its destruction

Cheikhmous Ali, who completed his doctoral thesis in 2012 and currently lives in Strasbourg, is one of these young archaeologists. Since the beginning of the civil war in 2011 he and his colleagues, despite the risk to their own lives, have been gathering information on the state of Syria's archaeological and historical heritage and alerting the international scientific community and cultural and political authorities. The Association for the Protection of Syrian Archaeology (APSA) of which Cheikhmous Ali is president was founded in 2011 for this very purpose.

The destruction is shocking. The various armies involved since 2011, sometimes even the regular Syrian army, have shamelessly destroyed Syria's rich heritage and turned a blind eye to the plundering of museums and archaeological sites. For the archaeologists, the smuggling of antiques is a true tragedy for even an apparently insignificant piece of pottery for example can provide a wealth of information when found in situ on an archaeological excavation.

APSA also looks through old archaeological documentation, seeking information about recently destroyed heritage, in the hope of one day having the opportunity to undertake its restoration. This depends of course on many

factors. If the destruction of a monument is complete and no ancient remains survive, or if no trace of it can be found in the archaeological archives, then its reconstruction will be difficult if not impossible. Such is the case with the beautiful Sultaniyah mosque in Aleppo (13th century AD) of which only fragments of foundations still survive. The reconstruction of Palmyra is being widely debated and raises numerous technical and ethical problems. Should the temples of Bel (32AD) and of Baalshamin (2nd century BC - 2nd AD), totally destroyed in 2015 by ISIS, be reconstructed with the risk of becoming a Syrian "Disneyland"? Or, as many archaeologists believe, should the remains be left to stand as a witness to this terrible phase in the history of these monuments?

Beyond the patrimonial catastrophe, the drama of Syria is first of all a human one. The youth who stayed behind have no chance at a normal course of study. A generation of Syrian youth has been sacrificed. When the war finally ends, will Syria have enough well trained archaeologists? This is the reason why the association Ila Souria with the aim of rebuilding the country by working through education was founded.

As French-Australian archaeologist Martin Markinson commented, "The men cannot disregard their heritage. Syria will not be able to (re) build itself without the whole country sharing their cultural heritage".

**Information:**  
**Association for the Protection of Syrian Archaeology (APSA):**  
[www.apsa2011.com](http://www.apsa2011.com),  
[apsa2011syria@gmail.com](mailto:apsa2011syria@gmail.com)  
**Ila Souria:** [www.ilasouria.org](http://www.ilasouria.org)

\* Aspasia Beyer and her family live in a beautifully restored house in Aroniadika, a classified paradosiako (traditional) village. Interested in both archaeology and ethnology, Aspasia dreams of the day when, with the help of many other Kytherians, she can create a network of traditional craftsmen's workshops. When the project eventuates, her house will be open to anyone interested in working on one of the three looms she inherited from her mother Erato Angelopoulou-Wolf.

**KYTHIRA ISLAND  
TRAVEL GUIDE  
GREECE**

Tourist information  
in four languages

[www.information.kythira.info](http://www.information.kythira.info)

## THE FRIENDS OF MUSEUMS OF KYTHERA

by Helen Tzortzopoulos  
President Friends of Museums of Kythera

We're so much more than just bricks and mortar  
**WHEN THE FMK WAS FORMED IN 2012** its primary objective was to advocate for the Archaeological Museum of Kythera to be restored and to once again open its doors to the general public. That was not our only goal however. We felt there was a need to share our passion for culture and to create a forum wherein events need not only be educational but also inspirational, interesting and fun. We thought that by bringing together people from different walks of life and backgrounds, we could make each occasion something more than just cultural enlightenment. With the diverse membership we now have today, we have achieved just that.



Throughout the past year we ran regular field studies led by local tour guides and FMK members Alekos Kastrisios and John Protosaltis. Their knowledge of specific areas was truly surprising. We came across prehistoric fossils, ancient tombs and Proto Helladic archaeological relics in the area surrounding Mitata, Viaradika and Kepreotianika. We shuddered at the folkloric tales of spirits roaming wild in the early hours of the morning petrifying farmers on their way to their fields. We saw abandoned Byzantine churches broken down to rubble by their exposure to the elements. We climbed over 100 steps to reach the church cavern dedicated in the 18th C to St. John the Baptist in the cliff face above Kapsali.

The folkloric museum of private collector and retired school teacher Mr. Dimitris Lourandos was remarkable. In a very tight space crammed with hundreds of fascinating artefacts from yesterday, you can find anything from cooking pots to agricultural implements, textiles to newspapers, old school books, treadle sewing machines to old radios. With the promise of a bigger space to be made available sometime soon, our volunteer group keenly awaits the day when the Friends will be able to help Mr Lourandos set up his new exhibition.

Who would have imagined you could run a tutorial at the spring waters of Karavas? None other than our member Friends, archaeologists Prof. Timothy Gregory and his wife Dr. Lita Tzortzopoulou who spoke to us on the uses of water resources by humans through the ages. And in keeping with tradition of course, the group just had to finish off that "refreshing" afternoon with paximadia and tsipouro – all in the name of culture and tradition!

Once again this year we have programmed a heavy schedule. Be on the lookout for walks, talks and book launches.

**Follow us on our Facebook Page – Friends of Museums of Kythera. We do hope you join us.**



**ABRAMIS  
RENT A CAR**



coffee specialists, crepes, sandwiches, waffles, delicious home made desserts, drinks and cocktails, excellent service & Wi-Fi

Mylopotamos – Kythera – t. 2736-0-33008



## THE ARCHAEOLOGICAL MUSEUM OF KYTHERA – AN EPILOGUE

by Helen Tzortzopoulos  
President Friends of Museums of Kythera

**A SMALL HUMBLE MUSEUM** you think? We invite you to step in, take a look around and be transported to a vibrant space where Kythera's history comes alive. A place to call "home" for Kythera's history and culture.

Looking at the new elegant Archaeological Museum of Kythera that now graces the entrance to the island's principal town of Hora, the Friends of Museums of Kythera (FMK) can only say how proud we all are of the small role we played as the catalyst in getting the restoration project off the ground.



From left: Ioanna Mavroeldi, Lazaros Valsamis, Despoina Tsafou, Stella Chrysoulaki, Eleni Mazaraki, Yiannis Samantas, Sofia Lamprou. Seated on the bench from left: Kyriaki Psaraki, Popi Papagelli

The original building had fallen into a state of disrepair and abandonment as a result of a severe earthquake in January 2006. Persistence, determination and close co-operation between the FMK, the Ministry of Culture and the Kytherian Association of Australia (Sydney) led to the building not just being renovated. With European funding it has now been totally rebuilt, refurbished and outfitted with state of the art technology. Relics unearthed during excavations by Greek and foreign archaeological schools over several decades have been unearthed from the crates and boxes where they had been stored and forgotten, tucked away in some museum basement or buried at the Department of Culture. Meticulously restored and preserved by specialists in their field, these antiquities were finally returned to their new permanent home in Kythera in December 2015.

Dr Stella Chrysoulaki heads the department of the Ministry of Culture responsible for the project. Her team of archaeologists, museologists and technicians set up the whole museum within a very small time frame. It was a feat of programming. With everything planned down to the very last detail, all artefacts and exhibits were in place within a couple of weeks.

We have to thank the whole team not only for their diligent and competent work, but also and most importantly for their enthusiasm and zeal which is reflected in the end result. We strongly urge you to visit Kythera's newest gem!



ΤΟ ΣΠΙΤΙ ΣΤΑ ΔΟΚΑΝΑ  
THE HOUSE IN DOKANA

Επιλωμένες κατοικίες  
στην ενδοχώρα των Κυθήρων  
Furnished apartments  
on Kythera's inland



ΤΟ ΣΠΙΤΙ ΣΤΟ ΚΕΡΑΜΩΤΟ  
THE HOUSE IN KERAMOTO

Μαρίαννα Χαλκιά-Λούπα (+30) 210 9840326, 693 2294169  
e-mail: mahalkia@otenet.gr, www.housesinkythira.com Houses in Kythira

## A LION'S PRIDE

by Anna Cominos

**WITH THE MUCH** anticipated re-opening of the Kytherian Archaeological Museum in Chora, locals are eagerly awaiting the moment when they can finally see their beloved Marble Lion once again take its rightful place in Kythera's history.



The Marble Lion carved around 550 BC while Kythera was under ancient Spartan jurisdiction has come to symbolise the epic struggle of returning home. While the early days of the Lion are undocumented, historians believe it was transported from Kythera's original capital Paliokastro (between Fratsia and Paliopoli) to the new capital, Chora. In 1660 the brutally empire building Venetians placed the Marble Lion at the entrance to Chora's Kastro, their Administrative Offices. In 1941 under German Nazi occupation the Marble Lion mysteriously disappeared. It later resurfaced at a post war art auction in Berlin where it was immediately recognised by Giorgos Cassimatis (Giorgi), a young law student who had grown up near the entrance to the Kastro.

Even though the Marble Lion had been stolen during wartime, the post-war Greek Government purchased the Marble Lion from the German Government.

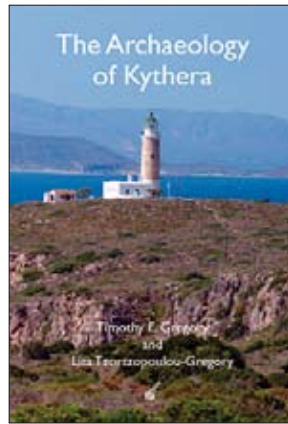
The Marble Lion returned to Kythera in 1960 where it became the heart of the Museum's exhibits until the Archeological Museum's closure after the earthquake of 2006. On the 7th May 2016 the Marble Lion metaphorically roared once again at the re-opening of the Kytherian Archaeological Museum.

Come along and check it out.

## A LIFETIME'S PASSION KINDLES A REMARKABLE BOOK

by Deborah Parsons

**AT 416 PAGES THE ARCHAEOLOGY OF KYTHERA** by Lita Tzortzopoulou-



Gregory and Timothy Gregory, published by Sydney University Press, is a seriously must have book even for those remotely interested in the history of Kythera. *The Archaeology of Kythera* covers the material culture and history of the island from Neolithic times until the present day. Never before has the archaeology of our little island been so comprehensively described. Tim and Lita have lived and worked together on Kythera now for close to two decades. As you turn the pages of this book, the depth of their knowledge of and passion for the island, its history and its people becomes only too apparent.

While Tim is a comparative newcomer to Kythera, Lita's Kytherian roots go deep. Born in Sydney, she was sent to the island at the age of five to live with her grandparents in Karavas. Later joined by her parents and siblings, she lived here until 1977. After attending two years of high school in Piraeus, she moved back to Australia where she finished high school and later university studies at the University of Sydney and Latrobe University in Melbourne. Trained as both an anthropologist and archaeologist, Lita worked in both an Australian Aboriginal context and in Australian Historical Archaeology as an undergraduate. Her postgraduate research interests in landscape archaeology brought her closer to Kythera. Focusing on the medieval-postmedieval period, particularly within a Mediterranean context, she has worked in Greece, Cyprus and Jordan. She has also worked on medieval-modern burial practices and commemoration. Lita is currently Executive Officer of the Australian Archaeological Institute in Athens. (The AAI is where scholars from Australian universities who want to do archaeological fieldwork in Greece go for advice. The Institute provides administrative support, acting as a liaison between Australian universities and the Greek government from which the scholars obtain permits to work and study in Greece.)

Tim's path to the island was more circuitous. Born and raised in America, he received his PhD from the University of Michigan. While he trained originally as a Byzantine historian, over the years his interests have changed to the use of archaeological evidence as a way of understanding the past. While he is interested in all periods of the Greek past, he still enjoys the Byzantine and the modern periods most. A Professor of History at The Ohio State University, Tim has studied and worked for years at the American School of Classical Studies in Athens. Since 1987 he has been the director of The Ohio State University Excavations at Isthmia (on the Isthmus of Corinth). When Lita and Tim met in 1992 in Cyprus while working on the Sydney Cyprus Survey Project, the die was cast. Soon after Lita introduced Tim to Kythera. The rest, as they say, is history. Because since then Kythera has been at the heart of pretty well everything they have done.

Tim and Lita have worked, along with Stavros Paspalas, as co-directors of the Australian Kythera Archaeological Survey (APKAS) running field seasons from 1999 to 2003 which were then followed by study seasons. Closer to home (literally) for Lita, they have also directed the Karavas Water Project, a fascinating study that explores the use of water resources (for power, irrigation, transportation and recreation) from remote prehistory to modern times. The Karavas Water Project focuses in particular on environmental history and the preservation and use of sparse resources on Kythera (and elsewhere). Tim and Lita's passion for the island remains undiminished. This year they are beginning a new period of fieldwork investigating the archaeology and history of the northern part of Kythera with a central focus around the medieval capital of Paliochora.

A truly remarkable couple and a truly exceptional book.

*The Archaeology of Kythera* is essential reading.

Available online: <https://sup-estore.sydney.edu.au/jspcart/cart/Category.jsp?nParentID=36>.





## THE NEW ARCHAEOLOGICAL MUSEUM OF KYTHERA

by Dr. Kyriaki Psaraki

archaeologist at the Ephorate of Antiquities of West Attica, Piraeus and the Islands.

**AFTER NINE LONG YEARS** of closure, the Archaeological Museum of Kythera re-opened its doors to the public on 8 May 2016, fully restored and with a



modern exhibition. The Museum was inaugurated by the Minister of Culture and Sports, Mr. Aristidis Baltas on Saturday 7 May.

### The Project

The project for the "Restoration, Design and Re-exhibition of the Archaeological Museum of Kythera" joined the NSRF 2007-2013 Regional Operational Program "Attica" on 8 August 2013 and was completed on 31 December 2015. The total public expenditure incurred on the project came to 1,020,605.00 euros and was covered by European Union and Greek State funding sources. The study on the renovation of the building was undertaken by the Directorate of Studies and Conduction of Technical Works in Museums and Cultural Buildings of the Ministry of Culture which also supervised the repair works. The project for the re-exhibition was completed by the Ephorate of Antiquities of West Attica, Piraeus and the Islands of the Ministry of Culture. Over a period of 28 months all relevant studies were conducted and approved by the appropriate Councils of the Ministry of Culture and Sports, public tenders took place and the project was completed, at a cost lower than the initial projected estimate of 1,430,000.00 euros.

On the part of the Ephorate of Antiquities, the project was under the general supervision of the Director of the Ephorate Dr. Stella Chrysoulaki. Dr Kyriaki Psaraki, with the assistance of Dr. Ioanna Mavroeidi, completed the Museological Study and was in charge of the general coordination of the re-exhibition project. The architectural-museographical study was completed by Despina Tsafo. Conservation of the artifacts was carried out by Aikaterini Panagopoulou, Yiannis Samantas, Lazaros Valsamis, Eleni Mazaraki, Sofia Lambrou, Evangelia Apostolakopoulou and Elisavet Douka.

A large number of colleagues who also worked on the project deserve warm congratulations.

Special thanks are owed to the "Friends of Museums of Kythera" for both their actions to incorporate this project in the ESPA 2007-2013 programme and for their support.

### The Museum

The Archaeological Museum of Kythera is housed in a building erected in 1910 located at the entrance to Chora, Kythera. The building was donated to the Ministry of Culture in 1975 by the Kytherian Association and began to function as an Archaeological Museum in August 1981. The recent renovations include the full restoration of all structural elements and electro-mechanical installations. The building features modern infrastructure such as climate control, fire-safety and fire alarm systems, interior security systems, interior microphone systems and free internet access for visitors. It is also accessible to persons with special needs.

### The Exhibition

The new archaeological display is a journey through time starting from the 9th millennium B.C. and ending in the 3rd century A.D. with an accompanying narration that evolves over the three basic pillars of human existence, namely in a particular living environment, religious practices and death. The aim of the exhibition is to promote Kythera's cultural identity and present the island's history within its wider historical context in the Aegean and the eastern Mediterranean.

The exhibition displays a total of 665 ancient objects. Whether humble or elaborate sanctuary offerings, objects of everyday use, or grave goods of a more sophisticated and rare character, they reflect the multitude of influences on the island over time. The island's identity as a gateway to the Greek archipelago, as a passage and supply station for Medi-



terranean travellers, as a bridge between Crete, the Peloponnese and the Cyclades, as a strategic position, pirate base and also a place of pilgrimage - all these are reflected in the variety of archaeological finds. Of particular importance are the stone tools comprising the earliest traces of human habitation on the island from the 9th-8th millennium B.C., the implements and tools from the Minoan settlement at Kastri, the ceramic grave goods from the Minoan cemetery of Palaiopolis, excavated by J.N. Coldstream and G.L. Huxley. Furthermore, the offerings of the Minoan peak sanctuary at Agios Georgios sto Vouno, include the multitude of bronze Minoan figurines which, to date, constitute the largest collection found in an unlooted Minoan sanctuary excavated by Y. Sakellarakis and later by Aim. Banou. For the historical period significant are the various offerings from the sanctuary of Athena at Palaikastro mountain, excavated by I. Petrocheilos, dated from the Geometric to the Hellenistic period. In particular, the Geometric bronze jewels and the bronze statuette of Athena dated at 500-450 B.C. are of great importance. Visitors can also see the hoard of Hellenistic coins from Antidragonera, excavated by A. Tsaravopoulos, and the Archaic marble lion of Kythera.

The exhibition finishes with a brief thematic exhibit on the history of Antikythera. Ancient artifacts from various sites on the island and the Kastro, dated from the Neolithic to the Hellenistic period, are displayed. The structure of the narration is supported by the austere and highly aesthetic architectural design of the exhibition. The selection of the colour blue in conjunction with the designs of ships for each period that decorate the outside of the display cases accentuates the sense



of a journey, while the large crystal surfaces and the suspension of objects in clear acrylic sheets along with the scenographic rendering of depth within the display cases help transport mentally the visitor to the place of discovery and original intended function of the artifacts. The display cases are of the highest standards, satisfying the technical requirements for the display and safety of the exhibits.

The exhibition features plenty of educational materials, explanatory texts, captions and illustrations along with reconstructions of the surviving fragmentary objects so that their form and use can be better understood. The exhibit is aimed at experts and laypeople alike, but primarily at the ordinary visitor whether Greek or foreigner.

For this reason the texts have been written in a simple and easily understandable manner that, importantly, is not lacking in scientific precision. The narration and architectural design of the exhibition follow a simple and easily understood structure ensuring that visitors feel they are in a welcoming environment in which they can be both entertained and educated.



The exhibition is also enhanced by the use of multimedia. In the introductory unit a 10-minute documentary film of Kythera's archaeological sites enables visitors to access sites that in many instances are difficult to visit. Another 10-minute mixed media documentary shown in the room next to the Archaic marble lion of Kythera recounts the adventures of this emblematic sculpture, starting from the 19th century when it was located on the ramparts of the castle in Chora until its placement in the current exhibition. Both films were produced by Giorgos Didymiotis.

Also, in the introductory unit, touch screen technology gives the visitor the opportunity to embark on a different journey through the archaeology of Kythera, a journey navigated via mythology, poetry, art and stories of foreign travellers from the Renaissance to the 19th century. Stops along this journey include various museums in Greece and Europe where ancient artifacts from Kythera and Antikythera are displayed.

For the children and their families a "Guide of the Exhibition" is provided along with the book "I am the Lion of Kythera" while for school groups four thematic educational packages focusing on textile making, religion, daily life and the excavation of an archaeological trench are provided. The educational material and the books for the children were designed and written by the archaeologist Evi Pini.

For people who are visually impaired a guide to the exhibition is available as well as a short book on the History of Kythera and Antikythera written in Greek and English Braille code. There are twelve stations across the exhibition either with copies of ancient artifacts or original sculptures which are suitable for tactile recognition.





## ΤΟ ΝΕΟ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΚΥΘΗΡΩΝ

της Δρ. Κυριακής Ψαράκη

αρχαιολόγος της Εφορείας Αρχαιοτήτων Δυτικής Αττικής, Πειραιώς και Νήσων

**ΜΕΤΑ ΑΠΟ ΜΙΑ ΜΑΚΡΑ ΠΕΡΙΟΔΟ** εννέα χρόνων που έμεινε κλειστό, το Αρχαιολογικό Μουσείο Κυθήρων άνοιξε ξανά τις πόρτες του στο κοινό στις 8 Μαΐου 2016, πλήρως ανακαινισμένο και με μία σύγχρονη έκθεση. Το Μουσείο εγκαινιάσε ο Υπουργός Πολιτισμού και Αθλητισμού κ. Αριστείδης Μπαλτάς το Σάββατο 7 Μαΐου 2016.

### Το Έργο

Το έργο της «Επισκευής, διαρρύθμισης και επανέκθεσης του Αρχαιολογικού Μουσείου Κυθήρων» εντάχθηκε στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Αττική» του ΕΣΠΑ 2007-2013 στις 8 Αυγούστου 2013 και ολοκληρώθηκε στις 31 Δεκεμβρίου 2015. Το συνολικό κόστος της δημόσιας δαπάνης ανήλθε στο ποσό του 1.020.605,00 ευρώ και καλύφθηκε από την Ευρωπαϊκή Ένωση και εθνικούς πόρους. Την μελέτη της επισκευής του κτηρίου εκπόνησε η Διεύθυνση Μελετών και Εκτέλεσης Έργων Μουσείων και Πολιτιστικών Κτηρίων του ΥΠ.ΠΟ.Α. η οποία και επέβλεψε την ανάδοχο εταιρεία «ΑΙΓΕΥΣ ΤΕΧΝΙΚΗ Α.Ε.». Το έργο της επανέκθεσης εκτέλεσε η Εφορεία Αρχαιοτήτων Δυτικής Αττικής, Πειραιώς και Νήσων του ΥΠ.ΠΟ.Α. Το χρονικό διάστημα των 28 μηνών εκπονήθηκαν όλες οι σχετικές μελέτες οι οποίες εγκρίθηκαν από τα αρμόδια Συμβούλια του ΥΠΠΟΑ, έγιναν οι δημόσιοι διαγωνισμοί και υλοποιήθηκε το έργο, και μάλιστα με μείωση του αρχικού προϋπολογισμού που ανέρχόταν στο ποσό του 1.430.000,00 ευρώ.

Από την πλευρά της Εφορείας Αρχαιοτήτων την γενική εποπτεία



του έργου είχε η Διευθύντρια της Εφορείας Δρ. Στέλλα Χρυσουλάκη. Η Δρ. Κυριακή Ψαράκη εκπόνησε την Μουσειολογική Μελέτη και συνεπικουρούμενη από την Δρ. Ιωάννα Μαυροειδή είχε τον γενικό συντονισμό των εργασιών της επανέκθεσης. Η αρχιτεκτονική-μουσειογραφική μελέτη έγινε από την Δέσποινα Τσάφου. Η συντήρηση των αρχαίων αντικειμένων έγινε από τους Αικατερίνη Παναγοπούλου, Γιάννη Σαμαντά, Λάζαρο Βαλσαμιά, Ελένη Μαζαράκη, Σοφία Λάμπρου, Ευαγγελία Αποστολακοπούλου και Ελισάβετ Δούκα. Στο έργο εργάστηκε πλήθος συνεργατών στους οποίους αξίζουν θερμά συγχαρητήρια. Ιδιαίτερες ευχαριστίες οφείλονται στον Σύλληγο «Φίλοι των Μουσείων Κυθήρων» για τις ενέργειες του προκειμένου να ενταχθεί το έργο στο «ΕΣΠΑ 2007-2013» και την υποστήριξή του.

### Το Μουσείο

Το Αρχαιολογικό Μουσείο Κυθήρων στεγάζεται στο κτήριο του 1910 που βρίσκεται στην είσοδο του οικισμού της Χώρας Κυθήρων. Το κτήριο δωρίθηκε από τον Κυθηραϊκό Σύνδεσμο στο Υπουργείο Πολιτισμού το 1975 και άρχισε να λειτουργεί ως Αρχαιολογικό Μουσείο τον Αύγουστο του 1981. Μετά τις πρόσφατες εργασίες επισκευής το κτήριο ανακαινίστηκε πλήρως σε όλα τα επιμέρους δομικά του στοιχεία και στις ηλεκτρομηχανολογικές εγκαταστάσεις. Το κτήριο διαθέτει σύγχρονες υποδομές, όπως κεντρικό κλιματισμό, συστήματα πυρασφάλειας και πυρανίχνευσης, εσωτερικό κύκλωμα ασφάλειας, συναγερμό, εσωτερική μικροφωνική εγκατάσταση, σύνδεση και ελεύθερη πρόσβαση στο δια-

δίκτυο για τους επισκέπτες, και είναι προσβάσιμο σε Άτομα με Ειδικές Ανάγκες.

### Η Έκθεση

Η νέα αρχαιολογική έκθεση είναι ένα ταξίδι στον χρόνο με αφετηρία την 9η χιλιετία π.Χ. και κατάληξη τον 3ο



αι. μ.Χ. και η αφήγηση αναπτύσσεται πάνω στους τρεις βασικούς πυλώνες της ανθρωπίνης ύπαρξης διαχρονικά, δηλαδή, την επιβίωση σε έναν τόπο, τις λατρευτικές πρακτικές και τον θάνατο. Στόχος της έκθεσης είναι η ανάδειξη της πολιτιστικής ταυτότητας των Κυθήρων και η αφήγηση της ιστορίας του νησιού με παράλληλη αφήγηση του ευρύτερου ιστορικού πλαισίου στο Αιγαίο και την ανατολική Μεσόγειο.

Στην έκθεση παρουσιάζονται συνολικά 665 αρχαία αντικείμενα. Είτε είναι ταπεινά ή περίτεχνα αναθήματα στα ιερά, είτε είναι αντικείμενα καθημερινής χρήσης ή περισσότερο εκλεπτυσμένα και με έναν χαρακτήρα σπανιότητας κτερίσματα από τους τάφους, απηχούν το πλήθος των επιρροών που δέχτηκε διαχρονικά το νησί. Η ταυτότητα του νησιού ως πύλη εισόδου στο ελληνικό αρχιπέλαγος, ως πέρασμα και αγκυροβόλι ανεφοδιασμού των ταξιδιωτών της Μεσογεί-



ου, ως γέφυρα μεταξύ Κρήτης, Πελοποννήσου και Κυκλάδων, ως στρατηγική θέση, ως ορμητήριο πειρατών, αλλά και ως τόπος προσκυνήματος, αποτυπώνεται στην ποικιλία των αρχαιολογικών ευρημάτων. Ξεχωρίζουν τα λίθινα εργαλεία της 9ης-8ης χιλιετίας π.Χ. που αποτελούν τα πρωιμότερα ίχνη κατοίκησης στο νησί, τα σκεύη και εργαλεία από τον μινωικό οικισμό στο Καστρί, τα πήλινα κτερίσματα από το νεκροταφείο της Παλαιόπολης, από την ανασκαφή των J.N. Coldstream και G.L. Huxley, και τα ποικίλα αναθήματα από το μινωικό ιερό κορυφής στον Άγιο Γεώργιο στο Βουνό και ειδικότερα το πλήθος των χάλκινων μινωικών ειδωλίων που αποτελεί το μεγαλύτερο σύνολο που έχει βρεθεί έως σήμερα σε ασύλητο μινωικό ιερό εντός και εκτός Κρήτης, από την ανασκαφή του Γ. Σακελλιαράκη και αργότερα της Αιμ. Μπάνου. Από την ιστορική περίοδο ξεχωρίζουν τα ποικίλα αναθήματα από το ιερό της Αθηνάς στο Παλαιόκαστρο, που ανασκάφηκε από τον Ι. Πετρόχειλο, και κυρίως τα κοσμήματα και τα ειδώλια που χρονολογούνται από τους γεωμετρικούς έως τους ελληνιστικούς χρόνους, ο θησαυρός των νομισμάτων ελληνιστικής περιόδου από την Αντιδραγονέρα, που ανέσκαψε ο Α. Τσαραβόπουλος, και φυσικά το μαρμάρινο αρχαίο λιοντάρι των Κυθήρων.

Στον επίλογο της έκθεσης παρουσιάζεται μία σύντομη ενότητα με θέμα την ιστορία των Αντικυθήρων όπου εκτίθενται ενδεικτικά αρχαιολογικά ευρήματα που προέρχονται από διάφορες θέσεις του νησιού και το Καστρί, τα οποία χρονολογούνται στη νεολιθική και την ελληνιστική περίοδο.

Την δομή της αφήγησης υπηρετεί με τον καλύτερο τρόπο η λιτή και υψηλής αισθητικής αρχιτεκτονική οργάνωση της έκθεσης. Η επιλογή του μπλε χρώματος σε συνδυασμό με τα σχέδια των καραβιών ανά εποχή που κοσμούν εξωτερικά τις προθήκες επιτείνουν την αίσθηση του ταξιδιού ενώ οι μεγάλες κρυστάλλινες επιφάνειες, η ανάρτηση των αντικειμένων σε διάφανα ακρυλικά φύλλα και η σκηνογραφική απόδοση του βάθους των προθηκών μεταφέρουν νοερά τον επισκέπτη στο περιβάλλον χρήσης και εύρεσης των αντικειμένων. Οι προθήκες είναι υψηλών προδιαγραφών και τεχνικά άρτιες σε ό,τι αφορά στην ασφάλεια και προβολή των εκθεμάτων.

Η έκθεση διαθέτει πλούσιο εποπτικό υλικό, επεξηγηματικά κείμενα και λεζάνες, ζωγραφικές συνθέσεις, αναπαραστάσεις και σχεδιαστικές συμπληρώσεις των αποσπασματικά σωζόμενων αντικειμένων προκειμένου να γίνει κατανοητή η φόρμα και η χρήση τους. Απευθύνεται τόσο στον ειδικό και μημένο σε θέματα αρχαιολογίας και ιστορίας αλλά πρωτίστως στον μέσο επισκέπτη, έλληνα ή αλλοδαπό. Ο επισκέπτης μπορεί να περιηγηθεί στην έκθεση χωρίς καθοδήγηση από ξεναγό ή κάποιον ειδικό. Για τον σκοπό αυτό τα κείμενα είναι γραμμένα με τρόπο άμεσο, απλό και κατανοητό χωρίς να στερούνται την επιστημονική πληρότητα. Η αφήγηση και η αρχιτεκτονική οργάνωση της έκθεσης ακολουθούν μία απλή και κατανο-

ητή δομή προκειμένου ο επισκέπτης να νιώσει ότι βρίσκεται σε ένα φιλόξενο περιβάλλον στο οποίο μπορεί να περιηγηθεί, να ψυχαγωγηθεί και να εμπλουτίσει τις γνώσεις του.

Η έκθεση εμπλουτίζεται με πολυμέσα. Στην εισαγωγική ενότητα προβάλεται μία 10' ταινία τεκμηρίωσης (ντοκιμαντέρ) στην οποία προβάλονται οι αρχαιολογικοί χώροι των Κυθήρων. Ο επισκέπτης δύναται μέσω της ταινίας να περιηγηθεί στους αρχαιολογικούς χώρους του νησιού καθώς η πρόσβαση σε αυτούς στις περισσότερες περιπτώσεις είναι ιδιαίτερα δύσκολη. Στην αίθουσα των ιστορικών χρόνων προβάλεται δίπλα στον μαρμάρινο αρχαίο λείοντα των Κυθήρων μία 10' ταινία μικτής τεχνικής που αφηγείται τις περιπέτειες αυτού του εμβληματικού γλυπτού από τα τέλη του 19ου αιώνα όταν ήταν στημένο στις επάλξεις του Καστρου της Χώρας μέχρι την τοποθέτησή του στην παρούσα έκθεση. Η παραγωγή των ταινιών έγινε από τον Γιώργο Διδυμιώτη.

Στην εισαγωγική ενότητα μέσω της διαδραστικής εφαρμογής σε οθόνη αφής δίνεται η δυνατότητα στον επισκέπτη να πραγματοποιήσει ένα διαφορετικό ταξίδι στην αρχαιολογία των Κυθήρων έχοντας ως πηρογό την μυθολογία, την ποίηση, την τέχνη και τις αφηγήσεις των ξένων περιηγητών από την Αναγέννηση έως και τον 19ο αιώνα. Σταθμοί σε αυτό το ταξίδι είναι διάφορα μυσεία στην Ελλάδα και την Ευρώπη όπου εκτίθενται αρχαιολογικά ευρήματα από τα Κύθηρα και τα Αντικύθηρα.

Για τα παιδιά και τις οικογένειες τους διατίθεται Οδηγός της Έκθεσης και το βιβλίο «Είμαι ο Λέων των Κυθήρων» ενώ για τα σχολεία διατίθενται τέσσερις μουσειοσκευές με θέματα την υφαντική, την λατρεία, την καθημερινή ζωή και το ανασκαφικό σκάμμα. Ο σχεδιασμός του εκπαιδευτικού υλικού και η συγγραφή των βιβλίων έγινε από την αρχαιολόγο Εύη Πίνη. Επίσης, διατίθενται οδηγός της Έκθεσης, καθώς και έντυπο για την ιστορία των Κυθήρων και των Αντικυθήρων σε ελληνική και αγγλική γραφή Braille ενώ μέσα στην έκθεση υπάρχουν 12 σταθμοί με ακριβή αντίγραφα και πρωτότυπα γλυπτά για την απτική επαφή από άτομα με προβλήματα όρασης.





## THE BEST OF KYTHERA'S ATTRACTIONS

by Aspasia Patty

**TRYING TO PLAN HOW BEST** to kick off your Kythera experience? Here is a taste of the must visit attractions. Arm yourself with a good map and let *Kythera Summer Edition* give you a round-up of insider travel tips on Kythera essentials. The following is a short list of suggested day trips which will prevent back-tracking. There is so much to do on Kythera – swimming, walking, climbing, eating, sightseeing, exploring, dancing, relaxing ...

### Tour 1

Chora, the capital of Kythera. Wander the picturesque, narrow lanes and admire the tourist, jewellery and book shops, post your letters and go to the bank. There are great coffee shops for snacks and drinks. Walk up to Chora's medieval castle which has spectacular views of the twin bays of Kapsali. Head down a couple of winding kms past the island's only camping site in the middle of a pine forest. You will reach the popular, family-friendly Kapsali beach,

home to the Glass-Bottom Boat Sea Excursions and the Kythera Dive Centre. The bay is lined with restaurants catering to every taste. Treat yourself to a therapeutic massage or an exotic Moroccan hammam ritual from a qualified therapist upstairs from the Banda Landra cafe.

Leaving Kapsali, head back to Livadi, a large village with lots going on and boasting two good traditional eating places, a buzzing pizzeria with lots of atmosphere, a bakery, a book shop, two fantastic cafes and cake shops and various other shopping essentials. While you are on this side of the island, head east to the village of Kalamos where signposts will direct you to three of the best beaches – Vroulea, Halkos and Firri Ammos (meaning red sand)

but take care as the trails are irregular and some steep climbs are involved. However, it is well worth the effort.

### Tour 2

Start with a visit to the Panagia Myrtidiotissa monastery set in beautiful gardens and presided over by the gentle Father Petro who welcomes visitors with open arms. Modest dress is expected when visiting monasteries. The turnoff to the monastery is near Karvounades at the junction of the main arterial road and the Mylopotamos bottom road (not to be confused with the top road near Dokana which goes through Areoi). The Panagia (the Patron Protectress of Kythera) is credited with many miracles and is revered throughout Greece. Her Icon can be found in every Kytherian household the world over. One km further down a track behind the car park is the quaint church of Agios Nikolas Krassas built in the rocks overlooking the sea.

Next, go to Mylopotamos, one of the prettiest villages on Kythera. It is in the middle of the island on the west side. The central square is dominated by two massive plane trees, a good place to sit and relax in the shade for a coffee, an ouzo or a meal and admire the impressive bell tower of Agios Charalambos. A small river runs through the village and is home to resident ducks. As Mylopotamos means "mill on the river", the first thing you do on a day trip to Mylopotamos is explore the watermills. Back in the day 22 watermills used to skirt the stream that runs down the gorge to the sea. These days only one survives in working order. Philippas' mill has been in his family for close to 350 years. The restoration of this mill and its surrounding garden has been a labour of love and is truly a work of beauty.

Follow the river for about one km past abandoned watermills and you will come to the beautiful waterfall Neraida. Neraida can also be accessed by car to a certain point. The turnoff is behind the church at the central square.

A 15 minute walk from the village's square and you're at the Venetian Castle at Kato Chora - magic at any time of the day, spectacular at sunset. If you're driving, head on down the narrow coast road to Limnionas with its quaint fishing shacks, tamarisk trees and Nikos's famous Kantina. On the road down you will pass the turn off to the Agia Sofia caves with their stalactites and stalagmites. The caves are open to the public during July and August.

### Tour 3

The sandy beach of Diakofti, much loved beach by 'Aussies' who are missing the fine white sand of home. En route you can visit the monastery of Agia Moni. After you turn off the main road and just before ascending the road to Agia Moni, stop and pay homage to Theodoros Kolokotronis, freedom fighter and hero of the Greek revolution of 1821. From Agia Moni there is an unforgettable view of Diakofti and the mainland. A slight detour on the way

### FULL MOON

#### ALERT!!



If you've never been to a Kythera Full Moon beach party, you have been missing out on something very special. The posters announcing the parties usually go up about a week before so keep your eyes peeled! These are great events with DJs and live music. Party all night till the sun comes up. The rule is the more private the beach, the better the beach party. So you know already that Komponada and Laggada are going to have some pretty awesome parties.

### Greek sweet delights



Rena has been serving the art of pastry with love and dedication and making our life sweeter for over two decades. 1993 marked the year when Livadi could boast its first zacharoplasteio (pastry shop). Rena has built a reputation in pastry making which is tough to beat. Locals and visitors alike, special occasions or not, are frequently seen carrying around those little green boxes brimming with Rena's delicacies! Birthday or name day? A special visit? A going away gift? A wedding or christening? A church festival (panigyri)? Blood sugar low? Let's go to Rena's! That's always been the obvious choice.

So do yourself a favour and visit Rena's this summer – you won't regret it!

Choose from her trays of nut-filled, syrup or honey drenched pastries. Baklava, Galakobourekos (custard pie), Karidopita (walnut cake) Amigthalota (almond pears) and lots more.

Best milkshakes on the island: whizzed up with icy milk and Rena's delicious, creamy home-made icecream. Enjoy!

down will take you to the church of Agios Georgios tou Vounou – another spectacular spot from which you can see Antikythera and on a clear day even the mountains of Crete.

Departing Diakofti and winding back up, take the cement road turnoff to Avlemonas. Passing Paliopolis, the longest beach on Kythera, you arrive at the historic fishing village of Avlemonas. Here you will fall in love with this special place as did Helen of Troy and Paris who spent their honeymoon here. A perfect spot for swimming and snorkelling and, if you are lucky, you will see the resident turtle which often does a 'swim-by'. Again no lack of superb places to eat. It is a good idea to head home via the alternate route which takes in Mitata and Viaradika and then on to Fratsia. You will have covered a wonderfully diverse landscape today. If you happen to be on the island on August 6th, the name day of Agia Moni, a dance is held on Avlemonas wharf – a truly magical experience under the stars.

### Tour 4

From Potamos drive down to the buzzing sea-side village of Agia Pelagia with tourist shops and a row of great eating places right on the beach. Another plus here is the number of shady trees. Swim in the nearby beaches of Lorenzo, Kalamitsi or Kaki Lagada ravine where a small lake forms that is lovely for swimming. Another beach, Firri Ammos (red sand), is also popular. Leaving Agia Pelagia head up the back road passing the Kythea Resort and make for the picturesque terraced village of Karavas. You may also wish to take in Platia Ammos, an excellent beach about three kms away.

The round trip back to Potamos can take you past Petrouni, Gerakari and Stavli as well as lots of other interesting countryside giving you lots of great photo ops. But don't stop here! These tours are just a taste. Kythera has so many special places, you are sure to discover your own along the way.

**Note:** Sunday morning head to Potamos for the time-honoured Pazari (market) where local products from all over the island are sold. This tradition has been going on for hundreds of years. It's truly a meeting place and has a great vibe. In recent years a market is also held in Livadi every Wednesday afternoon. Don't forget to take some Kytherian specialities with you - prize winning honey, oil and Kytherian fatourada, a potent tsipouro-based spiced fruity liqueur, all make great gifts. The island also produces great wines, rock salt and the famous Kytherian rusks (paximadia), great as a breakfast snack with cheese or an any-time treat with olive oil, tomato, feta and olives.

Young, innovative, environmentally concerned Kytherians follow the tradition of excellence but now with a focus on the organic. In Potamos Vretos & Sofia have opened Herovolo (hand-made) stocking a range of skin-care products made in Greece of the purest ingredients (their lip balm is a 'must have'). Vasilis Konomos from Kamari Espresso bar in Milopotamos has continued his quest for the best coffee by opening a new business in Livadi, the Konomos Coffee Grinding House where you can purchase freshly-ground coffee. Just follow your nose to the tantalizing aromas. He also stocks a range of organic teas.

### Intrepid Adventurers Alert

From Moudari Lighthouse in the north to Kapsali in the south and all points of the compass in between, you will never run out of exciting things to do. Here are some places off the beaten track which will reward the adventurer.

Kalami beach. From Milopotamos head past the Panagia Orfani monastery, on down the uncertain path to a stunning white pebble beach with caves to swim into and explore.

Sparagario beach, opposite Kapsali. Can only be reached by sea or via a perilous track beside the gorge immediately after the bridge on the road to Kapsali. A great place for a quiet time. If you head on another 500 metres you will find the cave of Agios Pavlos offering a wonderful view of the rock islet Hitra.

Moudari Lighthouse, perched on a cliff at the northern-most point of the island. Only accessible on foot after a certain point near Platia Ammos but worth the effort. The view across to the Peloponnese is amazing.

Kaladi, a picturesque beach often featured on postcards and tourist promotions. The adventure here is the dramatic rock formations from which the intrepid jump into the sea.

Likodimou and Melidoni, less accessible and more dramatic than other beaches, will also appeal to the adventurer.

One of the most exciting adventures is the excursion in Alexandros' glass-bottom boat to Hitra Rock Islet. Departing from Kapsali, Captain Spiros will take you into the blue grotto where you can swim or snorkel. It's magic!

Of great historical significance is the Byzantine site of Pali-ochora, a must for the intrepid. The precipitous terrain demands great care while the atmosphere evokes memories of the tragedy that took place in this haunted ravine. It can be reached from Kaki Lagada at Agia Pelagia or from the main arterial road between Potamos and Aroniadika.

*Kali diaskedasi (have fun), kali orexi (bon appetit) and kali xekourasi (relax and unwind).*



## BEACHES, SWIMMING AND SUN

**KYTHERA'S BEST BEACHES** range from large family beaches to secluded inlets for more private escapes. There are sandy beaches, wild beaches, remote beaches, rocky beaches, secret fishing coves, beaches for the very fit, beaches where you can loll under an umbrella with a tsipouro and a meze. There are beaches for everyone. Their surfaces vary from large pebbles to fine white sand and contrast in character and surroundings. The sea is crystal clear and calm so dive in, swim, relax and enjoy!

**KAPSALI** This natural harbour is surrounded by cafes and tavernas below a Venetian fortress which offers spectacular views of Kapsali's two bays. You can walk up the hill to the village of Chora and its Venetian fortress or to the church of St. John embedded in the side of the cliff. An ideal beach for families. In the late afternoons, sail away with the glass bottom boat *Alexandros* to Hitra and its blue grottos. Make sure you take your swimmers and a camera with you.

**PALAIOPOLI** mythical birthplace of Aphrodite, the goddess of love and site of the ancient capital of Skandeia. Situated near the picturesque village of Avlemonas this is one of the longest beaches on Kythera. Another good spot for families with an organized beach bar.

**DIAKOFTI** the blue lagoon of Kythera. This is a stunning beach and the only one that has fine white sand. It is easily accessible by tarred road. This is a safe beach for children as the water is calm and shallow, ideal for lying on an airbed or snorkelling. You can even do some laps here to keep up your fitness levels.

**MELIDONI** is found on the south of the island below the monastery of Agia Elessa. Getting to this beach is a challenge. The road is very long and rough, apart from the concrete bends, requiring some patient driving. However, this is one of the cleanest and best organised beaches on the island. Try and get there early, as there are limited beach chairs and umbrellas. The water is deep here and the cove well worth exploring by paddleboat. Who knows, you may even be lucky enough to find the long lost pirate's treasure which is said to be hidden here.

**CHALKOS** is a clear and pebbly beach located on the southern part of the island near Kalamos. A good one to visit by sea from Kapsali on the glass-bottom boat *Alexandros*.

**KALADI** often featured in tourist publications is on the eastern side of the island near Palaioipoli. One of Kythera's most popular and picturesque beaches.

**LYKODIMOU** on the western side of the island offers great

views of the green gorge which drops below the road leading to the beach. There is a large cave for exploring or escaping to for an afternoon nap.

**FIRI AMMOS, KALAMITSI, LORENZO (AGIA PELAGIA)**

This string of beaches is found on the north-eastern side of the island, just south of the port of Agia Pelagia. They are usually quiet, being off the tourist trail. The water is very clean and calm except when a northerly wind is blowing. Laggada beach has a well organized beach bar and was awarded a Blue Flag for 2016.

**FIRI AMMOS (KALAMOS)** is one of Kythera's largest beaches with its long stretch of pebbles. The road directly above the beach is rough so prepare for some bumpy driving and manoeuvring over rocks. The sea is usually calm. To the right of the beach is a small cave you can swim in.

**KOMPONADA** is covered in huge white pebbles and encircled by sharp cliffs making it one of the most private beaches on the east coast of the island. Located between Palaioipoli and Firi Ammos (Kalamos), it offers views of Avlemonas and



PHOTO BY VENIA CAROLIDOU

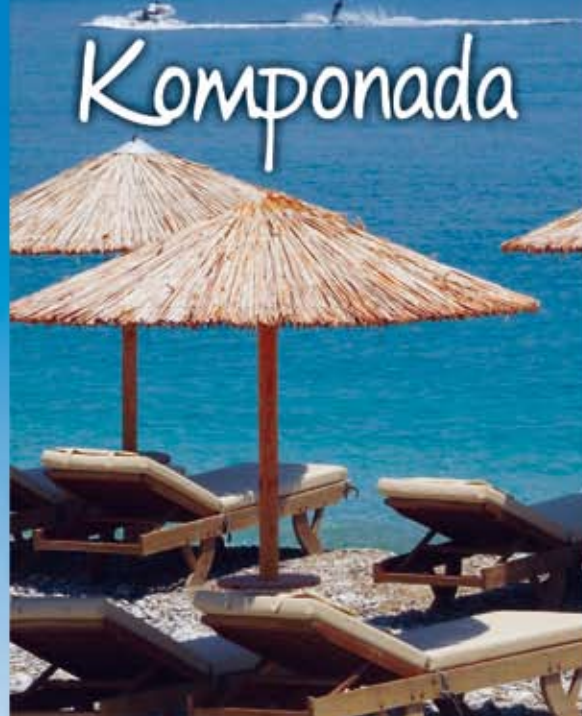
Agios Georgios from the sea-caves on the south end of the beach. A well-organised beach with arguably the most comfortable beach loungers on the island. The beach bar serves sandwiches, burgers, snacks, cold drinks, beers and even cocktails! Music is cool but kept low. They also organise regular midnight to dawn beach parties. Great music! Great dancing! A remote beach with full amenities. What more could you want? Accessible from the villages of Agios Elias, Karvounades and Livadi, the road is in good condition making Komponada popular with locals and families.

**LIMNIONAS** You wouldn't think leafy Mylopotamos with its springs and waterfall could also be the gateway to this idyllic beach. Passing through Mylopotamos, winding past Kato Chora's historical Venetian Kastro and on beyond the Agia Sophia caves, the steep but well paved road leading down to Limnionas opens up the world of Piso Yialo (Back Coast). The breathtaking drive that winds past dramatic cliffs and scattered olive groves as it makes its way to Limnionas is like no other on Kythera. The quaint little canteena on the water's edge pipes out rembetika (Greek blues) while Nikos and Eir-ene serve the freshest of mezethes. Late afternoon you can often see wild goats come down from the mountains for a drink from the sea. Great photo opportunity. Best all day.

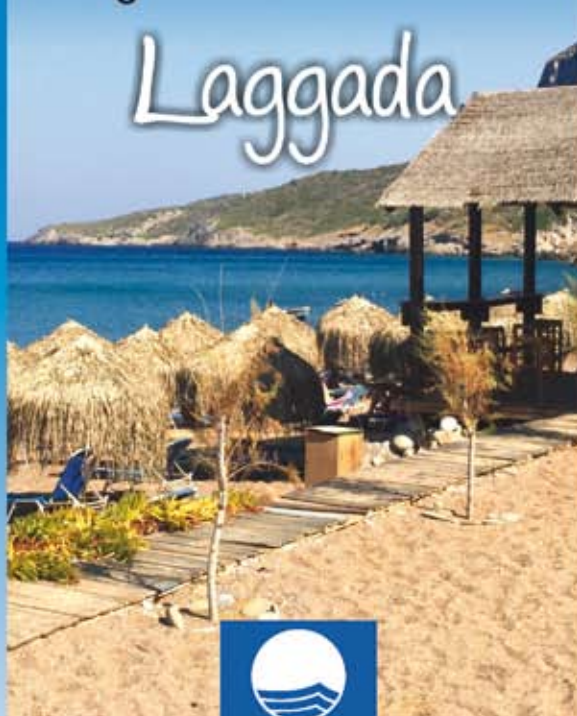


## BEAT THE HEAT AT KYTHERA'S COOLEST BEACH BARS!

All of them great, each of them unique!!!

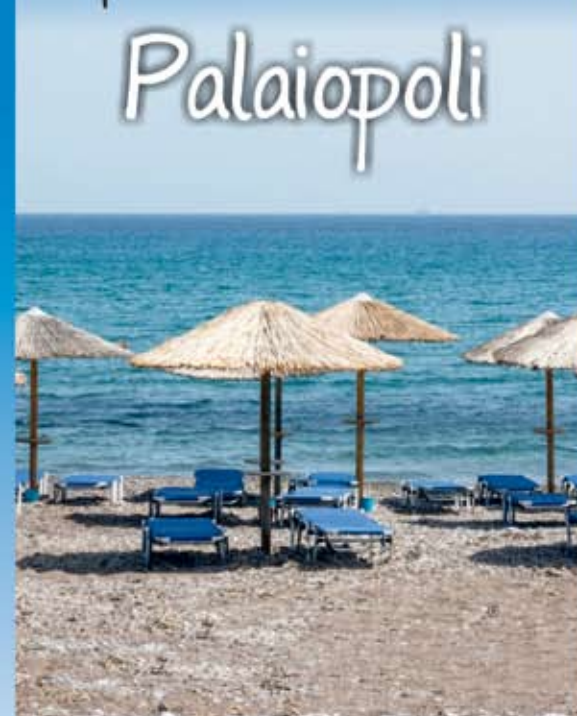


Komponada is located on the east coast between Palaioipoli and Firi Ammos. Hidden at the end of a meandering, easy to drive road, this spectacular private beach is accessible via the villages of Agios Elias, Karvounades and Livadi.



Blue Flag 2016

Laggada Beach at Agia Pelagia is discreetly located a million miles from nowhere at the end of the Palaiochora gorge. By day the vibe is laid back and cruisy. After sunset... you've just got to be here. Magic!



Palaioipoli beach bar, located near Avlemonas, is a family affair. Flop back on your beach lounge under the shade of your brolly, keep an eye on the kids playing in the shallows while reading your book and sipping that icy-cold frappe, hand-delivered to your table.

Three beaches with clean, organised facilities. Cool drinks, beers, sandwiches, snacks and burgers.

All three beaches offer cocktails too!

Τρεις γορδύ όμορφες και μοναδικές παραλίες οργανωμένες και καθαρές.  
Προσφέρουν Σποέρά γορά, μηγύρες, εάντρουις, ενακ & burgers!

Credit cards accepted  
Δεκτές πιστωτικές κάρτες

info &  
reservation  
Komponada & Laggada  
t. 6947 409907  
Palaioipoli t. 6989 863210



## BRITISH MILESTONES ON KYTHERA

by Jean Bingen

**IN PETER PRINEAS'S BOOK** *Britain's Greek Islands, Kythera and the Ionian islands 1809 to 1864* there is a picture on page 229 of Milestone 7 located at the entrance to the village of Viaradika as you approach from the direction of Fratsia. The British civil engineer captain John Macphail (resident on Kythera from 23 June 1823 to November 1830) is believed to have installed these milestones.

John Coroneos's map of Kythera completed in 1853<sup>1</sup> shows major roads going from Kapsali and Chora to Potamos with junctions at Ano Livadi heading to Katouni and Myrtidia, at Kondolianika heading to Fratsia, Viaradika and Mitata, a junction that leads to Mylopotamos and one at Aroniadika that leads to Mitata. From Mitata there was a path to Avlemona and from Potamos there were paths shown to both Karavas and Agia Pelagia.

While these so called Milestones were placed on the left hand sides of the roads, they were not spaced at intervals of one British mile but rather at one kilometre (1000 metres) distance. Zero starting point was Kapsali while new zero starting points were placed at junctions leading off the main road from Kapsali to Potamos.

You can still see Milestone 2 as you enter Chora Milestone 3 as you leave Chora Milestone 7 as you enter Fat-sadika and Milestone 8 in Kondolianika. At the turn off to Agios Elias a Zero Milestone is engraved Kondolianika – Mitata. The next milestones you come across as you follow this route are Milestone 7 just before Viaradika and Milestone 9 in front of the washing place building below Mitata. On another route, as you leave Kalokerines heading towards Myrtidia you will find a milestone with a faint 3 (?) on it. These milestones are all 32 cm by 17 cm each with a rounded top.

Anyone who has either seen or knows more about the locations of these milestones please take a photograph of them and/or inform me by e-mail at [bingen@kabelfoon.nl](mailto:bingen@kabelfoon.nl)



Milestone at junction of Kondolianika to Mitata



Milestone at junction of Kondolianika to Mitata



Milestone 9 on stone wall, opposite the washing basins in Mitata

1. Page 223, Britain's Greek Islands, Kythera and the Ionian islands 1809 to 1864

# BELVEDERE

## PIZZA RESTAURANT

Enjoy your meal on Kythera's best balcony. By day, laze back over lunch as you watch the full panorama of Kapsali unfold below. By night, gaze in awe at the majestic Venetian Kastro, a golden glow against the night sky. The food is great. The view is even better!

Open for lunch & dinner from 14.00  
Chora Kythera, tel: 27360-31892

### Greek

### cooking classes

Discover traditional Kytherian cuisine and learn to cook culinary delights enjoyed by locals for centuries. Under Elizabeth's expert guidance you will be introduced to hidden treasures of Mediterranean gastronomy, the basis of healthy living.



Classes held at Vilana Studios, Kalamos.

Tel: 27360 31910 & 6944 209 409

### CAMPAIGN FOR ENVIRONMENTAL EDUCATION AND COMMUNICATION



### JOIN US

### ON KYTHERA!

**THIS SUMMER** Kythera will host a team of students from universities across Greece who have volunteered to work on the Environmental Education and Communication program.

The program aims to instill awareness of environmental issues into Kythera's local and tourist population over the August holiday period. It will promote ways in which we can all actively maintain a responsible attitude to the environment. By participating in the program's wonderful range of organized activities, you will appreciate Kythera's unique beauty from a different perspective - off the tourist track pathways, Natura 2000 areas, watermills and springs to name but a few. Lots of adventurous escapes are promised.

Information & participation at the Environmental kiosk on the wharf at Kapsali. Tel 6985.783607, e-mail: [efsta9412@gmail.com](mailto:efsta9412@gmail.com) f/b: ΈθακισούσταΚύθηρα!!! / Ela Kiesista Kythera

Program Representative: Efsthios Loupas, University of the Aegean and University Hill, Mytilene.

## ELICHRYSOS

## HEALTH, HERBS AND A WHOLE LOT MORE

**ELICHRYSOS MEANS GOLDEN SUN.** It is also the name of a fabulous new business that is on the cusp of shining its light on the beautiful historic village of Mylopotamos. Located in the beautifully restored old village olive press building, *Elichrysos* is a journey into the world of herbs. Here you will find everything from teas to tinctures, alongside essential oils, creams and soaps. Stocking a wide range of Greek and locally grown herbs, *Elichrysos* also offers herbs for both beauty or therapeutic use from as far afield as India. The products are displayed around the impressive old olive press which is worth a visit in itself. Around the back is a botany garden in the making where you can enjoy a quiet refreshment at *Elichrysos's* organic cafe. Using locally grown ingredients wherever possible, the cafe serves fresh juices, sandwiches, herbal smoothies and herbal ice-creams. *Elichrysos* is the brain child of Sara Scopsi who holds a degree in Herbal Medicine. Sara is available by appointment for private consultations.

**Elichrysos. Open all day, Mylopotamos, 2736 0 33224**



## A TASTE OF ISLAND LIFE

**WHILE EXPLORING** the island, don't forget to stock up on local products and ingredients. Sea salt collected from rock pools round the island, the most amazing thyme honey you'll ever taste, jams and spoon sweets, herbs and teas, award winning organic olive oils, tsipouro (a raki-style white spirit) and fatourada (a velvety liqueur that is a blend of cinnamon, tsipouro and clove). Kythera produces some good quality wines. The two dominant grape varieties are aricaras, a red grape, and petrolanos, an ancient white variety that produces a wine with a distinctive and enjoyable aroma. *Firrogi Winery* outside Potamos specializes in aricaras.

You can buy the popular home-made *Toxotis* pasta from their shop in Livadi. *Toxotis* also sells delicious home-made jams as well as a variety of Kytherian herbs including bay leaf, chamomile, sage and oregano picked from the fields and mountains of Kythera. A range of local products can also be found at *Sim Veni* in Milopotamos, *Firrogi* in Potamos & Chora, at *Stavros* in Chora and *Herovolos* in Potamos.

**Get a taste of what island life on Kythera is really all about. Eat and drink what the locals have been enjoying for centuries.**

### SIM...VENI

**THE MINI-MARKET** in the heart of Mylopotamos where you will find home grown vegetables and eggs; locally produced jams, spoon sweets and herbs; a select range of grocery essentials, including fresh milk and bread delivered daily; locally produced wines and olive oils; ice-creams over the summer season; And the capper? You will be served by the fabulous, the one and only Veni.

**Sim...Veni. Much more than just a mini-market.**

**Think global - Shop local! Mylopotamos, tel. 2736-0-34378.**

**athena**  
luxury hotel

ΜΥΛΟΠΟΤΑΜΟΣ - ΚΥΘΗΡΑ  
ΤΗΛ: 2736031942 - 2736031952  
FAX: 2736033744  
web site: [www.athena-hotel.gr](http://www.athena-hotel.gr)  
e-mail: [info@athena-hotel.gr](mailto:info@athena-hotel.gr)



## ΤΑΞΙΔΕΥΟΝΤΑΣ ΣΤΙΣ ΘΑΛΑΣΣΕΣ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

**ΤΑ ΚΥΘΗΡΑ ΤΗΣ ΟΥΡΑΝΙΑΣ ΑΦΡΟΔΙΤΗΣ** είναι ένα νησί παράδεισος, ένας τόπος μακαριότητας και απόλαυσης. Από την Αρχαιότητα ως το Μεσαίωνα και μέχρι σήμερα κατέχουν εξέχουσα θέση στη Δυτική φαντασία σε ένα ευρύ φάσμα ποικίλων σκοπών, από την εξυπηρέτηση εδαφικών βλήψεων των Ενετών, επικυρίαρχων στα Κύθηρα έως την τροφοδότηση ειδικητικών θεμάτων για τους Γάλλους μπαρόκ ζωγράφους [...]



φωτογραφία του James Pinneas

[...] Ένα επαναλαμβανόμενο χαρακτηριστικό της ιστορίας του νησιού [...] είναι η αλληλεπίδραση ανάμεσα στη ζωή στα Κύθηρα και τις πιέσεις που ασκούνταν στους κατοίκους από τις εξωτερικές δυνάμεις καθώς και οι αντιδράσεις των ντόπιων προς αυτές: η δημιουργική αλληλεπίδραση ανάμεσα σε ένα νησί της Μεσογείου και τον ευρύτερο κόσμο. Ανάλογα με το πού στεκόταν (και στέκεται) κάποιος στο νησί, μπορούσε (και μπορεί) να αγναντέψει τη νοτιοανατολική και νοτιοκεντρική Πελοπόννησο (μέχρι τον Ταΰγετο στη Λακωνία), τα Αντικύθηρα και την Κρήτη στα νότια, και –καθώς ήνευ– κάτω από συνθήκες ιδιαίτερης διαύγειας τη Μήλο στις Κυκλάδες. Η θέση των Κυθήρων είτε προσέφερε καταφύγιο σε καιρούς ανάγκης, είτε υπήρξε εφαλτήριο για τους κατοίκους του προκειμένου να τραβήξουν για άλλους τόπους όταν οι συνθήκες εκεί θεωρούνταν ευνοϊκότερες από αυτές που επικρατούσαν στο ίδιο το νησί.

Τα Κύθηρα βρίσκονται πάνω στους θαλάσσιους δρόμους, συχνά σημαντικούς, αν και η πραγματική γεωστρατηγική σημασία του νησιού παρουσίαζε αυξομειώσεις ανάλογα με το ποιες δυνάμεις κατείχαν τα γειτονικά εδάφη καθώς και τη διάρθρωση με την οποία αυτά τα εδάφη κατέχονταν [...]

[...] Τα Κύθηρα συνδέονται ιστορικά και με άλλους τόπους έξω από τα φυσικά όρια του νησιού, σε σχέση με τη θεματολογία περί «καταφυγίου» της Αφροδίτης. Έτσι λοιπόν το νησί απεικονίζεται σε μία εκπληκτική μωσαϊκή «χαρτογραφία» του 3ου έως

της αρχές του 4ου μ.Χ. αιώνα στην Αμμουδारा, νότια της Καρθαγένης (στη σημερινή Τυνησία), μαζί με άλλες θαλάσσιες τοποθεσίες στην οποία το τοπίο κυριαρχείται από την παρουσία των σπουδαιότερων ιερών της θεάς Αφροδίτης -μιας θεότητας που ήταν αφιερωμένη και στην ναυσιπλοΐα με ούριο άνεμο, όπως αποδεικνύεται ένα από τα πολλή επιθέτα της: Εύηλοια. Σε αυτό το μωσαϊκό η μυθολογική περσόνα του νησιού εμπλέκεται με τη θέση της στη Μεσόγειο. Και ένας ασφαλής διάηλος από το νοτιοανατολικό άκρο της Πελοποννήσου με τη ύπουλη νερά του, ακριβώς απέναντι από τις βόρειες ακτές των Κυθήρων, υπήρξε για τους ναυτικούς ύψιστης σημασίας επί χιλιετίες. Εδώ ως αρκεστόμε απλή να ανακαθίσουμε την επιτύμβια επιγραφή του 2ου αιώνα μ.Χ. στην αρχαία Ιεράπολη (σημερινό Παμουκαλή στη δυτική Τουρκία), στην οποία κάποιος Φλάβιος Ζεύξης περηφανεύεται ότι έχει διαπλεύσει επιτυχώς τα επικίνδυνα νερά που βρέχουν τη βόρεια ακτή του νησιού μας 72(!) φορές.

Απόσπασμα από τον πρόλογο του καθηγητή Σταύρου Πασπαλά στο βιβλίο «Η Αρχαιολογία των Κυθήρων» του Timothy E. Gregory και της Λίτα Τζωρτζοπούλου-Gregory που εκδόθηκε πρόσφατα από τις εκδόσεις Sydney University Press.

## ΕΧΕΙ Ο ΚΑΙΡΟΣ ΓΥΡΙΣΜΑΤΑ

**ΕΧΕΙ Ο ΚΑΙΡΟΣ ΓΥΡΙΣΜΑΤΑ ΣΤΑ ΚΥΘΗΡΑ.** Πολλά. Και δεν είναι μεταφορική η ρήση. Είναι πραγματική και ουσιαστική. Το μέγεθος του νησιού, η μορφολογία του εδάφους, η γεωγραφική του θέση δημιουργούν τα απόρρητα. Ταξιδιώτη ή περιηγητή, αν δείτε συννεφιά μη βιαστείτε να απογοητευτείτε ότι θα χάσετε το μπάνιο ή τον περίπατό σας – λίγα χιλιόμετρα πιο πέρα ο καιρός μπορεί να είναι απίθανα διαφορετικός.

Βρέχει στα Φριλιγκιάνικα αλλήλ στις Καρβουνάδες έχει θιακάδα. Λυσομανάει ο αέρας στο Λιβάδι και φοβάστε ότι το πλοίο δεν θα φύγει; Στο Διακόφτι έχει τουλάχιστον δύο μποφόρ λιγότερα... Αλλήλ και στο ίδιο το σημείο που βρίσκεστε, σε μικρό χρονικό διάστημα, μέσα στη μέρα ή ακόμη και σε μια ή δύο ώρες μπορεί να χρειαστεί να πετάξετε το μπουφάν σας ή ν' αναζητήσετε ομπρέλα. Αν λοιπόν στα Κύθηρα δεν σας αρέσει ο καιρός, περιμένετε λίγο...

Οι Τσιρινιώτες, κατά κόρον ευρηματικοί, έχουν και για τον καιρό τη δική τους διάθεση. Βλέπετε σύννεφα να έρχονται από τη δύση, ειδικά μετά από βροχή; Θα ακούσετε να μιλούν για *κατσιφάρα*. Και μια παρεμφερή έκφραση με μικρές παραλλαγές, συννεφιά με υγρασία, *προβέντζα*. Αν ο καιρός έρχεται από Γύθειο μεριά, μιλούν για *μαϊστροτραμουντάνα* αλλήλ αν είναι ξερός νοτιοδυτικός τότε περιμένουν *πουνεντογάρμμη*, ή και *βενέρη* γιατί έρχεται από Δρυμώνα μεριά!

Τα μελτέμια, οι δυνατοί βόρειοι (και ΒΑ. ή και ΒΔ.) άνεμοι, που κορυφώνονται μέσα στη μέρα και εξασθενούν από το απόγευμα και βράδυ, στα Κύθηρα τα τελευταία χρόνια τα δέχονται μέσα στον Ιούλιο. Ακόμη και εκείνες τις ημέρες, μπορείτε να συνεχίσετε τα μπάνια σας στο νότιο μέρος του νησιού (Παραλία Χαλκού, Καψάθι, Σπαραγγαρίο, Βρουλιέα, Μεηιδόνι).

Αν μπορείτε να διαβάσετε τον καιρό και τον «βλέπετε» από ανατολή, αποφύγετε όλες τις όμορφες παραλίες: Φυρρή Άμμος Καλάμου, Αβθαίμωνα, Παλαιόπολη, Καλαδί, Κομπονάδα. Εκείνες τις μέρες θα σας ανταμείψουν το ίδιο η παραλία Λυκοδήμου, Λιμνιώνας και Μεηιδόνι.

Πιο σπάνια η *όστρια*, μας αποκλείει από τις αντίστοιχες παραλίες του νότου και μας οδηγεί στις γραφικές βόρειες και βορειοανατολικές ακτές (Πλατεία Άμμος, Φυρρή Άμμος, Φούρνοι, Κακή Λαγκάδα).

Τα Κύθηρα είναι τελικά ένα νησί συνάντησης! Ένα σταυροδρόμι! Ένα σταυροδρόμι, που συναντιούνται πελάγη, συναντιούνται άνεμοι, συναντιούνται δρόμοι και γράφεται Ιστορία.



φωτογραφία του Δημήτρη Μπατζί

## F/B PORFYROUSSA

ενώνουμε την Ελλάδα με το νησί της Αφροδίτης



από/from 09/05/2016 έως/until 21/07/2016

<b>ΔΕΥΤΕΡΑ</b> (Monday)	08.00 ΝΕΑΠΟΛΗ - ΚΥΘΗΡΑ - ΑΝΤΙΚΥΘΗΡΑ / 16.00 ΚΥΘΗΡΑ - ΝΕΑΠΟΛΗ
<b>ΤΡΙΤΗ</b> (Tuesday)	12.30 ΝΕΑΠΟΛΗ - ΚΥΘΗΡΑ / 16.00 ΚΥΘΗΡΑ - ΝΕΑΠΟΛΗ
<b>ΤΕΤΑΡΤΗ</b> (Wednesday)	09.30 ΝΕΑΠΟΛΗ - ΚΥΘΗΡΑ / 11.30 ΚΥΘΗΡΑ - ΝΕΑΠΟΛΗ
<b>ΠΕΜΠΤΗ</b> (Thursday)	09.00 ΝΕΑΠΟΛΗ - ΚΥΘΗΡΑ / 16.30 ΚΥΘΗΡΑ - ΝΕΑΠΟΛΗ
<b>ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ</b> (Friday)	14.30 ΝΕΑΠΟΛΗ - ΚΥΘΗΡΑ / 17.00 ΚΥΘΗΡΑ - ΝΕΑΠΟΛΗ
<b>ΣΑΒΑΒΤΟ</b> (Saturday)	10.00 ΝΕΑΠΟΛΗ - ΚΥΘΗΡΑ / 14.00 ΚΥΘΗΡΑ - ΝΕΑΠΟΛΗ
<b>ΚΥΡΙΑΚΗ</b> (Sunday)	11.00 ΝΕΑΠΟΛΗ - ΚΥΘΗΡΑ / 15.00 ΚΥΘΗΡΑ - ΝΕΑΠΟΛΗ

από/from 22/07/2016 έως/until 04/09/2016

**ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΑ ΕΚΤΟΣ ΤΕΤΑΡΤΗΣ** (Daily except Wednesday)

9.30 & 14.30 ΝΕΑΠΟΛΗ - ΚΥΘΗΡΑ / 12.00 & 17.00 ΚΥΘΗΡΑ - ΝΕΑΠΟΛΗ

ΤΕΤΑΡΤΗ (Wednesday) 9.00 & 14.00 ΝΕΑΠΟΛΗ - ΚΥΘΗΡΑ / 16.30 ΚΥΘΗΡΑ - ΑΝΤΙΚΥΘΗΡΑ / 11.30 & 21.30 ΚΥΘΗΡΑ - ΝΕΑΠΟΛΗ

Εξαίρεση/Exception Δευτέρα/Monday 15/08/2016 9.00 ΝΕΑΠΟΛΗ - ΚΥΘΗΡΑ, 11.30 ΚΥΘΗΡΑ

**ΤΟ ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟ ΤΑ ΔΡΟΜΟΛΟΓΙΑ ΑΚΟΛΟΥΘΟΥΝ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΙΟΥΝΙΟΥ**  
(In September the programme follows the timetable of June)

Το παρόν υπόκειται σε αλλαγές χωρίς προηγούμενη ειδοποίηση.  
This is subject to alterations without prior notice



www.kithiratravel.gr

## RESERVATIONS - ΚΡΑΤΗΣΕΙΣ

<b>ΚΥΘΗΡΑ - ΚΥΘΗΡΑ</b> ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΟ ΚΥΘΗΡΑ TRAVEL ΧΩΡΑ (Chora), τηλ.: 27360-31390 ΠΟΤΑΜΟΣ (Potamos), τηλ.: 31848	<b>ΝΕΑΠΟΛΗ - ΝΕΑΠΟΛΗ</b> ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΟ VATIKA BAY DERMATIS ΝΕΑΠΟΛΗ τηλ.: 27340-24004, 29004
---	---

**Γλυκά & Καλό**

"Γλυκά & Καλό" ευχόμαστε στον τόπο μας όταν μας προσφέρουν ένα γλυκό...

Σε ένα καινούριο χώρο στα Κύθηρα σας περιμένουμε να δοκιμάσετε τις δημιουργίες μας.

"Με σεβασμό στην παράδοση του νησιού και φρέσκιες ιδέες για την γαστρονομία του γλυκού."

"Glyka & Kalo", the name of our shop, is a blessing we give here in Tsirigo when someone treats us with something sweet ...

In a new stylishly designed space, we are now open and ready to offer you our sweet creations.

With respect for the island's traditions and fresh ideas for the art of pastries & desserts.

**KYTHERA | PATISSERIE**

KARVOUNADES KYTHERA, 80100 T: +30 . 2736038004  
FB: facebook.com/glikakalo E-mail: glikakalo@gmail.com



## ΚΑΣΤΡΟΠΟΛΙΤΕΙΕΣ ΣΤΑ ΚΥΘΗΡΑ

της Μαρίας Δευτερέβου

Κύθηρα η εκ δυσμών πύλη του Αρχιπελάγους(Αιγαίου), το μάτι της Κρήτης, ο μυθικός τόπος γέννησης της Ουράνιας Αφροδίτης, της αναδυόμενης από τα κύματα θεάς του έρωτα και της ομορφιάς.

Το νησί υπήρξε στην μακραίωνη ιστορία του σταυροδρόμι πολιτισμών που καθόρισαν την εξέλιξη και την πορεία του.

Οι Φοίνικες, η Μινωική Κρήτη, η μυκηναϊκή Πελοπόννησος, το Βυζάντιο με τον Ορθόδοξο Χριστιανισμό, η Ενετοκρατία, η Τουρκοκρατία, η μακραίωνη συμπόρευση με τα Επτάνησα, η Γαλλική κατοχή και η περίοδος της Αγγλοκρατίας συνετέλεσαν στην διαμόρφωση μιας πολιτιστικής ιδιαιτερότητας οριοθετώντας την ταυτότητα του νησιού ανάμεσα στην Ανατολή και τη Δύση. Οι επιδράσεις αυτές ανιχνεύονται στην αρχιτεκτονική την γλώσσα και τις παραδόσεις του.

Υπάρχουν πολυάριθμα μνημεία κυρίως από την βυζαντινή και μεταβυζαντινή περίοδο που συνθέτουν ένα τοπίο ιστορικής μνήμης δεμένο με τα φυσικά πλεονεκτήματα του νησιού όπως παραλίες απείρου κάλλους, ρεματιές, φαράγγια, καταρράκτες και όμορφα μονοπάτια.

### Κάστρο Χώρας Κυθήρων



φωτογραφία της Χρύσας Φατσέα

σιές, υποδομές ύδρευσης(δεξαμενές), αποθήκες σίτου και πολεμικού υλικού και ιδιωτικές κατοικίες των «Τοιταντίνων και ποποθάρων» Άξια προσοχής για το ενδιαφέρον των επισκεπτών σήμερα είναι τα εξής:

Α)Οι τέσσερις ναοί μεταβυζαντινής περιόδου

- Ο ναός της Παναγίας της Ορφανής με τοιχογραφίες 16ου-17ουαιώνα(ήταν μετόχι της μονής Αγκαράθου Ηρακλείου Κρήτης, που διαφέντευε η οικογένεια Καλλινά )
- Ο ναός της Παναγίας της Μυρτιδιώτισσας (πρώην καθολικός ναός από το 1580 έως το 1806 με την ονομασία Παναγία των Λατίνων )
- Ο ναός του Παντοκράτορα με τοιχογραφίες 16ου-17ου έτος ανέγερσης 1545
- Ο ναός του Αγίου Ιωάννη του Προδρόμου στην κατηγορία ius patronato privato(ιδιόκτητος.)

Β)Δημόσια κτήρια φρουράς και υπόγεια κτήρια φυλακών.

Γ) Η πυριτιδαποθήκη σε επαφή με τον ναό του Παντοκράτορα που σήμερα στεγάζει την έκθεση με τα οικοσώματα των Ευγενών οικογενειών. Προσωρινά είχε στεγάσει τον μαρμαρίνο θρόνο των Κυθήρων ο οποίος σήμερα βρίσκεται στο προσφάτως ανακαινισμένο Αρχαιολογικό Μουσείο στην είσοδο της Χώρας.

Δ)Η εντυπωσιακή κατασκευή υπόγεια δεξαμενή(βενετσιάνικη στέρνα 16ουαιώνα) με τις καμάρες και τους θόλους στην οροφή.

Ε)Το παλάτι των προβληπτών(Διοικητήριο) που στεγάζει σήμερα το Τοπικό Αρχείο Κυθήρων με έγγραφα από το 1560.

ΣΤ) Τα σιδηρά πυροβόλα(κανόνια) που είναι διάσπαρτα στον περίβολο του Κάστρου και φέρουν χρονολογία κατασκευής 1660.

Ζ)Οι πέντε ογκώδεις προμαχώνες που δημιουργούν μαζί με τα τείχη ένα εντυπωσιακό σύνολο καλά διατηρημένο. Ο μεγάλος προμαχώνας της Β.Δ πλευράς έφερε το γνωστό έμβλημα της Γαληνοτάτης με οικόσημο Προβληπτών που καταστράφηκαν κατά την Γαλλική κατοχή το 1797.

Το 1589 (16ος αιώνας) η πόλη επεκτάθηκε βόρεια του Κάστρου και ο νέος οικισμός ονομάστηκε Μέσα Βούργο η Κλειστό Βούργο (borgo Serato). Είχε πολλές κατοικίες, εκκλησίες, ένα κυκλικό πύργο και ήταν τοιχοχυρισμένος με εξωτερικό καστρότειχο που έφθανε μέχρι τα τείχη του φρουρίου.

Σήμερα εκτός από λιγοστές κατοικίες που διασώθηκαν υπάρχουν ναοί με τοιχογραφίες από τον 15ο αιώνα ίσως και νωρίτερα που είναι πολυτιμότερα μνημεία της βυζαντινής αγιογραφίας και μάλιστα της Κρητικής Σχολής (15ος-18ος

αιώνας).Οι ναοί του Κλειστού η Μέσα Βούργου που διατηρούνται και λειτουργούν μέχρι σήμερα είναι: 1. Άγιος Ιωάννης Χρυσόστομος 2. Άγιος Γεώργιος Καθουτσιάνων 3. Άγιος Ιωάννης ο Δραπανέζος 4. Παναγία Μεσοχωρίτισσα 5. Αγία Τριάδα 6. Σωτήρας ο Καθουτσιάνικος\*.

Τα δύο μεσαιωνικά σύνολα, Κάστρο και Μέσα Βούργο μαζί με το μοναδικής ομορφιάς τοπίο που τα περιβάλλει συνθέτουν ένα εξαιρετικής σημασίας ιστορικό και πολιτιστικό μνημείο.

\*Μην ξεχάσετε όσοι θα είστε στα Κύθηρα το 1ο δεκαπενθήμερο του Αυγούστου να μάθετε την ημερομηνία που θα είναι ανοιχτές οι εκκλησίες στον Μέσα Βούργο για να τις επισκεφτείτε.

### Παληόχωρα ή Παλαιόχωρα Κυθήρων

Στην Β.Α πλευρά των Κυθήρων σε υψόμετρο 165 μέτρα από τη θάλασσα υπάρχει η Καστροπολίτεια του Αγίου Δημητρίου ή Παληόχωρας που κάποτε ήταν η Βυζαντινή πρωτεύουσα των Κυθήρων. Είναι ένα φυσικό οχυρό αθέατο από την θάλασσα περιζωμένο από βαθιά και απότομη χαράδρα που διακλαδίζεται και σχηματίζει τον γκρεμό του Αγίου Κοσμά και πιο κάτω το "Μαύρο Φρύδι", με τεφροκόκκινους βράχους κατακόρυφα σχισμένους και απότομους.

Η χαράδρα αυτή έχει σχηματιστεί από τεράστιους τεκτονικούς σεισμούς και συνεχίζεται στην θάλασσα με αλλόκοτες ελικώσεις και κατακόρυφα σχισμένους βράχους σχεδόν αδιάβατους από τα νεροφαγώματα. Λίγο πριν ξεσπάσει στην θάλασσα στην θέση "κακιά παγκάδα" σχηματίζει την λίμνη της Παληόχωρας, μεγάλης ομορφιάς και οικολογικής αξίας . Σε αυτή την απόμνη τοποθεσία του νησιού που είναι φυσικά οχυρωμένη, νομίζει κανείς πως προορίστηκε να γίνει ένα απάτητο κάστρο.

Η μεσαιωνική αυτή πολιτεία άρχισε να κτίζεται την υστεροβυζαντινή περίοδο επί δυναστείας Αυτοκράτορα Μιχαήλ Η. Παλαιολόγου (1261-1282) από τους Ευδαιμονογιάννηδες ή Μονογιάννηδες του οίκου της Μονεμβασίας που διοικούσαν τότε τα Κύθηρα. (Τέλος 11ου-12ου αιώνα).

Ο Παύλος Ευδαιμονογιάννης είναι ο "Αυτοκρατορικός" Δούκας των Κυθήρων με το όνομα "Σεβαστός" και ο καπετάνιος των Κυθήρων (από ενετικά έγγραφα ).

Η κατασκευή της γίνεται σε διαδοχικές φάσεις μέσα σε περίοδο δεκάδων ετών ίσως και αιώνων σε τρεις τουλάχιστον περιόδους οικοδομικής δραστηριότητας.

Τα κτήρια της πόλης αυτής και ειδικά οι ναοί έχουν

έντονη την επίδραση της Μονεμβασιώτικης αρχιτεκτονικής. Τα κυριότερα δομικά υλικά που χρησιμοποιήθηκαν από τους αρχιμαστόρους της εποχής εκείνης ήταν τα εξής: Οι πέτρες, τα βυζαντινά χειροποίητα κεραμίδια για τις στέγες των εκκλησιών, ο πωρόλιθος, οι σχιστόπλακες (οχελόπλακες) όλα δεμένα με το ισχυρό ασβεστοκονίασμα το λεγόμενο "κουρασάνι", η ανθεκτικότητα του οποίου οφείλεται σε ένα είδος άμμου που οι κάτοικοι ονομάζουν "χαλέπα".

Το φρούριο είχε διαδοχικές αμυντικές γραμμές. Ήταν οχυρωμένο με θολωτά πυροβολεία, πολυμήστρες, φυλάκια-παρητηρήτρια, τα λεγόμενα "βαρδιόθες" και στη μέση την κατοικία του φρουράρχου (πυργοειδής κατοικία εξωτερικά κυλινδρική και εσωτερικά ορθογώνιο παραλληλόγραμμο). Στα αμυντικά έργα της Παληόχωρας ανήκουν σχεδόν όλα τα κτίσματα (εκκλησίες και κατοικίες), τα οποία έχουν πολυαπλή χρήση λόγω της στενής έκτασης του φρουρίου. Παρόλη τη φυσική και τεχνητή οχύρωση, το σοβαρότερο αμυντικό μειονέκτημα της πολιτείας του Αγίου Δημητρίου ήταν προς τη νοτιοδυτική πλευρά, που το οχυρό ήταν βατό σε απόσταση πυροβόλου της εποχής εκείνης.

Από αυτό το σημείο ο αρχιναύαρχος των Τούρκων Χαϊρ-εϊ-ντίν Μπαρμπαρόσα τον Σεπτέμβρη του 1537 έστειλε ισχυρές δυνάμεις του πειρατικού του στόλου και πολιορκήσε το φρούριο από τα δυτικά που ήταν ευάλωτο. Το αποτέλεσμα ήταν η κατάληψη του Αγίου Δημητρίου από τους Τούρκους και Αλγερινούς πειρατές που οδήγησε στη σφαγή των κατοίκων του και την πώληση χιλιάδων αιχμαλώτων στα σκλαβοπάζαρα του Αλγερίου και της Τύνιδας. (πολλοί από τους οποίους εξαγοράστηκαν αργότερα και γύρισαν στο νησί).

Με την καταστροφή του Αγίου Δημητρίου ο χώρος σταδιακά εγκαταλείφθηκε και οι διασωθέντες κάτοικοι ιδρύουν πολύ αργότερα νέα χωριά σε άλλα σημεία του νησιού.

Οι κάτοικοι της πολιτείας αυτής είχαν βαθεία θρησκευτικότητα και έτσι έχτισαν 24 εκκλησίες κοντά στις κατοικίες τους. Σήμερα οι εκκλησίες που σώζονται είναι οι παρακάτω:

- Ο Ναός της Αγίας Βαρβάρας, άριστο δείγμα Μονεμβασιώτικης αρχιτεκτονικής, φημισμένος για τις ιδανικές αναλογίες του. (σταυροειδής με οκτάπλευρο τρούλο τέλος 15ου αιώνα)
  - Ο Ναός της Θεοτόκου, που λέγεται "Κυρά του Φόρου", στον οποίο σύμφωνα με την παράδοση έδιναν οι πολέμιστές τον στρατιωτικό τους όρκο.\*
  - Ο Ναός του Αγίου Αντωνίου με αγιογραφίες στους τοίχους.
  - Ο Ναός του Αγίου Δημητρίου (συγκρότημα δύο ναών 14ου αιώνα)
  - Ο Ναός του Αρχάγγελου Μιχαήλ (αρχές 15ου αιώνα).
- Σήμερα η Παληόχωρα για τα Κύθηρα θεωρείται ο Μυστράς των Κυθήρων. Παρά τη μέτρια διατήρηση των κτισμάτων της, επιβεβαιώνει την αρχιτεκτονική της ύστερης Βυζαντινής περιόδου, αναδεικνύει την νοοτροπία των ανθρώπων που την κατοίκησαν, προσφέρει στον επισκέπτη ένα διαφορετικό "ταξίδι στα Κύθηρα".

\*23 Αυγούστου εορτή Απόδοσης Κοιμήσεως της Θεοτόκου τελείται θεία λειτουργία.



φωτογραφία της Βένιας Καροΐδου





## ΦΑΡΟΙ ΝΑΥΣΙΠΛΟΪΑΣ ΣΤΑ ΚΥΘΗΡΑ ΚΑΙ ΤΑ ΑΝΤΙΚΥΘΗΡΑ

της Μαρίας Δευτερέβου

**ΦΑΡΟΣ: ΜΙΑ ΛΕΞΗ ΣΥΜΒΟΛΟ** και μία πηγή έμπνευσης, ποιητών, ζωγράφων, λογοτεχνών. Είναι πρώτα ένας **τόπος** και ύστερα ένα **μέσο** που υπάρχει μαζί με τις ανάγκες κάθε πολιτισμού. Ορόσημο παγκοσμίως παραμένει ο περίφημος Φάρος της Αλεξάνδρειας.



1953. Ο φάρος Μουδαρίου και δεξιά πίσω το σηματορείο. Στη φωτο εικονίζεται η Ελένη Τζωρτζοπούλου. φωτο Εμμανουήλ Σοφός

**ΦΑΡΟΙ: ΑΚΙΝΗΤΟΙ ΤΑΞΙΔΙΩΤΕΣ!** Μοναδικές ακτίνες φωτός, ζωής και ελπίδας που μέσα στους διαβρωμένους από την αλημύρα επιβλητικούς πέτρινους τοίχους τους κρύβουν δύναμη, μυστήριο, μοναξιά, περιπέτεια και συγχρόνως απέραντη γαλήνη! Σύντροφοι και παρατηρητές θαλασσοπόρων και ταξιδιωτών είναι σύμβολα σταθερότητας και ασφάλειας, προέκταση των τοπίων μας και μέρος της ναυτικής μας ιστορίας. Μέσα από τη γοητεία που ασκούν εξάπτουν τη φαντασία, δημιουργούν μύθους και επιδρούν μοναδικά στον καθένα από εμάς. Παρουσιάζονται αγέρωχοι



Ο φάρος Μουδαρίου. φωτογραφίες: Σταυρούλα Φατσέα



Ο ε/α Ανθυπασιότης Παναγιώτης Γεωργιάς στο Φάρο Μουδαρίου.

σε όλα τα σημεία όπου οι ναυτικές πορείες και η γεωμετρία της ναυσιπλοΐας το απαιτούν.

Αρχιτεκτονικά στις κτηριακές κατασκευές αναδεικνύονται οι αρχέτυπες μορφές της ευκλείδειας γεωμετρίας όπου κυριαρχούν ο κύβος, ο κύκλος, και τα κανονικά πολύγωνα. Οι κυλινδρικοί φάροι επιλέγονται στις περιπτώσεις κτηρίων «πανταχόθεν βαλθρομένων υπό των καιρικών συνθηκών». Τα φωτεινά στοιχεία στην κορυφή αυτών των κτηρίων από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα προσαρμόσθηκαν στις εκάστοτε τεχνολογικές ανακαλύψεις και εφαρμογές. Έτσι από τη χρήση των πυρών ανοικτής φλόγας (Ιουήρου 'Ιλιάδα Τ375) και καπνού στις φρυκτωρίες και τις βίγλεις των αρχαίων

### ΤΟ ΠΑΝΗΓΥΡΙ ΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ

**ΔΕΚΑΠΕΝΤΑΥΓΟΥΣΤΟΣ**, όπως όλη η Ελλάδα φοράει τα γιορτινά της, έτσι και στο δικό μας νησί τιμάται η Κοίμηση της Θεοτόκου. Το πρωί τελείται Θεία Λειτουργία στην ιστορική μονή της Παναγίας της Μυρτιδιώτισσας. Το απόγευμα στον Ποταμό από τον ναό της Παναγίας Ιθαριώτισσας τελείται η περιφορά του επιταφίου της Παναγίας.

### ΦΑΤΟΥΡΑΔΑ, ΟΠΩΣ ΠΑΛΙΑ

**ΣΤΟ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ STAVROS** στη Χώρα θα μπορείτε να αγοράσετε τη γνήσια ΦΑΤΟΥΡΑΔΑ γεμάτη από τα υπέροχα αρώματα της κανέλας και του γαρίφαλου, που είναι η συνέχεια της παλιάς συνταγής που έφτιαχνε εδώ και 150 χρόνια η οικογένεια του Βρεττού στο Λιβάδι.

Η παράδοση συνεχίζεται!

**STAVROS, Χώρα,**  
**τηλ.: 6976.680884, 27360-31857**



κλασικών χρόνων και μετέπειτα Βυζαντινών, φθάνουμε σήμερα μέσα από τη βιομηχανική επανάσταση του 20<sup>ου</sup> αιώνα στην εφαρμογή των αρχών της βαλθιστικής, δηλαδή του ευκλείδειου γεωμετρικού κώνου. Το φως μέσα στο φωτιστικό κήλωβό στην κορυφή του πύργου, ακτινοβολεί πλέον σταθερά και μπορεί να είναι άσπρο, πράσινο ή κόκκινο με σταθερή ένταση αληθιά και καθορισμένες εκκρίσεις ή παρατεταμένες αναλημπές μέγιστου και ελάχιστου χρόνου ή συνδυασμού αυτών. Με αυτό τον τρόπο «ποτέ ένας φάρος δεν παρουσιάζει το ίδιο σήμα με κάποιον άλλο στην ίδια γεωγραφική περιοχή», προσδιορίζοντας έτσι την ταυτότητα και την κατηγορία του μέσα από πέντε διαφορετικά στοιχεία. Από τις αρχικές πηγές φωτισμού, τα ξύλα, τη νάφθα, το λάδι, το πετρέλαιο και την ασετιλίνη σήμερα όλοι οι φωτιστικοί μηχανισμοί των φάρων και



Ο φάρος στο Καψάλη, φωτο Βαγγέλης Τσιγαρίδας

αποτελεί μνημείο εξαιρετης αρχιτεκτονικής κατασκευής. Είναι κοντά στο χωριό Καραβά με τα τρεχούμενα νερά και τις ρεματιές του και δίπλα στην παραλία του Αγίου Νικολάου. Κατασκευάστηκε το 1857 από τους Άγγλους την περίοδο της Ιονίου Επτανησιακής Πολιτείας. Έχει σχήμα κυκλικό, ύψος πύργου 25 μ. και εστιακό ύψος 110 μ. Εντάχθηκε στο Ελληνικό Φαρικό Δίκτυο το 1864. Σήμερα παραμένει επιτηρούμενος και το φωτιστικό του σύστημα λειτουργεί αυτόματα με ηλεκτρικό πυρσό από το δίκτυο της ΔΕΗ και τροφοδοσία μέσω κυκλώματος με φορτιστή και συσσωρευτές. Είναι ένας από τους μεγαλύτερους και σημαντικότερους φάρους της Ελλάδας μεγάλης φωτοβολίας. Από τους ελάχιστους που ο πύργος του απέχει από την κατοικία και τους βοηθητικούς χώρους καθώς και το «σηματορείο» η «σηματολόγιο». Είναι το ερειπωμένο κτίσμα στην πίσω πλευρά του φάρου, προς τη θάλασσα που με τη χρήση σημαιών ενημέρωναν τα πλοία, τα διερχόμενα από τα στενά Ελαφονήσου - Κυθήρων. Το τοπίο είναι εκπληκτικής ομορφιάς με πανοραμική θέα σε όλο το Λακωνικό κόλπο από το ακρωτήριο του Κάβο-Μαλιά έως το ακρωτήριο Ταίναρο! Η πρόσβαση είναι βατή και υπάρχουν πινακίδες.

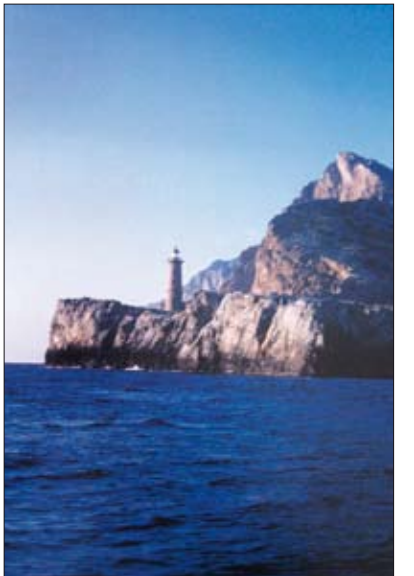
**ΦΑΡΟΣ ΚΑΨΑΛΙ ΚΥΘΗΡΩΝ:** Στο νότιο τμήμα των Κυθήρων, επάνω στο λόφο, στην είσοδο των δίδυμων κόλπων του λιμανιού στέκεται ο Φάρος του γραφικού Καψαλίου. Κατασκευάστηκε το 1853 από τους Άγγλους την περίοδο της Ιονίου Επτανησιακής Πολιτείας. Είναι κυκλικός με ενσωματωμένους στην κύρια κάτοψη βοηθητικούς χώρους με επίχρση. Ύψος πύργου τα 6 μ. και εστιακό ύψος τα 25 μ. Εντάχθηκε στο Ελληνικό Φαρικό Δίκτυο το 1864. Την εξαετία 2008-2014 η Υπηρεσία Φάρων με χρηματοδότηση εξ ιδίων πόρων προχώρησε σε εργασίες επισκευής και αποκατάστασής του. Ανήκει στην κατηγορία των επιτηρούμενων και λειτουργεί αυτόματα με ηλεκτρικό ρεύμα.

**ΦΑΡΟΣ ΑΠΟΛΥΤΑΡΑΣ ΑΝΤΙΚΥΘΗΡΩΝ:** Στο νοτιότερο ακρωτήριο των Αντικυθήρων, στέκεται επιβλητικός και αγέρωχος ένας από τους μεγαλύτερους φάρους πετρελίου στην Ελλάδα. Είναι ο τελευταίος πέτρινος φάρος που κτίστηκε το 1926 από την Ελληνική Πολιτεία κατά την περίοδο της μεγάλης ακμής της φανοδομίας στην Ελλάδα. Έχει κυκλική κάτοψη με ισόδομη κατασκευή, ύψος πύργου 23 μ. και εστιακό ύψος 45 μ. Η πρόσβαση στο φάρο γίνεται με βάρκα και για μεγάλα χρονικά διαστήματα είναι αδύνατη λόγω δυσμενών καιρικών συνθηκών. Είναι ορατός σε απόσταση 36 ναυτικών μιλίων. Παραμένει μέχρι σήμερα για κάθε ναυτικό, η ασφάλεια της ρότας του, οδηγός τη νύχτα, προστάτης και σύντροφός του. Χαρακτηριστικά φάρου: Δύο λευκές αναλημπές ανά 16 δ/λ.

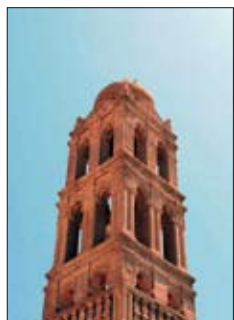
Οι φάροι στο πέρασμα των αιώνων μέσα από την ανάπτυξή τους δημιούργησαν τις προϋποθέσεις για την εξέλιξη της τεχνολογίας, των μεταφορών, του εμπορίου, των κατασκευών και των τηλεπικοινωνιών. Έτσι εκτός των άλλων θεωρούνται και παραδοσιακά βιομηχανικά μνημεία ιδιαίτερης αρχιτεκτονικής. Το φως και η ζωντάνια των φάρων υπάρχει, εφόσον υπάρχουν οι φανοφύλακες. Ακούραστοι ερμηύτες των βράχων και θαυμαστές του απέραντου γαλάζιου όπου το γαλάζιο της θάλασσας ενώνεται με το γαλάζιο του ουρανού. Η ζωή τους δύσκολη, και κοπιαστική παλαιότερα, όμως πάντα υπεύθυνη. «Δεν χρειάζεται πια να κουρδίζεις τον φάρο όλη νύχτα ούτε να τον εφοδιάζεις με φωτιστικό πετρέλαιο αφού σχεδόν όλα γίνονται αυτόματα με ηλεκτρικό ρεύμα. Φροντίζουν όμως όλα να δουλεύουν ρολόι».

Με σκοπό την ενημέρωση των πολιτών για την προβολή του έργου των φανοφυλάκων, καθιερώθηκε από το 2003 η παγκόσμια ημέρα Φάρων που εορτάζεται **κάθε χρόνο την τρίτη Κυριακή του Αυγούστου** με ειλεύετη είσοδο επισκεπτών.

(Πηγές: Υπηρεσία Φάρων και Γ. Σκουλάς "Φάροι, πέτρα και φως")



### ΤΟΠΟΙ ΛΑΤΡΕΙΑΣ



**ΠΑΝΑΓΙΑ** Μυρτιδιώτισσα Το εικόνισμα της Παναγίας σώθηκε διά θαύματος, όταν το καράβι, που το μετέφερε από την Κωνσταντινούπολη στην Κρήτη, καταποντίστηκε από σφοδρή θαλασσοταραχή. Το εικόνισμα βρέθηκε «εν πόαις μυρσινών». Η Μονή των Μυρτιδίων πανηγυρίζει στις 24 Σεπτεμβρίου.

**ΑΓΙΑ ΜΟΝΗ** Αρχικά ήταν ένα φτωχό ξωκλήσι σκεπασμένο με κλαδιά. Μα ο θόδωρος Κολλοκotronής έταξε πως αν ελευθερωθεί η πατρίδα, θα το χτίσει απ' την αρχή. Κράτησε την υπόσχεσή του, κι έτσι χτίστηκε το ωραίο μοναστήρι της Αγίας Μόνης. Εορτάζει στις 6 Αυγούστου.

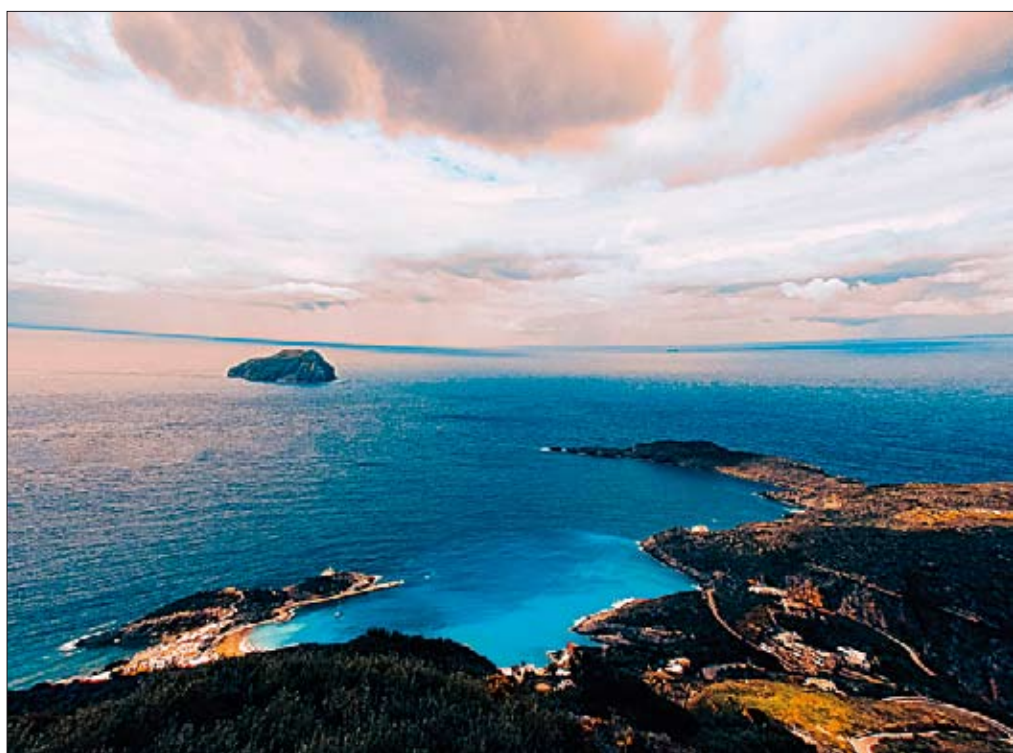
**ΑΓΙΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΣ** Ο όσιος Θεόδωρος, από την Κορώνη μόνασε επί 35 χρόνια στο νησί, ως το 956-958, οπότε εκοιμήθη. Η κάρα του αγίου φυλάσσεται στη Μονή του Οσίου Θεόδωρου, πολιούχου των Κυθήρων. Γιορτάζει στις 12 Μαΐου.

**ΑΓΙΑ ΕΛΕΣΣΑ** βρήκε καταφύγιο στα Κύθηρα, κυνηγημένη από τον άθεο πατέρα της, ο οποίος όμως τη βρήκε και την αποκεφάλισε. Το άγιο λείψανό της ενταφιάστηκε στο ιερό βουνό, όπου χτίστηκε εκκλησία και κελιά. Η μνήμη της τιμάται την 1η Αυγούστου.



## ΚΟΛΥΜΠΩΝΤΑΣ ΣΤΙΣ ΘΑΛΑΣΣΕΣ ΤΗΣ ΑΦΡΟΔΙΤΗΣ

**ΠΟΙΑ ΕΙΝΑΙ Η ΟΥΣΙΑ ΤΩΝ ΚΥΘΗΡΩΝ;** Πού είναι; Ποια είναι; Μήπως είναι η περίπλοκη μάζα των βράχων που σαν τείχος περιβάλλει το νησί; Ίσως βρίσκεται στους ανεμοδαρμένους ασημοπράσινους ελαιώνες ή στην καλοκαιρινή λευκότητα ενός μικροσκοπικού ξωκλήσιου. Αν ρωτήσετε κάποιο ψαρά, θα σας πει πως είναι εκεί που το φως αγγίζει τη θάλασσα. Καθε ψαράς γνωρίζει πως το αθηινό μεγαλείο των Κυθήρων βρίσκεται στη φυσική τους ομορφιά και η καλύτερη θέα είναι από τη θάλασσα. Όσοι λοιπόν δεν έχουν ένα ιδιότροπο θαλασσόλυκο για θείο ή δεν αντέχουν μια θαλάσσια κρουαζιέρα, γιατί να μην αφιερώσουν το χρόνο τους στις παραλίες των Κυθήρων ώστε να δουν αυτό που οι καλλιτέχνες και οι ναυτικοί ήδη γνωρίζουν.



φωτογραφία του Δημήτρη Μπατζή

**ΔΙΑΚΟΦΤΙ** Γαλαζοπράσινα, ρηχά νερά και ψιλή άμμος δημιουργούν ένα τέλειο καλοκαιρινό τοπίο. Ιδανική οργανωμένη παραλία για οικογένειες με μικρά παιδιά. Θα βρείτε καφέ και ταβέρνες ακριβώς δίπλα στη θάλασσα.

**ΠΑΛΑΙΟΠΟΛΗ** Η Παλαιόπολη είναι το μέρος όπου γεννήθηκε η Αφροδίτη, η θεά του Έρωτα. Ο μύθος λέει πως ο Μενέλαος και η Ωραία Ελένη διατηρούσαν θερινό παλάτι εδώ, μα αυτό ήταν τότε... Όσο για τώρα μπορείτε να εξερευνήσετε αυτή την απέραντη παραλία και να απολαύσετε το κοχύμι σε τούτα τα αρχαία νερά. Στην Παλαιόπολη λειτουργεί οργανωμένο beach bar. Η έκταση της ακτογραμμής είναι μαγνήτης για τους δύτες.

**ΚΑΛΑΔΙ** Νότια της Παλιόπολης, το Καλαδί είναι η πλέον φωτογραφημένη παραλία των Κυθήρων. Το νου σας όμως. Υπάρχουν πάνω από 80 πέτρινα σκαλοπάτια που οδηγούν σε αυτόν τον παραδεισένιο τόπο. Ψηλοί αμμόδεις βράχοι περιτοιχίζουν δυο μικρές παραλίες που δεν έχουν σκιά. Ο πρώτος ορμίσκος είναι ο πιο δημοφιλής και στεφανώνεται από μια θαλάσσια σπηλιά την οποία μπορείτε να διασχίσετε κολυμπώντας. Υπάρχουν επίσης φυσικοί θαλάσσιοι θρόνοι όπου οι κολυμβητές μπορούν να καθίσουν και να νοιώσουν τον παφλασμό των κυμάτων. Προετοιμαστείτε για ανεβοκατέβασμα στα βράχια, προσοχή στις βουτιές.



**ΚΟΜΠΟΝΑΔΑ** Καλυμμένη από μεγάλα λευκά βότσαλα και περικυκλωμένη από απότομους βράχους, η Κομπονάδα είναι μια από τις πιο ιδιωτικές παραλίες της ανατολικής ακτής του νησιού. Πρόκειται για οργανωμένη παραλία με beach bar και ιδιαίτερη νυχτερινή ζωή. Η πρόσβαση είναι δυνατή από τα χωριά Λιβάδι και Άγιος Ηλίας. Καλύτερα από την ανατολή μέχρι αργά το απόγευμα.

**ΦΥΡΗ ΑΜΜΟΣ (ΚΑΛΑΜΟΥ)** Με τη μακριά θουρίδα από κόκκινα βότσαλα, η Φυρή Αμμος έχει εξελιχθεί σε μια από τις πιο αγαπημένες παραλίες για τους εραστές του ήλιου. Προσβάσιμη από τον Κάλαμο. Καλύτερα νωρίς το πρωί.

**ΜΕΛΙΔΟΝΙ** Βρίσκεται κοντά στο νότιο άκρο του νησιού, κάτω από την Αγία Ελέσσα με φανταστική θέα στη Χύτρα, ενώ η μία πλευρά της παραλίας έχει έναν υπέροχο τεράστιο βραχώδη τοίχο. Η παραλία είναι προστατευμένη από όλους τους ανέμους. Διαθέτει ομπρέλες και ξαπλώστρες.

**ΠΛΑΤΙΑ ΑΜΜΟΣ** Είναι μία από τις πιο γλυκιές παραλίες στα Κύθηρα. Ο σύντομος δρόμος από τον Καραβά είναι καλοστρωμένος και εύκολα προσπελάσιμος με αυτοκίνητο. Ο θρύλος λέει ότι η Ωραία Ελένη και ο Πάρις οδοκλήρωσαν τον απαγορευμένο τους έρωτα στην σπηλιά, νότια από την Πλατιά Αμμο.

**ΑΓΙΑ ΠΕΛΑΓΙΑ** Είναι προικισμένη με πέντε χαρακτηριστικές παραλίες, όπου ο δρόμος προς αυτές καταλήγει στο επιβλητικό φαράγγι της κακιάς Λαγκάδας [Λίμνη]. Η Αγία Πελαγία κάποτε ήταν ένα ήρεμο ψαροχώρι, σήμερα όμως ικανοποιεί όλα τα γούστα των παραθεριστών και ιδιαίτερα των οικογενειών, μέσα από μια εναλλακτική παρουσία όμορφων παραλιών, εστιατορίων, ουζερί, ζαχαροπλαστικής, καφέ-μπάρ, καταστημάτων τουριστικών ειδών και λαϊκής τέχνης. Τα πάντα είναι διαθέσιμα εδώ, και δεν είναι ασυνήθιστο το θέαμα, παρέες κολυμβητών να μοιράζονται πρωινό, γεύμα και δείπνο. Προχωρώντας νότια η επόμενη παραλία είναι ο Νέος Κόσμος. Αυτή η εκτενής βοτσαλωτή παραλία είναι τόπος συνάντησης για τους «νέους» άνω των 60 που μοιράζονται τα τελευταία νέα, απολαμβάνοντας το μπανάκι τους. Ο κόκκινος χωματόδρομος οδηγεί στη Φυρή Αμμο με τα κόκκινα βοτσαλάκια και τους πορφυρούς βράχους, είναι ιδιαίτερα προσφιλής στους ντόπιους. Η μικρή γραφική παραλία του Αι-Νικόλα κάτω από το ομώνυμο ξωκλήσι,



φωτογραφία του Δημήτρη Μπατζή

είναι κατάλληλη για κολυμβητές νεαρής ηλικίας. Το θεϊκό κοίλωμα της παραλίας του Λορέντζο, είναι ένας μικρός αληθινός στατευμένος κόλπος, με μια σπηλιά για σκιά. Η παραλία της Λαγκάδας είναι η τελευταία της διαδρομής, βραβευμένη και φέτος με «γαλάζια σημαία».

**ΧΑΛΚΟΣ** Με τους κατακόρυφους βράχους και τον κοηπίσκο που μοιάζει με φυσική πισίνα, δεν είναι απορίας άξιο που στον Χαλκό παρατηρείται συνωστισμός κατά τους καλοκαιρινούς μήνες. Δημοφιλής στους ντόπιους αληθιά και στη νεολαία, μερικές φορές μπορεί να έχετε την αίσθηση ότι με αυτούς τους νυσταχένους τύπους με τα γυαλιά ηλίου, ρικνίζόσαστε το προηγούμενο βράδυ κάτω από την ίδια στέγη.

**ΚΑΨΑΛΙ** Οι ξεναγοί χαριτολογώντας περιγράφουν τους δίδυμους κόλπους του Καψαλιού ως τους μαστούς της Αφροδίτης. Θα το καταλάβετε παρατηρώντας τους από το ενετικό κάστρο της Χώρας. Το Καψαλι είναι μια φανταστική οικογενειακή παράλια που προσφέρει ήλιο, άμμο και αυτά τα τόσο αγαπημένα καφεενεία στους γονείς, που απολαμβάνουν το καφεδάκι τους παρακολουθώντας τα παιδιά τους να παίζουν στο κύμα... εκ του ασφαλούς. Το Καψαλι είναι από τους πιο αγαπημένους τόπους στα Κύθηρα. Μπορείτε να απολαύσετε τη γραφική διαδοχή των εστιατορίων και καφέ ή ακόμα να πάρετε το σκάφος «Αλέξανδρος» (με γυαλίνο



πάτο) για μια βόλτα στις θαλασσινές σπηλιές της Χύτρας αληθιά και στην Εθαφόννησο. Σε μικρή απόσταση από τη Χώρα.

**ΛΙΜΝΙΩΝΑΣ** Με απότομους βράχους και διάσπαρτους ελαιώνες, η διαδρομή προς τον Λιμνιώνα σου κόβει την ανάσα. Προτού να το συνειδητοποιήσεις έχεις ήδη φτάσει σε αυτό το ήσυχο μικρό αλιευτικό καταφύγιο. Ο Λιμνιώνας έχει παραμείνει ο ίδιος εδώ και αιώνες με τα αυθεντικά κελιά (ψαροκαλύβες) παρατεταγμένα στην ακτή. Απολαύστε τα γαλάζια αβαθή νερά με τις μελωδίες του ρεμπέτικου από τη γραφική ταβερνούλα όπου σερβίρονται φρεσκότατοι ψαρομεζέδες. Απολαυστική όλη τη μέρα και ειδικά το ηλιοβασίλεμα. Μια παραλία για όλες τις ηλικίες.

**ΛΥΚΟΔΗΜΟΥ** Εκτός από το Λιμνιώνα είναι η μόνη παραλία στον Πίσω Γιαλό με οδική πρόσβαση. Η κατάβαση λίσσαφης με 500 μ. βατό χωματόδρομοι είναι μαγευτική. Η θέα της ρεματιάς με τα θαλαρά πεύκα ηρεμεί τις αισθήσεις. Έχει το προτέρημα να μην την «πιάνουν» τα τρομερά μελτέμια. Γνωστή ως ψαρότοπος, η Λυκοδήμου διαθέτει σπηλιά για μεσημεριανό υπνάκο, με πηγή που αναβλύζει νερό μέσα από το βουνό.



Agia Pelagia / tel: 27360 33846



## CARETTA CARETTA, Η ΦΙΛΙΚΗ ΧΕΛΩΝΑ ΜΑΣ

του Γιώργου Λαμπόγλου, φωτογραφία της Στέλλας Ζαλόνη

**ΗΤΑΝ ΕΝΑ ΑΠΟ ΚΕΙΝΑ ΤΑ ΜΑΓΙΚΑ** απογεύματα στο Καψάδι που



για την εικαστική του απόδοση θα τσακωνόνταν σουρεαλιστές και ρεαλιστές ακόμα και μπρεσιονιστές καλλιτέχνες... Η θάλασσα αρυτίδωτη, τα χρώματα σε τρελό πανηγύρι ενώ μια γαλήνια ησυχία επικρατούσε, ένα σκηνικό υπέροχο! Η διακοπή

της πανέμορφης ρομαντικής αφηρημάδας του παρατηρητή, έγινε απότομα και βάνουσα: «Κύριε ψαρά μπορείτε να φωνάξετε τη χελώνα να τη δουν τα παιδάκια μου;» Η κυρία απευθυνόταν στον ψαρά δίπλα στο μώλο που νετάριζε τα δίχτυα του στο καΐκι. Το χιούμορ φυσικά είναι χαρακτηριστικό γνώρισμα των ανθρώπων που ζουν στο Τσιρίγιο: «Ερατώ έλα εδώ σε παρακαλώ», φώναξε κοιτάζοντας αόριστα στη θάλασσα προς τη μεριά του κάστρου και φυσικά καλαμπουρίζοντας...

Δυστυχώς υπάρχει μεγάλο χάσμα στις σχέσεις μας με τα πλάσματα της φύσης και φυσικά άγνοια. Και πολύ περισσότερο για ένα πλάσμα όπως η χελώνα που υπάρχει στον πλανήτη μας εδώ και εκατομμύρια χρόνια. Η χελώνα είδε την εμφάνιση, την εξέλιξη αλιή και την εξαφάνιση των δεινοσαύρων. Μετατλήθηκε και προσαρμόστηκε ακόμη και στη ζωή μέσα στο νερό. Και μόνο που βγαίνει στη στεριά για να γεννήσει αποδεικνύει ότι δεν ήταν υδρόβιο πλάσμα. Η εξέλιξη της ξεκίνησε πριν από 240 εκατομμύρια χρόνια.

Και βγήκε η «Ερατώ» πέρσι στην παραλία στο Καψάδι να γεννήσει ένα βράδυ αλιή δυστυχώς ο παρατηρητής πικράθηκε πάλη. Δεκάδες περίεργοι απ' όλη τα μαγαζιά έπεσαν πάνω της με αθαλαγμούς, φλας φωτογραφικών μηχανών και κινητών τρομάζοντάς την. Φυσικά έφυγε χωρίς να γεννήσει...

Ενώσω κρατάει ο χρόνος αναπαραγωγής της, μια χελώνα καρέτα καρέτα μπορεί να φτιάξει περισσότερες από μία φωλιές. Μετά από επώαση 50-60 ημερών σε θερμή άμμο, σκάνε τα μικρά που τρυπάνε μόνα τους το αυγό και αρχίζουν το ταξίδι τους προς τον ωκεανό. Το χειμώνα πηγαίνουν σε πιο θερμά νερά αφού διανύσουν πολλούς χιλιόμετρα και χιλιόμετρα κοιλμπώντας, για να επιστρέψουν στο μέρος που γεννήθηκαν και να γεννήσουν όταν ενηλικιωθούν. Η καρέτα καρέτα γεννάει χιλιάδες αυγά αλιή για κάθε 1000 νεογέννητα μόνο ένα καταφέρνει να ενηλικιωθεί.

Αυτός είναι ο λόγος που έχουμε για παρέα κάθε καλοκαίρι στο Καψάδι μόνο μία ή δύο απ' αυτές. Και αυτή η παρέα είναι συγκλονιστική εμπειρία για όσους κοιλμπάμε ή καταδυόμαστε μαζί τους. Δεν μου είναι καθόλου εύκολο να περιγράψω τον ενθουσιασμό μικρών παιδιών που καταδύονται με αναπνευστική συσκευή (scuba diving) για πρώτη φορά και σ' αυτή την περιήγηση απολαμβάνουν αυτό το γαλήνιο πλάσμα από τόσο κοντά. Αυτή την τύχη σαν πρώτη εμπειρία δεν την έχουν ούτε τα πιο οργανωμένα καταδυτικά κέντρα. Απαιτείται σεβασμός όμως. Παρακολουθούμε χωρίς να την τρομάζουμε και χωρίς να την εκνευρίζουμε. Το παράπονο του παρατηρητή είναι μεγάλο για τη συμπεριφορά μας προς αυτά τα πλάσματα. Έχω δει να την κυνηγάνε για να πιαστούν πάνω της κι έχω ακούσει ότι δάγκωσε μια κυρία κάποτε στο Καψάδι. Η θαλάσσια χελώνα δεν έχει δόντια.

Οποιαδήποτε οικολογική και μόνο προσέγγιση μπορεί εύκολα να κατηγορηθεί ως ρομαντική, στην καλύτερη περίπτωση, ή ως γραφική στη χειρότερη, εφόσον δεν είναι συμβατή με την

ελληνική πραγματικότητα. Διανύουμε δύσκολη οικονομική περίοδο στη χώρα μας. Οι ψαράδες βλέπουν το εισόδημά τους να συρρικνώνεται και σ' αυτό τον αγώνα για επιβίωση αντιμετωπίζουν και την καταστροφή των διχτύων τους από χελώνες που μπλέκονται μέσα σ' αυτά. Ο παρατηρητής όμως έψαξε και βρήκε όμορφα ρεαλιστικά προγράμματα της ΕΕ που αποζημιώνουν τέτοιες ζημιές. Μπορεί να συνυπάρξουν ο ρομαντισμός, η ομορφιά και η επιβίωση. Η επιβίωση των υδρόβιων οργανισμών και των ανθρώπων. Το κλειδί είναι η αρμονική συμβίωση.

### ΚΑΜΠΑΝΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ



## ΕΛΑ ΚΙ ΕΣΥ ΚΥΘΗΡΑ

**ΓΙΑ ΠΡΩΤΗ ΦΟΡΑ** φέτος το καλοκαίρι το νησί μας φιλοξενεί ομάδα φοιτητών από πολλή ελληνικά πανεπιστημιακά ιδρύματα, οι οποίοι εθελοντικά οργανώνουν και υλοποιούν πρόγραμμα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης και Επικοινωνίας.

Στόχος τους είναι να θέσουν σε εφαρμογή περιβαλλοντικές τακτικές και να ευαισθητοποιήσουν κατοίκους και επισκέπτες σε μια υπεύθυνη περιβαλλοντική συμπεριφορά και ενεργό συμμετοχή.

Καθημερινά θα υπάρχουν δραστηριότητες ενημέρωσης για τις μοναδικές ομορφιές του νησιού: μονοπάτια, περιοχές Natura 2000, νερόμυλοι, πηγές, κ.α. Υπόσχονται περιπετειώδεις αποδράσεις. Στους στόχους της ομάδας είναι να προστίθενται και νέα μέλη που επιθυμούν να συμβάλλουν σε αυτό το πρόγραμμα. Το πρόγραμμα θα διαρκέσει όλο τον Αύγουστο.

**Πληροφορίες και συμμετοχή στο Περιβαλλοντικό Περίπτερο στη Μαρίνα στο Καψάδι, τηλ. 6985.783607, e-mail: efsta9412@gmail.com, f/b: Έλκισέυστα-Κύθηρα!!! / Ela kiesista Kythera**

Εκπρόσωπος: Ευστάθιος Λούπας, φοιτητής στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου Τμήμα Περιβάλλοντος, Σχολή Περιβάλλοντος, και ερευνητής στο Εργαστήριο Περιβαλλοντικής Επικοινωνίας και Αγωγής, στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Τμήμα Περιβάλλοντος, Μυτιλήνη

## «ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ» GLASS BOTTOM

**ΑΥΤΟΣ Ο ΕΥΛΟΓΗΜΕΝΟΣ** από το Θεό και τη φύση τόπος, το νησί των Κυθήρων,



έχει πολλή συγκριτικά πλεονεκτήματα που εμείς που τα ζούμε δεν δίνουμε μεγάλη σημασία. Ο επισκέπτης που μπορεί να συγκρίνει όμως με άλλη νησιά καταλαβαίνει τη διαφορά αμέσως.

Ένα απ' αυτά είναι η περιήγηση στη βραχονησίδα της Χύτρας αλιή και σε άλλες παραλίες με το θρυλικό, πια, πλοίο «Αλέξανδρος» που όλοι το γνωρίζουν ως "Glass

bottom". Συνήθως σε άλλη νησιά μια παρόμοια περιήγηση είναι διαδικασία ρουτίνας, απρόσωπη και αυστηρά «μπίζνα». Το project "Glass bottom" όμως είναι εξ ολοκλήρου ανθρωποκεντρικό και βασίζεται μόνο στο μεράκι, την αγάπη, το πάθος και την τρέλα του καπετάνιου Σπύρου.

Η διαδρομή είναι πανέμορφη από μόνη της αλιή αυτός ο άνθρωπος τη μετατρέπει σε πανηγύρι. Αυτοσχεδιάζει κάθε φορά, αφουγκράζεται και αισθάνεται τους ανθρώπους και τους κάνει να γελάνε και να περνάνε πολύ καλά. Μια βραχονησίδα με υπέροχα νερά και χρώματα, μπάνιο και παιχνίδι, ξενάγηση με αστεία και το σπουδαιότερο: ένας άνθρωπος που λατρεύει τη δουλειά του, αν μπορούμε να το πούμε δουλειά, που δίνει όλη την ενέργειά του, το πάθος του και την τρέλα του σ' αυτό που κάνει.

Απέναντι στην οικονομική κρίση και τις τεράστιες ηθικοοικονομοπολιτικές δυσκολίες για τη χώρα μας το νησί έχει να αντιπαραθέσει ένα μοναδικό συγκριτικό πλεονέκτημα: ανθρώπους σαν τον Σπύρο Κασσιμάτη.



## ΝΑΥΤΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ΚΥΘΗΡΩΝ

**Ο ΝΑΥΤΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ΚΥΘΗΡΩΝ** αγόρασε έξι νέα εκπαιδευτικά σκάφη ιστιοπλοΐας τύπου laser bug, γεγονός που του δίνει τη δυνατότητα οργάνωσης μαθημάτων ιστιοπλοΐας. Τα σκάφη αυτά είναι κατάλληλα για την εκπαίδευση νέων επιδόσεων ιστιοπλοΐας ηλικίας έως 16 ετών. Τα μαθήματα ξεκινούν από τις αρχές Ιουλίου έως τις 20 Αυγούστου.



Κάθε δωρεά για την ενίσχυση της φιλόδοξης προσπάθειας του Ναυτικού Ομίλου Κυθήρων είναι καλοδεχούμενη. Για πληροφορίες σχετικά με τα μαθήματα επικοινωνήστε με τον **πρόεδρο του Ναυτικού Ομίλου Κώστα Μπέλμπα στο 6932-042066**.

**beachSnapp.com**  
Explore world's best beaches with content from others

**ΕΥΡΩΛΟΓΙΣΤΙΚΗ Ε.Π.Ε.**  
**ΦΟΡΟΤΕΧΝΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ & ΕΙΔΗ ΜΗΧΑΝ. ΓΡΑΦΕΙΟΥ**  
ΤΑΓΜ. ΠΛΕΣΣΑ 53 ΚΑΛΛΙΘΕΑ 176 74, Τ. 210.9483289  
ΛΙΒΑΔΙ ΚΥΘΗΡΩΝ 80100, Τ. 27360.39015

**Φωτογραφείο**  
*Ταξιδεύοντας στο χρόνο...*

**Χρύσα Πατέτα**

- ✓ Φωτογραφήσεις • γάμων
- βαπτίσεων • εκδηλώσεων
- επαγγελματικών χώρων
- ✓ εκτυπώσεις & ✓ ανατύπωση παλιών φωτογραφιών
- ✓ service μηχανών

τηλ.: • 27360 38225  
• 6974112419  
www.fxphoto-kythera.gr  
email: fxphoto@hotmail.com  
Ποταμός, Κύθηρα



## THE SOUND OF KYTHERA: ΕΝΑ ΤΑΞΙΔΙ ΣΤΑ ΚΥΘΗΡΑ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΗΧΟ

του Διονύση Ανεμογιάννη

**ΠΟΙΟΣ ΕΙΝΑΙ Ο ΗΧΟΣ ΤΩΝ ΚΥΘΗΡΩΝ;** Είναι τα βελιάσματα των κατοικιών που σκαρφαλώνουν τις πλαγιές της Παλαιόχωρας, στο φαράγγι που συναντιέται η ιστορία με τον μύθο; Ή μήπως είναι ο ήχος από τους ψαράδες, όταν αυτοί δένουν τις βάρκες τους στο μικρό λιμανάκι του Αβλήμονα, στα μέσα της τουριστικής περιόδου; Θα μπορούσε ακόμη να είναι ο ήχος από τις καμπάνες των εκκλησιών, όταν αυτές ηχούν σε αρμονία προς τιμήν της Παναγίας της Μυρτιδιώτισσας, την Κυριακή της Ορθοδοξίας. Ήχοι των ανθρώπων, ήχοι της φύσης και απόηχοι του μυθικού και ιστορικού παρελθόντος, κάνουν τον ήχο των Κυθήρων τόσο μοναδικό και αποτελούν την βάση του προγράμματος "The sound of Kythera" (Isokyl). Είναι ένα πολυεπίπεδο πολιτιστικό και εκπαιδευτικό πρόγραμμα που πραγματοποιείται με την υποστήριξη της Ιδρύματος Robert Bosch σε συνεργασία με το



Φωτογραφία από τα εγκαίνια του The Sound of Kythera στον κρατικό αερολιμένα Κυθήρων. Εικονίζεται η ομάδα του προγράμματος (μαθητές του Γενικού Λυκείου Κυθήρων και ο υπεύθυνος της δράσης Διονύσης Ανεμογιάννης), μαζί με τον αερολιμενάρχη Νικόλαο Στάχτιαρη.



φωτογραφία του Martin Newman

Goethe Institute Thessaloniki και την Ομοσπονδιακή Ένωση Κοινωνικοπολιτιστικών Κέντρων. Ο στόχος του προγράμματος είναι να παρουσιάσει την πολιτιστική ταυτότητα των Κυθήρων με ένα φρέσκο, δημιουργικό και καινοτόμο τρόπο. Χρησιμοποιεί τις νέες τεχνολογίες και καταγράφει τους πιο χαρακτηριστικούς ήχους και τις ιστορίες του νησιού. Οι ήχοι αυτοί αποτελούν κομμάτι εφαρμογής ενός ψηφιακού ήχο-χάρτη των Κυθήρων που αξιοποιεί δημιουργικά τους ήχους της κάθε τοποθεσίας ξεχωριστά.

Το the Sound of Kythera κατά βάση παραμένει ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα που ενέπληξε μια ομάδα 13 μαθητών του Λυκείου Κυθήρων σε όλα τα στάδια σχεδιασμού και υλοποίησης του, που οδήγησαν σε δράσεις ηχογράφησης, συνεντεύξεων και έρευνας πεδίου σε όλο το νησί. Συνεργάτες όπως οι Medea Electronique, Akoo-o, και η Ελληνική Ορνιθοοηολογική Εταιρεία καθώς και τοπικοί υποστηρικτές, βοήθησαν την ομάδα των νέων να πραγματοποιήσει τους στόχους της. Σε διάστημα έξι μηνών ολοκληρώθηκε η πρώτη φάση εφαρμογής του που παρουσιάστηκε επίσημα από την ομάδα των μαθητών στις 12 Μαΐου 2016 στο φεστιβάλ του START (CREATE CULTURAL CHANGE) στη Θεσσαλονίκη.

Η ομάδα σχεδιάζει την επέκταση του προγράμματος της παλέτας των ήχων με τους ήχους από τα Κύθηρα του καλοκαιριού. Ταυτόχρονα ετοιμάζεται το πρώτο ψηφιακό αρχείο προφορικής ιστορίας των Κυθήρων από τις ζωντανές αφηγήσεις κατοίκων του νησιού. Αν σας ενδιαφέρει αυτή η καινοτόμα πλατφόρμα, ελάτε στον Κρατικό Αερολιμένα Κυθήρων σε μία οθόνη αφής να βιώσετε τα Κύθηρα με όλες σας τις αισθήσεις. Μείνετε συντονισμένοι στον ήχο-χάρτη των Κυθήρων Γιατί ο ήχος είναι ο τρόπος να επικοινωνήσεις το πάθος σου!

[www.soundofkythera.com](http://www.soundofkythera.com) f/b: The-Sound-of-Kythera



### ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ KATHLEEN JAY

**ΤΟ ΤΟΠΙΟ ΤΟΥ ΝΗΣΙΟΥ** αποτελεί μόνιμη έκθεση για τα έργα της Kathleen Jay, τα οποία εκθέτει και φέτος από τις **7 έως τις 13/7 και 22 έως 29/8, στο Πολιτιστικό Κέντρο στον Ποταμό.**

### ALTANA ART & DESIGN SHOP



Πετρόπουλου. Φιλοξενεί διάφορες μορφές τέχνης και παρέχει υπηρεσίες γραφιστικής και διακόσμησης.



**ALTANA ART & DESIGN** is a collaboration between Drosia Tseri and Michalis Petropoulos. Operating since 2011, the shop front is located at the entrance to Chora, directly opposite the archaeological museum.

Showcasing a variety of art forms, Altana Art & Design also offers graphic design and decoration services. **Altana Art & Design Shop. Chora, Kythera, [www.altanashop.gr](http://www.altanashop.gr)**

## "Τούτος ο τόπος είν' ένας μύθος"

**ΕΝΑ ΤΕΤΑΡΤΟ** του αιώνα πριν, στους Αντίποδες, βλέποντας να έχουν γεμίσει οι εσχατιές της γης με τα πιο καθαρά μυαλά και τα πιο δυνατά μπράτσα της γενέτειρας, είπα να δοκιμάσω τη φωνή μου. Έγραψα τότε καμιά εικοσαριά κείμενα και τα 'πα "Της Διασποράς". Κάμποσα σώθηκαν σε κάποια περιοδικά. Σ' ένα απ' αυτά έβαλα την Πατρίδα στη θέση της μυθικής Πηνελόπης, κι έλεγε:

Διαλέξανε τα πιο παχιά  
/κοψίδια απ' το σφαχτάρι  
κι οι δούλες μπρούσκο  
/φέρανε κρασί απ' το  
/γιοματάρι.

Θα γίνει τάβλα ασωτιάς  
/κι απόψε ο ανδρωνίτης  
καθώς θα παζαρεύουνε  
/πιωμένοι το κορμί της.

Κείνον τον ταξιδέψανε  
/σε Χάρυβδες και Σκύλλης  
Και με τα πατριδώνυμα  
/σκαριά σε Μπονεγγίλης\*.

Σε κείνα τ' ανθρωπομαντριά  
/θα ξέχασε το γέλιο  
Πού να γυρίσει τώρα πια ν'  
/αρπάξει το φραγγέλλιο...

Άηωστε πάει κι ο καιρός  
/που ντύνονταν μνηστήρες  
Τώρα με Δόγματα έρχονται  
/Προστάτες και Σωτήρες.

Κι αυτό έγινε τραγούδι από το γιατρό Μιχάλη Κύριο. Και τραγουδήθηκε από τον ίδιο στο Φεστιβάλ Ελληνικού Τραγουδιού της Μεθούρνης του 1990. Πού να φανταζόμουν τότε, ότι τα Δόγματα του 33ου Προέδρου των USA, Harry S. Truman, θα γίνονταν Μνημόνια κι ότι οι Προστάτες και οι Σωτήρες θα λήγονταν Μέρκελ και Σόιμπλε, Τόμσεν και Βελκουλέσκου, Τρόικες και Θεσμοί (!). Και θα ξεκούμπιζαν εκ νέου τους ανθοφόρους βήστούς μας για να καρποφορήσουν στην ξένη...

(ΗΛ.ΑΝ)

\*Bonégilla: hotspot της εποχής της μετανάστευσης στη Βικτώρια της Αυστραλίας

### ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΟΥ ΚΥΘΗΡΑΪΣΜΟΥ



**7<sup>ο</sup> ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΜΠΟΣΙΟ** του Κυθηραϊσμού στα Κύθηρα (Μυρτίδια, Χώρα, Φράτσια, Ποταμός) στις 18-21 Αυγούστου 2016.

"Περιφερειακός Κυθηραϊσμός: Παγκόσμιες Κυθηραϊκές περιφέρειες" (Η νέα διάσταση της Κυθηραϊκής περιφέρειας)  
**Πληροφορίες: Πρόεδρος Ηλίας Μαρσέλλος τηλ. 210 4599414, e-mail: [kytheraismos@gmail.com](mailto:kytheraismos@gmail.com)**

## ΟΙ ΦΙΛΟΙ ΜΟΥΣΕΙΩΝ ΚΥΘΗΡΩΝ

της Ελένης Τζωρτζοπούλου,  
πρόεδρος του σωματείου "Φίλοι Μουσείων Κυθήρων"

**ΤΟ ΣΩΜΑΤΕΙΟ ΜΑΣ** «Φίλοι Μουσείων Κυθήρων» ιδρύθηκε το 2012 με κύριο στόχο να προωθήσει το θέμα της επισκευής και επαναηθουργίας του Αρχαιολογικού Μουσείου Κυθήρων ώστε να μπορέσει να ξαναοίξει τις πόρτες του στο ευρύ κοινό. Αυτό τελικά έγινε στις 7 Μαΐου 2016.

Αλλά αυτός δεν ήταν ο μόνος μας στόχος. Αισθανθήκαμε την ανάγκη να μοιραστούμε το πάθος μας για την κουζίνα και την διατήρηση της Κυθηραϊκής κληρονομιάς δημιουργώντας έναν φορέα όπου οι εκδηλώσεις δεν θα είχαν μόνο εκπαιδευτικό χαρακτήρα, αλλά θα ενέπνεαν ενδιαφέρον και θα ήσαν διασκεδαστικές. Σήμερα έχουμε καταφέρει ακριβώς αυτό. Τα μέλη μας, εκτός από Κυθήριους και Έλληνες της διασποράς, είναι και άτομα διαφορετικών εθνικοτήτων τα οποία έχουν υιοθετήσει τα Κύθηρα σαν δεύτερη πατρίδα τους και θέλουν να εμπλουτίσουν τη ζωή τους με γνώσεις για την τοπική μας ιστορία. Μας αγκάλιασαν και τους αγκαλιάσαμε πηλότηζοντας με αυτόν τον τρόπο τις συναντήσεις μας.



Τον περασμένο χρόνο κάναμε τακτικές εξορμήσεις με τους εθελοντές ξεναγούς και Φίλους Αλέκο Καστρίσιο και Γιάννη Πρωτοψάλη. Μας εξέπληξαν με τις φοβερές γνώσεις που διαθέτουν. Περιηγήσαμε στο Διακόφτι, στα Κυπριωτιάνικα, στα Μπτάτα. Μας έδειξαν αρχαιολογικά ευρήματα, μας αφηγήθηκαν ιστορίες από την παράδοση, εξερευνήσαμε παλιές εγκαταλελειμμένες εκκλησίες. Ανεβήκαμε πάνω από 100 σκαλοπάτια για να επισκεφτούμε των Αγ. Γιάννη Εν Κρημνό. Οι τέλειοι ξεναγοί! Και πάντοτε μετά από μια τέτοια εκμάθηση η ημέρα τελειώνει όμορφα με ένα κρασάκι ή τσιπουράκι.

Το μικρό ιδιωτικό Λαογραφικό Μουσείο του κ. Δημήτρη Λουράντου μας κατέπληξε με τα ποικίλα και σπάνια αντικείμενα παιδιών εποχών - πράγματα που χρησιμοποιούσαν ή στόλιζαν τα Κυθηραϊκά σπίτια. Ο ίδιος ο συλλέκτης είχε βρει μικρούς «θησαυρούς» πεταμένους και παλιές φορές εγκαταλελειμμένους σε σκουπιδότοπους. Παλιά έπιπλα, αγγεία, αγροτικά εργαλεία, κιλίμια και παραδοσιακά υφαντά, παλιά σχολικά βιβλία και τοπικές εφημερίδες, ραπτομηχανές και ραδιόφωνα - ότι φανταστεί ο νους σας σήμερα είναι στοιβαγμένα σε έναν χώρο μιας πιθαμής. Θέλουμε να πιστεύουμε πως σύντομα θα παραχωρηθεί κατάλληλος και μεγαλύτερος χώρος στον οποίο η εθελοντική μας ομάδα θα βοηθήσει τον αξιόπαινο κ. Λουράντο να τακτοποιήσει τη θαυμάσια συλλογή του δημιουργώντας έτσι μια αξιόλογη έκθεση.

Ποιοι άλλοι εκτός των φίλων μας αρχαιολόγων καθ. Timothy Gregory με τη σύζυγό του Dr. Lita Tzortzopoulou-Gregory θα μπορούσαν να στήσουν μαυροπίνακα για ένα σύντομο σεμινάριο στην πλατεία του Κεραμαριού, τη δροσερή πηγή στην καρδιά της ρεματιάς του Καραβά! Μας αποκάλυψαν ιστορικά μυστικά του λαγκαδιού και εξερευνήσαμε μαζί τους παλιούς, κρυμμένους από την πυκνή βλάστηση νερόμυλους. Και επειδή είμαστε άνθρωποι της παράδοσης, η ομάδα συνέχισε τον απογευματινό περίπατο μέχρι τη πηγή της Πορτοκαλιάς για να απολαύσει το εθιμικό παξιμάδι με τσίπουρο και παγωμένο κρυστάλλινο νερό.

Και φέτος αποβήνουμε σε ένα γεμάτο πρόγραμμα. Αν θέλετε να μας ακολουθήσετε στα οδοιπορικά μας, σε ομιλίες και σε παρουσιάσεις βιβλίων, μπορείτε να μας ακολουθήσετε στη σελίδα μας στο **f/b: Friends of Museums of Kythera**. Θα χαρούμε να σας δούμε.





## ΑΠΟ ΚΥΘΗΡΑ, ΜΙΑ ΘΛΙΜΜΕΝΗ ΣΚΕΨΗ ΓΙΑ ΤΟ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΤΗΣ ΣΥΡΙΑΣ

της Ασπασίας Μπεγιέρ, μεταφράση: Αγάθη Γκουδέρη

**ΜΕ ΤΗΝ ΕΥΚΑΙΡΙΑ ΤΩΝ ΕΓΚΑΙΝΙΩΝ** του ανακαινισμένου Αρχαιολογικού Μουσείου των Κυθήρων, ο Dominique Beyer, συνταξιούχος Καθηγητής Πανεπιστημίου και πρώην Διευθυντής του Ινστιτούτου Εγγύς και Μέσης Ανατολής στο Στρασβούργο (Γαλλία), κάτοικος Αρωνιαδίκων Κυθήρων, ανακαλεί στη μνήμη του με συγκίνηση και θλίψη τη Συρία, μία χώρα που μέχρι να ξεσπάσει ο πόλεμος, τον φιλοξένησε μαζί με άλλους συναδέλφους του αρχαιολόγους, προσφέροντάς τους ένα ευρύ επίπεδο επιστημονικής δράσης και ταυτόχρονα μια παραμονή πολύ ευχάριστη και γενναιόδωρη από όλης τις απόψεις.

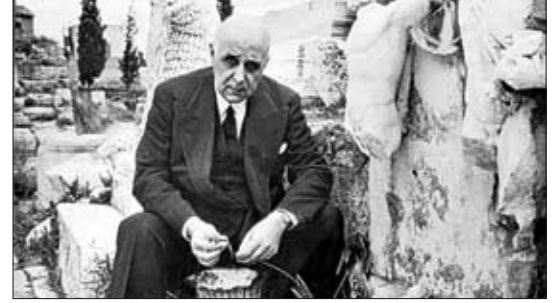
Ο Dominique Beyer είτε ως απλός αρχαιολόγος, είτε ως υπεύθυνος αρχαιολογικής ομάδας, πραγματοποιούσε ανασκαφές στη

νέους αρχαιολόγους άρτια και σωστά εκπαιδευμένους; Με αυτή τη λογική ιδρύθηκε ο σύλλογος Ila Suria που δουλεύει σκληρά - κυρίως σε επίπεδο εκπαιδευτικού τομέα- να ανοικοδομήσει τη Συρία.

Όπως τόνισε ορθά ο Martin Markinson, Γαλλοαυστραλός αρχαιολόγος που ανέσκαψε στη Συρία: "Οι άνθρωποι δεν

«Ανήκω σε μία χώρα μικρή. Ένα πέτρινο ακρωτήριο στη Μεσόγειο, που δεν έχει άλλο αγαθό παρά τον αγώνα του ήλου, τη θάλασσα, και το φως του ήλιου».

Γιώργος Σεφέρης



## Πώς η ανάγκη γίνεται ιστορία πώς η ιστορία γίνεται σιωπή...

Άλκης Αλκαίος

«Διό και φιλοσοφώτερον και σπουδαιότερον ποίσις ιστορίας εστίν»· έγραφε ο Αριστοτέλης στο περίφημο 9ο κεφάλαιο της *Ποιητικής* του, εννοώντας ότι η ποίηση έχει καθολική ισχύ απ' όσο ένα ιστορικό γεγονός, που μένει στη συλλογική μνήμη ελάχιστα και φθίνει στο μήκος του χρόνου. Πόσοι θα θυμούνταν και θα έψαχναν τάχα σήμερα τον έμορφο Οροφέρνη Αριαράθου, πέρα από μια δράκα ειδικών, αν δεν τον αθανάτιζε η ποιητική γραφίδα του Καβάφη; Κανένας. Πόσοι θα μνημόνευαν σήμερα τους συντρόφους του Διάκου στην Αθαμάνη, αν δεν τους έσωζε ο ανώνυμος του Δημοτικού Τραγουδιού; Κανένας. Η ιστορία βιώνει το δικό της Alzheimer. Με μια διαφορά όμως. Ότι με τη ρήξη "ποίηση" εννοούμε την υψηλή, την πραγματική ποίηση κι όχι την "ποίηση" των κομπινεζόν, που γεμίζει στις μέρες μας τις προθήκες των βιβλιοπωλείων.

Είκοσι χρόνια πάνε που σώπασε η φωνή ενός τέτοιου ποιητή μας, ενός πραγματικού ποιητή, που αξιώθηκε να διαβαστεί, να τραγουδηθεί και να τιμηθεί. Σαν μνημόσυνο ας θυμηθούμε τη φιλοσοφική του σκέψη. Όπως ο Πλάτων όριζε τη φιλοσοφία: «Φιλοσοφία εστί μελέτη θανάτου» (Φαίδων 63 b 4 - 69 e 2). Γιατί ο θάνατος προϋποθέτει πάντα τη ζωή. Θάνατος χωρίς ζωή δεν υπάρχει. Στις «Εξι και Μία τύψεις για τον Ουρανό» (δηλ. επτά) βρίσκεται το επτάστιχο Λακωνικόν. Ο ύμνος της ζωής:

*Ο καημός του θανάτου τόσο με πυρπόλησε, που η λάμψη μου επέστρεψε στον ήλιο.*

*Κείνος με πέμπει τώρα μέσα στην τέλεια σύνταξη της πέτρας και του αιθέρος.*

*Λοιπόν, αυτός που γύρευα, ε ί μ α ι.*

*Ω ήλιε καλοκαίρι, συνετό φθινόπωρο,*

*Χειμώνα ελάχιστα,*

*Η ζωή καταβάλλει τον οβρολό του φύλλου της ελιάς*

*Και στη νύχτα μέσα των αφρόνων μ' ένα μικρό τριζόνι κατακυρώνει πάλη το νόμιμο του Ανέηπιστου.*

Σαν μνημόσυνο ας θυμηθούμε τον Ζ΄ Ψαλμό από το Άξιον Εστί, που αν το συμπεριλάμβανε στη μελοποίησή του ο Θεοδωράκης, πιστεύω ότι θα ήταν σήμερα στα χείλη και στη φωνή κάθε Έλληνα:

*Ήρθαν  
ντυμένοι "φίλοι"  
αμέτρητες φορές οι εχθροί μου  
το παμπάλαιο χώμα πατώντας.  
Και το χώμα δεν έδεσε ποτέ με τη φτέρνα τους.*

*Έφεραν  
το Σοφό, τον Οικιστή, και το Γεωμέτρη  
βιβλούς γραμμάτων και αριθμών  
την πάσα Υποταγή και Δύναμη  
το παμπάλαιο φως εξουσιάζοντας.  
Και το φως δεν έδεσε ποτέ με τη σκέπη τους.*

*Ούτε μέλισσα καν δεν γελάστηκε  
το χρυσό ν' αρχινίσει παιχνίδι  
ούτε ζέφυρος καν, τις λευκές να φουσκώσει ποδιές.*

*Έστησαν και θεμέλιωσαν  
στις κορφές, στις κοιλάδες, στα πόρτα  
πύργους κραταιούς κι επαύλεις  
ξύλα και άλλα πηλούμενα  
τους Νόμους, τους θεσπίζοντας  
τα καλά και συμφέροντα  
στο παμπάλαιο μέτρο εφαρμόζοντας.  
Και το μέτρο δεν έδεσε ποτέ με την σκέψη τους.  
Ούτε καν ένα χνάρι θεού  
στην ψυχή τους σημάδι δεν άφησε  
ούτε καν ένα βλέμμα ξωτιάς  
τη μιηιά τους δεν είπε να πάρει.*

*Έφτασαν  
ντυμένοι "φίλοι"  
αμέτρητες φορές οι εχθροί μου  
το παμπάλαιο δώρα προσφέροντας.  
Και τα δώρα τους άλλα δεν ήταν  
παρά μόνο σίδερο και φωτιά.  
Στ' ανοιχτά που καρτέραγαν δάχτυλα  
μόνο όπλα και σίδερο και φωτιά.  
Μόνο όπλα και σίδερο και φωτιά.*

Καλότυχε και μυρωμένη Οδυσσέα, σε σένα που έλαχε το μακρινό ταξίδι, η μνήμη σου καίει μέσα μας, άκαπτη βάτος.

Ηλίας Αναγνώστου



Αριστερά: ο ναός του Baalshamin στην Παλμύρα. Δεξιά ο ναός του Bel (Παλμύρα) μετά την καταστροφή

Συρία από το 1973 μέχρι το 2011 σε αρχαιολογικούς χώρους που ήταν μεταξύ άλλων το Meskini-Emar και το Mari, που σήμερα βρίσκονται στα χέρια του ISIS/DAESH. Ως καθηγητής συνετέλεσε στην εκπαίδευση πολλών νέων Σύριων φοιτητών οι οποίοι σήμερα ανησυχούν για τις οικογένειες τους και τους συναδέλφους που έχουν παραμείνει στην Συρία και παράλληλα μέσα από τις πολυτίμες γνώσεις και δεξιότητες τους, προσπαθούν να πραγματοποιήσουν ένα όνειρο, την ανοικοδόμηση της αυριανής Συρίας.

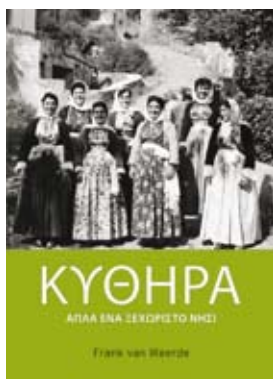
Ο Cheikhmous Alí, ο οποίος παρουσίασε τη διδακτορική του διατριβή το 2012 και σήμερα ζει στο Στρασβούργο, είναι ένας από αυτούς τους νέους αρχαιολόγους. Από το 2011, έτος έναρξης του εμφυλίου πολέμου στη Συρία, έχει συνεργαστεί με συναδέλφους, με πραγματικό κίνδυνο είτε για τον εαυτό τους, είτε για τους πληροφόρητους τους, με σκοπό να συγκεντρωθούν πληροφορίες σχετικά με την κατάσταση της αρχαιολογικής και ιστορικής κληρονομιάς της Συρίας και να προειδοποιήσει την επιστημονική κοινότητα και τις διεθνείς πολιτικές και πολιτιστικές αρχές. Με αυτό τον στόχο ιδρύθηκε το 2011, ο Σύλλογος για την προστασία της αρχαιολογίας της Συρίας (Association pour la protection de l'archéologie syrienne = APSA), του οποίου ο Σχεμούζ Αλί είναι ο πρόεδρος. Η διαπίστωση είναι πικρή: η παρουσία ενόπλων δυνάμεων στην ευρύτερη περιοχή από το 2011 και μερικές φορές και ο ίδιος ο τακτικός συριακός στρατός συνεχίζουν να καταστρέφουν την τόσο πλούσια αρχαιολογική και ιστορική κληρονομιά του τόπου και επιπλέον επιτρέπουν – και καμιά φορά μάλιστα οργανώνουν οι ίδιοι- τη λεηλασία των αρχαιολογικών χώρων ή των μουσείων. Ωστόσο, για τους αρχαιολόγους η παράνομη διακίνηση αρχαιοτήτων είναι ένα ηθικό κατά βάση έγκλημα : ένα θραύσμα από ένα αρχαιολογικό εύρημα φαινομενικά ασήμαντο μπορεί εν δυνάμει να αποτελέσει την πηγή ενός πλούτου πληροφοριών ανεκτίμητης αρχαιολογικής αξίας στο πλαίσιο των ανασκαφών.

Ο σύλλογος APSA συγκεντρώνει ενημερωτικές πληροφορίες από αρχαιολογικά αρχεία, με απώτερο σκοπό μια μέρα να αποκατασταθούν τα μνημεία που επλήγησαν πρόσφατα από την καταστροφή. Η ανακατασκευή τους δύσκολη η αδύνατη εξαρτάται από πολλούς παραμέτρους: όπως κατά πόσον η καταστροφή ενός μνημείου είναι πλήρης, η αν παραμένουν κάποια παλιά τμήματα του μνημείου και αν τεκμηριώνονται . Αυτή είναι η περίπτωση του όμορφου τζαμιού Σουητανίγια στο Χαλέπι (13ος μ.Χ.), από το οποίο σώζονται μόνο μερικά τμήματα των θεμελίων του. Η ανακατασκευή του αρχαιολογικού χώρου της Παλμύρας που πολλοί λόγος γίνεται αυτή τη στιγμή εγείρει μια σειρά από τεχνικά και ηθικά ζητήματα. Για παράδειγμα : Πρέπει να προβούμε στην ανοικοδόμηση των ναών του Bel (32 μ.Χ.) και Baalshamin (2ος αιώνας π.Χ. έως 2ος αιώνας μ.Χ.), που έχουν πλήρως ισοπεδωθεί από τον ISIS το 2015, με κίνδυνο να γίνει μία "Disneyland" της Συρίας, ή να παραμείνουν ως μάρτυρες μιας θλιβερής φάσης της ιστορίας και της ζωής αυτών των μνημείων;

Ωστόσο, πέρα από την καταστροφή της πολιτιστικής κληρονομιάς, η τραγωδία στη Συρία εντοπίζεται πάνω απ' όλα σε ανθρώπινο επίπεδο. Η αδυναμία να παραμείνουν οι νέοι πίσω για να ολοκληρώσουν τις σχολικές τους υποχρεώσεις ή να αποφοιτήσουν κανονικά από την τριτοβάθμια εκπαίδευση εγείρει ανησυχίες ότι μια ολόκληρη γενιά θυσιάζεται. Γιατί κυριαρχεί το ερώτημα: όταν μια μέρα ο πόλεμος θα σταματήσει τελικά, η Συρία θα έχει

μπορούν να αγνοήσουν τα πολιτιστικά έργα. Η Συρία μόνο με τη συλλογική μέρμυθα θα είναι σε θέση να ξανακτίσει την πατρογονική της κληρονομιά".

**Πληροφορίες  
για τον Σύλλογο (APSA):  
www.apsa2011.com,  
apsa2011syria@gmail.com  
Ila Souria: www.ilasouria.org**



Στο βιβλίο «Κύθηρα, ένα ξεχωριστό νησί» του Frank van Weerde, είκοσι ένας κάτοικοι του νησιού, Έλληνες οι περισσότεροι, αλλά και ένα ζευγάρι Αθηναίοι, καθώς και μια Ολλανδέζα, μιλούν για τη ζωή τους στο νησί. Θα μάθετε για την καταγωγή τους, την προσωπική τους ιστορία, τις καθημερινές τους δραστηριότητες και τα όνειρά τους για το μέλλον. Ανακαλύψτε γιατί αυτό το απλό νησί είναι τόσο ξεχωριστό και γιατί τελικά αποδεικνύεται απλό μέσα στην ιδιαιτερότητά του.

Μπορείτε να το προμηθευτείτε στα **βιβλιοπωλεία "Αερόστατο" και "Βιβλιόγατος", στα τουριστικά καταστήματα καθώς και στο τουριστικό γραφείο "Pyrgos House" στον Ποταμό ή online στο [www.pyrgoshouse.com](http://www.pyrgoshouse.com)**



## ΤΟ ΜΕΛΙ ΤΩΝ ΚΥΘΗΡΩΝ

κείμενο-φωτο Βένια Καρολίδου

**ΜΙΑ ΠΑΜΠΑΛΑΙΑ ΑΣΧΟΛΙΑ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝ** είναι η μελισσοκομία και η συλλογή μελιού. Αυτή η ενασχόληση στα Κύθηρα παίρνει τη μορφή τέχνης υψηλού επιπέδου. Το μέλι Κυθήρων κατατάσσεται μεταξύ των κορυφαίων του τόπου μας, παρά τη μικρή του παραγωγή (10% στο σύνολο της ελληνικής παραγωγής).

Η ιδιαιτερότητά του έγκειται στο γεγονός της ύπαρξης στο νησί, τουλάχιστον δύο ειδών θυμαριού και πολλών άλλων αρωματικών φυτών που κάνουν τις μέλισσες του νησιού από τις πιο ευτυχισμένες παγκοσμίως. Και το μέλι από τα πιο αρωματικά. Αυτό ήταν γνωστό από την αρχαιότητα. Υπάρχει γραπτή αναφορά ήδη από τον 4ο αιώνα π.Χ. Εξαιτίας αυτού του πλούτου χλωρίδας το μέλι κάθε παραγωγού δεν είναι ίδιο με των άλλων, μια και το άρωμα του καθενός έχει σχέση με τα μέρη που τοποθετούνται οι κυψέλες.

Ο τρύγος ξεκινάει από τον Ιούλιο και διαρκεί ως το τέλος Αυγούστου. Χωρίς καμιά περαιτέρω επεξεργασία συσκευάζεται αφού μείνει μερικές μέρες σε βαρέλια για να κατακαίσει η σκόνη στον πάτο και να ανέβουν στην επιφάνεια όσα κομμάτια κεριού υπάρχουν μέσα στο προϊόν. Έτσι φθάνει στα χέρια μας ένα διαυγές κεχριμπαρένιο μέλι που σπάει τη μύτη μας μόλις ανοιχτεί το καπάκι. Με 180 ουσίες όπως βιταμίνες, ένζυμα, πρωτεΐνες, που το κάνουν μια εξαιρετικά πολύτιμη τροφή που δεν μπορεί να παραχθεί συνθετικά, ακριβώς γιατί είναι τόσο πολύπλοκη η σύνθεσή του. Ουφ γλυτώσαμε! Γλυτώσαμε;

Ναι μεν δεν μπορεί να φτιαχτεί συνθετικό μέλι αλλά μπορεί να νοθευτεί. Κάποιοι «παραγωγοί» προσθέτουν γλυκαντικές ουσίες στο μέλι των μελισσών όπως φρουκτόζη,

σιρόπια από άμυλο καλαμποκιού, ή ζάχαρη. Αν ζαχαρώσει μετά από κάποιο καιρό, δεν πρέπει να ανησυχούμε ότι είναι νοθευμένο το μέλι. Η κρυστάλλωση είναι ένα φυσικό φαινόμενο που δεν έχει σχέση με νοθεία αλλά με τον χρόνο και τον τόπο αποθήκευσης. Η νοθεία είναι άλλο πράγμα και μπορούμε να την καταλάβουμε με μια απλή διαδικασία. Ένα μη νοθευμένο μέλι όταν το χύσουμε σιγά σιγά και από ένα ύψος από ένα δοχείο σε ένα άλλο, ή με ένα κουταλάκι, θα παρατηρήσουμε ότι δεν κόβεται αυτή η λεπτή γραμμή που δημιουργείται αλλά η ροή είναι συνεχής.

Δεν είναι φυσικό λοιπόν, σε έναν τόπο με τέτοιας ποιότητας μέλι, να γίνεται κανείς θηρίο όταν του προσφέρουν για πρωινό στο ξενοδοχείο μαρμελάδες γεμάτες συντηρητικά ή μέλι ...κινέζικο (άντε και βουλήγικο); Χειρότερη δυσφήμιση για τον τουρισμό και την τοπική παραγωγή δεν γίνεται.

Κι αυτή είναι μια από τις αιτίες γιατί το ελληνικό μέλι γενικότερα δεν κατέχει τη θέση που του αξίζει στην παγκόσμια κατανάλωση και παράλληλα δεν ανοίγονται νέες θέσεις εργασίας σε έναν κλάδο που θα μπορούσε να διαπρέψει παγκόσμια, σε μια χώρα που πλήττεται από σοβαρή οικονομική κρίση και ανεργία.

Σημειώνω μόνο το εξής: Εισαγωγές: 9.302.934 τ., εξαγωγές: 7.774.930 τ. Δεν σας ακούγεται παράλογο;

Χρειάζεται λοιπόν να γίνουν σημαντικές διορθωτικές κινήσεις από το κράτος σε συνεργασία με τους φορείς των παραγωγών, σε ό,τι αφορά στην ενδυνάμωση της παραγωγικής διαδικασίας, στην καθιέρωση διεθνούς σήματος, στην πιστοποίηση του προϊόντος, στην κατοχύρωση της ονομασίας προέλευσης, καθώς και στην αξιοποίηση των «ΕΣΠΑ», για να μπορέσει το ελληνικό μέλι, μαζί και το κυθηριώτικο, να απογειωθεί. Εφόσον βέβαια εκτός από τα παραπάνω, διαφυλαχθεί η ελληνική παραγωγή από το υψηλό κόστος παραγωγής, τη νοθεία και τις παράνομες ελληνοποιήσεις, ακόμη και τις νόμιμες. Δεν γίνεται να παίρνει η Ελλάδα συνεχώς βραβεία σε διεθνείς διοργανώσεις και να καταλήγουμε σε αρνητικό ισοζύγιο.

Όποια εποχή και να βρεθείτε στα Κύθηρα, μετά από μια βόλτα στην κυθηριώτικη φύση, με το άρωμα του θυμαριού να στέκει ακόμη στα ρουθούνια ανακατεμένο με τη θαλασσινή αύρα, ένα πιάτο με ντόπια παξιμάδια, μέλι και τυρί θα είναι η γευστική κατάληξη της μέρας, που κλείνει μέσα της ένα κομμάτι της ψυχής του νησιού.



## ΘΥΜΑΡΙΣΙΟ ΜΕΛΙ

**Ο ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ** από το 1967 τροφοδοτεί με αγνό θυμαρίσιο μέλι τα νοικοκυριά. Δοκιμάστε το! Θα τον βρείτε στις **ΚΑΛΟΚΑΙΡΙΝΕΣ, τηλ.: 27360-38100.**

Ελάτε στο παραδοσιακό Πατητήρι του κυρ-Μανώλη να γνωρίσετε τα εξαιρετικά κρασιά μας.

Το μοναδικό ερυθρό «Αρικαρά» και τον πολυμυρωδάτο λευκό «Πετρουλιανό» σε ένα ταξίδι παράδοσης και γεύσης.

**ΟΙΚΙΣΜΟΣ ΤΣΙΚΑΛΑΡΙΑ ΚΥΘΗΡΑ ΔΕΥΤΕΡΕΒΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ,**  
27360-31030 6944770161 6976051279

## ΑΕΡΟΣΤΑΤΟ



**ΣΤΟ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ ΑΕΡΟΣΤΑΤΟ** θα βρείτε βιβλία (-40%), όλη τα είδη χαρτοπωλείου (-50%), σχολικές τσάντες, τετράδια, παιχνίδια, αθλητικά είδη (-40%). Στον κεντρικό δρόμο των Κοντολιάνικων, στα Κύθηρα, έως το τέλος Αυγούστου. Καταπληκτικές προσφορές από ένα βιβλιοπωλείο με ποιοτικές επιλογές, αφάνταστη ποικιλία και αξεπέραστες τιμές.

**ΤΟ ΔΙΚΑΙΟ ΕΜΠΟΡΙΟ**, την ανακύκλωση υλικών, τους αφανείς καλλιτέχνες που φτιάχνουν αριστουργήματα στη χώρα μας και αλλού υποστηρίζουν τα βιβλιοπωλεία **ΑΕΡΟΣΤΑΤΟ** (Κοντολιάνικα) και **ΑΙΟΛΟΣ** (Χώρα) στα Κύθηρα. Και στα δύο βιβλιοπωλεία θα βρείτε χειροποίητα δώρα για το σπίτι, δώρα από ανακυκλώσιμα υλικά, αντικείμενα δίκαιου εμπορίου και πολλά άλλα. Ας κάνουμε τον κόσμο μας καλύτερο. **Τel. 27360-34393, 6974805834**

## «ΡΟΥΣΣΟΣ» ΕΡΓΑΣΤΗΡΙ ΚΕΡΑΜΙΚΩΝ



**Η ΟΙΚΟΓΕΝΙΑ ΡΟΥΣΣΟΣ** εδώ και δεκαετίες κατασκευάζει χειροποίητα κεραμικά στο Κάτω Λιβάδι Κυθήρων. Σήμερα η Μαρία και ο Παναγιώτης διατηρούν την κυθηριώτικη παράδοση, η οποία έχει περάσει μέσα από τέσσερις γενιές κεραμιστών της οικογένειας. Ο Παναγιώτης φτιάχνει στον τροχό αντίγραφα κυθηριώτικων σχεδίων, η μητέρα τους, η Γρηγορία, αναλαμβάνει το υάlow των κεραμικών ενώ η Μαρία τα ζωγραφίζει επιδέξια. Το εργαστήρι της οικογένειας είναι ανοιχτό για όλους κάθε μέρα. Επισκεφθείτε το για να διαλέξετε τα δώρα σας από μια πολύ μεγάλη συλλογή παραδοσιακών κεραμικών.

**Εργαστήρι Κάτω Λιβάδι, τηλ. 27360-31124, Εκθεση Χώρα, τηλ. 27360-31402.**

## ΜΕΛΙ «ΑΘΑΜΑΡΙ» ΚΑΙ ΟΛΑ ΜΕΛΙ-ΓΑΛΑ

**ΚΛΕΙΝΟΥΝ ΗΔΗ ΕΙΚΟΣΙ ΧΡΟΝΙΑ** από το 1996, όταν μέσα από τις σελίδες του Kythera Summer Edition γνωρίσατε τους γονείς μας, τον Γιάννη και την Ελένη. Με τις συχνές επισκέψεις σας στο χώρο τους αναγνωρίσατε την ηρεμία, την αγάπη, την αγνότητα και τους ονομάσατε Μέλι – Γάλα. Αυτό το όνομα τούς άρεσε και το κράτησαν.

Στο Μέλι – Γάλα, λοιπόν, γεννηθήκαμε και μεγαλώσαμε κι εμείς.

Φυσικό ήταν μέσα σε ένα τέτοιο περιβάλλον και με τέτοιους δασκάλους να μας κερδίσει η μελισσοκομία. Όλη μας η ζωή, οι παιδικές μας αναμνήσεις, η εργασία μας και τώρα οι σπουδές μας έχουν σταθερό προσανατολισμό τη μέλισσα και το μέλι.



Αν και είμαστε ακόμα φοιτήτριες, Χημείας και Τεχνολογίας Τροφίμων, έχουμε κάνει ήδη τα δικά μας μελίσσια. Για τους περισσότερους, ίσως, μοιάζει πολύ νωρίς. Για εμάς είναι η κατάλληλη ώρα. Από μικρές ακολουθήσαμε τον πατέρα μας σε μαθήματα, σεμινάρια και συνέδρια για τη μελισσοκομία. Βοηθώντας τον στο μελισσοκομείο μάθαμε πολλά.

Το μεγαλύτερο, όμως, κίνητρο είναι να προσπαθούμε πάντοτε για το καλύτερο μέλι, το οποίο ονομάσαμε **ΑΘΑΜΑΡΙ** από τα ονόματά μας **ΑΘΑΝΑΣΙΑ** και **ΜΑΡΙΑ**. Γιατί, για εμάς, η παραγωγή μελιού δεν είναι ευκαιριακή απασχόληση αλλά τρόπος ζωής. Είναι, κατά κάποιο τρόπο, πλῆρον, το δικό μας όνομα.

Ζούμε στα Μπτάτα, ένα χωριό στο κέντρο του νησιού με πλούσια ιστορία και πολιτισμό, ωραίους κήπους και μοναδική θέα. Είναι το χωριό που πάντοτε οι άρχοντες του νησιού το κρατούσαν για τον εαυτό τους για την εξαιρετική αγροτική του παραγωγή. Μια βόλτα, και μάλιστα κατά τις απογευματινές ώρες, θα σας αποζημιώσει. Περιπατώντας στα γραφικά δρομάκια, αναζητήστε μας στο **ΑΠΛΥ-ΝΟΡΙ** ... και όλα μέλι – γάλα. Θα χαρούμε να σας μιλήσουμε για τη δουλειά μας, για τις μέλισσες και τα όνειρά μας. Σας περιμένουμε να δοκιμάσετε το μέλι μας πριν κάνετε την επιλογή σας. Η κριτική σας μας είναι χρήσιμη.

**Μαρία και Αθανασία Πρωτοψάλη, Μπτάτα, 27360-33010**

## ΤΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙ



«Το Εργαστήρι», κόσμημα, χειροποίητες δημιουργίες σε ασήμι, δέρμα, ξύλο, βότσαλο και ζωγραφίες, ακουαρέλες και αιογραφία σε πέτρες. **Μυλοπόταμος, Κύθηρα, τηλ. 27360-33162, e-mail: milopotamos@hotmail.com**

**ΠΑΝΤΟΠΩΛΕΙΟ ΣΥΜ...ΒΕΝΗ**

• γλυκά κουταλιού • παραδοσιακά προϊόντα • τουριστικά είδη

**2736034378**



## ΦΥΡΡΟΓΗ



**ΚΑΛΩΣ ΗΡΘΑΤΕ ΣΤΑ ΚΥΘΗΡΑ**, το νησί της Αφροδίτης και του ουράνιου έρωτα. Κατά την παραμονή σας στο νησί μας, μην παραλείψετε να επισκεφτείτε το κατάστημά μας για να γευτείτε τα μοναδικά κυθηραϊκά προϊόντα, μεταξύ των οποίων ξεχωριστή θέση καταλαμβάνει η Φατουράδα.

Πρόκειται για το κατεξοχήν ηδύποτο της κυθηραϊκής αριστοκρατίας, το οποίο ξυπνά νοσταλγικές μνήμες από άλλες, ρομαντικές εποχές. Η μοναδική της γεύση και άρωμα οφείλεται στο ότι είναι φτιαγμένη εξ ολόκληρου από τσίπουρο και δεν περιέχει χρωστικές ή συντηρητικά. Η παρουσία του γαρύφαλλου και της κανέλας όχι μόνο δίνουν την γεύση και το χρώμα αλλά και δέρονται αρμονικά με την σπιρτάδα του μανταρινιού. Αξίζει να σημειωθεί πως η γνήσια, κυθηραϊκή Φατουράδα φτιάχνεται από τσίπουρο και όχι από οινόπνευμα ποτοποιίας.

Ακόμα, η κλασική φατουράδα έχει μόνο μια γεύση, την Κανέλα-Γαρύφαλλο-Μανταρίνι. Οποιαδήποτε άλλη «γεύση» δεν μπορεί να ονομάζεται Φατουράδα. Ελάτε στο κατάστημά μας «Φυρρογή» για να την δοκιμάσετε!

**ΦΥΡΡΟΓΗ, Ποταμός & Χώρα, τηλ. 27360-33654, 6972-118656**

## ΧΕΡΟΒΟΛΟ

**ΣΕ ΕΝΑΝ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΠΙΟ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΥΣ** οικισμούς των Κυθήρων, τον Ποταμό, βρίσκεται το **Χερόβολο**, που δημιουργήθηκε εδώ και δύο χρόνια, από δύο νέα παιδιά, τον Βρεττό και τη Σοφία. Εκτός από τη χημεία τους συνταιριάζανε τη φαντασία τους και την αγάπη τους για το χειροποίητο και τα καλά της φύσης των

Κυθήρων και έτσι, μπορεί κανείς εδώ να βρει: - **παραδοσιακά προϊόντα** (βότανα, μαρμελάδες, τουρσιά, πετιμέζι, κρασί, λάδι) - **θεραπευτικά προϊόντα** (έλαια βοτάνων, βάμματα, κηραλοιφές, lip balms) - **φυτικά καλλυντικά** (αντιηλιακή προστασία προσώπου σώματος)

και - **χειροποίητες κατασκευές** (από κοσμήματα μέχρι και φωτιστικά ή έπιπλα). Αρέσκονται στις μεγάλες προκλήσεις και έτσι δημιουργούν και κατά παραγγελία, αναλόγως των προτιμήσεων του πελάτη. Μία επίσκεψη στο χώρο ή στη σελίδα τους σίγουρα θα σας ανταμείψει.

**Χερόβολο, Ποταμός**  
**τηλ.: 27360-38072, 6983.458536, fb: Χερόβολο**

## ESPRESSO BAR «ΤΟ ΚΑΜΑΡΙ»



**ΕΑΝ ΘΕΛΕΤΕ ΝΑ ΔΟΚΙΜΑΣΕΤΕ** τον Espresso της ζωής σας από τους ειδικούς του καφέ, παραγγείλετε και συνταγές από χαρμάνια εξωτικά και άρωμα ποιότητας και γεύσης, τότε όταν θα έρθετε στο Μυλοπόταμο να θαυμάσετε τον καταρράκτη, το μονοπάτι με τους νερόμυλους, το σπήλαιο της Αγίας Σοφίας και το ηλιοβασιλέμα στο κάστρο της Κάτω Χώρας, θα μας βρείτε στη λιμνούλα με τις πάπιες στο espresso bar «το Καμάρι». Σε ένα κτίριο χτισμένο πριν το 1900 και διαμορφωμένο το 1997 σε καφετέρια που δένει αρμονικά με τον περιβάλλοντα χώρο.

Φρέσκα χειροποίητα γλυκά όπως rannacotta αυθεντική και μηλόπιτα ξεχωριστή, είναι ιδανικά για να συνοδεύσετε τον καφέ σας. Παγωτό Kayak με Βάφλα που μόνο στο Καμάρι θα βρείτε, πρωινά, κρέπες, ελαφρά σνάκς και club sandwiches, πραγματικά παγωμένη μπίρα, milkshakes espresso, αλλά και cocktails με φρέσκα φρούτα όλη μέρα, στη δροσερή αυλή μας.

**ΤΟ ΚΑΜΑΡΙ, Μυλοπόταμος, τηλ.: 27360-33006**  
**www.kafekamari.gr**

## ΝΙΚΟΛΑΟΣ

## ΦΙΛΟΣΟΦΩΦ

**ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ** των εκδηλώσεων του ΑΦΙΕΡΩΜΑΤΙΚΟΥ ΕΤΟΥΣ ΕΛΛΑΔΑΣ - ΡΩΣΙΑΣ



διοργανώνεται ενδιαφέρουσα έκθεση φωτογραφίας και ιστορικών κειμηλίων για τον Ρώσο Ναύαρχο Νικόλαο Φίλοσοφωφ [1867-1946]. Από 15/7/16 έως 10/8/16 στον Κυθηραϊκό Σύνδεσμο στη Χώρα Κυθήρων.



## ΚΟΝΟΜΟΣ

Παραδοσιακό καφεκοτσίφ

**Ο ΚΑΦΕΣ** είναι καθημερινός σύντροφος του ανθρώπου. Για εμάς ο καφές είναι η τέχνη μας.

Στο καφεκοτσίφ μας φροντίζουμε να σας προσφέρουμε τη ζεστασιά ενός γλυκού ξημερώματος από τις ράχες της Γουατεμάλας και της Βραζιλίας ή ακόμα και την εμπειρία ενός όμορφου ηλιοβασιλέματος στην Κολλομβία και την Κόστα Ρίκα. Χαρμάνια που μπορείτε να γευτείτε σε ένα χώρο που φτιάχτηκε με αγάπη. Πρωταγωνιστής ο Ελληνικός καφές. Καβουρδισμένος και φρεσκοκομμένος φίλτρου, απλός αλλά και φυσικά αρωματισμένος από εμάς και βέβαια επιλεγμένος εσπρέσο συμπληρώνουν ένα επιτυχημένο σύνολο.

Όλα τα προϊόντα μας είναι επιλεγμένα: Φρεσκοψημένοι ξηροί καρποί, εξαιρετικό τσάι, σοκολάτα με ιδιαιτερότητες, εγχώρια βότανα με θεραπευτικές ιδιότητες και βέβαια η διάσημη πανακότα μας, δημιουργούν ένα σύνολο που θα σας μαγέψει.

Με σεβασμό και χαμόγελο, περιμένουμε να σας εξυπηρετήσουμε στο κατάστημά μας στο Λιβάδι Κυθήρων.

**ΚΟΝΟΜΟΣ, παραδοσιακό καφεκοτσίφ, Λιβάδι, 27360-37333**

## ΚΟΥΡΕΙΟ

ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙΝΟΣ



ΛΙΒΑΔΙ - ΚΥΘΗΡΑ  
τηλ.: 27360-31695  
κιν.: 6944-709968

## ΤΟΞΟΤΗΣ: ΑΞΕΧΑΣΤΕΣ ΓΕΥΣΕΙΣ

**ΣΤΟΝ ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΔΡΟΜΟ ΤΟΥ ΛΙΒΑΔΙΟΥ** λειτουργεί από το 1979, χειμώνα - καλοκαίρι, το εστιατόριο "Τοξότης" το οποίο και αποτελεί στέκι γαστρονομικής απόλαυσης. Ο Γιάννης Καραβουσάνος, μαζί με την οικογένειά του, παραδίδουν κάθε βράδυ μαθήματα γνήσιας ελληνικής κουζίνας και όχι μόνο, χρησιμοποιώντας αγνά κυθηραϊκά προϊόντα και προσφέροντας τσιριγώτικο βαρελίσιο κρασί ζυμωμένο με τον παραδοσιακό τρόπο. Σήμερα, πολλή από τα τοπικά προϊόντα που αιώνες τώρα χρησιμοποιούν οι Κυθηριοί, διατίθενται στο κατάστημα **Παραδοσιακών προϊόντων Τοξότης**, ακριβώς δίπλα από το εστιατόριο. Το κατάστημα διευθύνεται, από το 2007, από την Εφη Καραβουσάνου-Βενέρη και το σύζυγό της Χαράλαμπο. Εκεί θα βρείτε όλα τα προϊόντα της κυθηραϊκής γης που με γνώση και μεράκι συλλέγει ο Χαράλαμπος διατρέχοντας όλο το νησί. Αξιοσημείωτα είναι και τα δύο κρασιά από τους αμπελώνες της οικογένειας, το Αρικαράς και το Πετρολάνος. Το μεράκι όμως της οικογένειας δεν σταματά εδώ αλλά επεκτείνεται και στο εργαστήριο παραδοσιακών ζυμαρικών, όπου παράγονται όλα τα είδη ζυμαρικών με αγνά υλικά (γάλα, αυγά, σιμιγδάλι) και τις παραδοσιακές συνταγές των γιαγιάδων. Τα ζυμαρικά **Τοξότης** θα τα βρείτε σε όλα τα καταστήματα τροφίμων των Κυθήρων.

**Παραδοσιακά προϊόντα ΤΟΞΟΤΗΣ, Λιβάδι, τηλ. 27360-31781, 6944-671859**

## ΓΕΥΣΕΙΣ ΟΝΕΙΡΟΥ

**ΓΙΑ ΠΑΡΑ ΠΟΛΛΟΥΣ** ανθρώπους δε νοείται ταξίδι στα Κύθηρα αν δεν επισκεφτεί και δε δοκιμάσει από τη θαυμάσια "συνήλογη" ποιοτικών κυθηραϊκών προϊόντων του **Σταύρου (κατάστημα «ΣΤΑΥΡΟΣ»)** κοντά στο Αρχαιολογικό Μουσείο της Χώρας. Εδώ και πολλά χρόνια ο Σταύρος Εμμανουήλ ψάχνει σε όλα τα χωριά του νησιού, γνήσια τσιριγώτικα παραδοσιακά προϊόντα γεμάτα από το όνειρο του "παλιού" και του αξεπέραστου. Στο κατάστημά του μας δίνει την ευκαιρία να απολαύσουμε με μάτια, μύτη και στόμα την πραγματικά μεγάλη ποικιλία ποτών, γλυκών και προϊόντων που διαθέτει. Γιατί μόνο εκεί μπορείτε να δοκιμάσετε (στην κυριολεξία!) τα περισσότερα από τα προϊόντα του νησιού με κουταλάκι και πιτάκι, όπως στο σπίτι της γιαγιάς! Σίγουρα κάποια απ' όλης τις γεύσεις θα σας συναρπάσει.

Στο "ΣΤΑΥΡΟΣ" θα δοκιμάσετε τη **Φατουράδα** (ηδύποτο από κυθηραϊκό τσίπουρο και κανελογαρύφαλλο), τις σπιτικές **Μάντολες** (καραμελωμένα αμύγδαλα), το **Μπουντίνο**, τους **Ροζέδες** και τα **Κούμαρα** (παραδοσιακά γλυκά της Χώρας) τα γλυκά κουταλιού **Μοσχάριδο**, **Μαστός της Αφροδίτης** (...αν τα προλάβετε), Κουφέτο και Σύκο. Μόνο εκεί μπορείτε να δοκιμάσετε το εκλεκτότερο θυμαρίσιο μέλι Κυθήρων και Αντικυθήρων και το θρεπτικότερο μέλι που υπάρχει, το ρειχόμελο.

Ο Σταύρος όμως δεν προσφέρει μόνο γευστική ποιότητα και μοναδικότητα. Στον ίδιο χώρο διαθέτει και εκλεκτά προϊόντα... πνευματικής εργασίας! Δεκάδες βιβλία που απευθύνονται σ' αυτούς που ψάχνουν ποιότητα και μόνο! Επισκεφθείτε τον. Αξίζει!

**ΣΤΑΥΡΟΣ, Χώρα, τηλ. 27360-31857, 6976-680884**  
**www.kytherian-products-stavros.gr**

## ΕΚΘΕΣΗ &amp; ΧΟΡΟΣ ΣΤΑ ΦΡΑΤΣΙΑ



**Ο ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΦΡΑΤΣΙΩΤΩΝ** διοργανώνει και φέτος την **32η ΓΕΩΡΓΟΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΗ** έκθεση με πλούσια συλλογή αγροτικών και κτηνοτροφικών προϊόντων καθώς και χειροτεχνημάτων λαϊκής τέχνης. Θα ακολουθήσει, όπως κάθε χρόνο, χορός στην πλατεία του χωριού. Σας περιμένουμε το **Σάββατο 20 Αυγούστου στις 8.30 μ.μ.**

## ΑΝΟΙΞΤΕ ΤΑ ΓΛΥΚΑ ΠΑΝΙΑ

**ΕΙΤΕ ΕΠΙΣΚΕΦΤΕΙΤΕ** το πασίγνωστο ιερό προσκύνημα της Παναγίας Μυρτιδιώτισσας, είτε επιλέξετε να χαλαρώσετε στην απομακρυσμένη παραλία Μεθιδόνι, θα βρείτε μπροστά σας τα φουσκωμένα λευκά πανιά ενός πλήρως ανακαινισμένου ανεμόμυλου: είναι το εργαστήριο και εκθετήριο **Της Μαρίας**, το σπίτι των παραδοσιακών γλυκών της Μαρίας. Σε συνεργασία με το σύζυγό της Γιώργο που συλλέγει στη φύση τα περισσότερα υλικά που χρησιμοποιεί η Μαρία για τα γλυκά και τα τουρσιά της, έχει οργανώσει μια οικογενειακή επιχείρηση που περιλαμβάνει τα δυο παιδιά τους, τον Αντώνη και την Ελένη. Αν βρεθείτε στο χώρο της Μαρίας στις Καλοκαιρινές, θα μπορείτε να προμηθευτείτε πίτες με σπιτικό φύλλο, ρουκουμάδες, αμυγδαλωτά και ροζέδες, πάστα μήλου, ξεροτήγανα (γνωστά, αλλού ως δίπλες), τα περιζήτητα γλυκά του κουταλιού σύκο, κυδώνι, σαγκουίνι και περγαμότο, καθώς και μια σειρά τουρσιά όπως αγκινάρα, κάρφη και κρίταμο (ένα βότανο που φυτρώνει δίπλα στη θάλασσα). **Της Μαρίας** φέρνει ζωντανία στο ήσυχο χωριό, τις Καλοκαιρινές.

**Ο μύθος της Μαρίας και το γλυκό εργαστήριό της σας περιμένουν.**  
**Παραδοσιακά εδέσματα Της Μαρίας, Καλοκαιρινές, 27360-31188**  
**Χώρα 27360-31678 - Maria's Sweets & More, Λιβάδι, 27360-39077**





## Η ΑΝΝΕΤΑ ΚΑΣΙΜΑΤΗ ΣΤΑ 100 ΤΗΣ ΧΡΟΝΙΑ

**ΦΕΤΟΣ Η ΚΥΡΙΑ ΑΝΝΕΤΑ ΚΑΣΙΜΑΤΗ** γιόρτασε τα 100ά της γενέθλια. Είναι σε άριστη κατάσταση σωματικά και πνευματικά. Από την εφημερίδα μας δημιουργήθηκε το ερέθισμα να μιλήσουμε μαζί της και να μας μεταφέρει τις εμπειρίες της από έναν αιώνα ζωής. Τη βρήκαμε στο σπίτι της στα Πορταθαμιάνικα να περιποιείται τα λουλούδια και το περιβόλι της. Μας καλοδέχτηκε και ξετύλιξε το νήμα της ζωής της, που κατά τη γνώμη μας, έχει πολύ ενδιαφέρον.



*Πότε και που γεννηθήκατε κυρία Αννέτα;*

Γεννήθηκα στο Κάτω Λειβάδι το 1916 το Γενάρη. Οι γονιάδες μου ήτανε ο Σπύρος Τζάννης Πάτερος, ο Σπυρουλής και μάνα μου η Καθομοίρα. Η μάνα μας γέννησε 11 παιδιά, τα δύο πέθαναν αμέσως μετά τη γέννα τους. Μεγάλωσαν τα 9. Από αυτά τα δύο, μια κοπέλα πέθανε 18 χρονών στη γρίπη του 1918 και ο άλλος που είχε σπουδάσει μαθηματικός όταν πάτησε έναν αχινιό, τον σκάδισε με μια βελόνα, έπαθε σηψαιμία και πέθανε 32 χρονών. Ήταν τότε καθηγητής στο Γυμνάσιο στη Χώρα. Από τα επτά παιδιά που ζήσαμε τα πέντε ήταν αγόρια και εμείς οι δύο κοπέλες. Σήμερα ζούμε 3, ο αδελφός μου ο Ντίνος στην Αυστραλία είναι 103 χρόνων, ύστερα είμαι εγώ και ύστερα ο τελευταίος ο Δημήτρης 94 ετών.

*Τι δουλειά έκαναν οι γονείς σας;*

Ο πατέρας μου δούλευε στην περιουσία και είχε και κάρο που μετέφερε ανθρώπους. Ήτανε ο ταξιτζής της εποχής του. Η μάνα μου είχε τη φροντίδα και το μεγάλωμα των παιδιών αλλιά δούλευε και στα χωράφια. Τα μεγαλύτερα παιδιά φρόντιζαν τα μικρότερα. Από μικρά παιδιά ταΐζαμε τις κότες, ποτίζαμε τις γλάστρες, μαζεύαμε τις κεφάλιες του σταριού που έπεφταν στο χωράφι στο θέρο και όταν δεν πηγαίναμε σχολείο τις χαμοιές (οι ελιές που έπεφταν έξω από τα σεντόνια που σαρώνουμε) στο λιομάζωμα.

*Πήγατε στο σχολείο;*

Τότε το Δημοτικό ήτανε 4 τάξεις. Πήγα στο σχολείο στα Κοντολιάνικα. Είχαμε δασκάλα την Κατινίτσα. Ήταν πολύ καλή. Μας αγαπούσε, μας μάθαινε γράμματα αλλιά και εργόχειρα. Εγώ ήμουν καλή μαθήτρια, μου άρεσαν τα γράμματα. Όμως οι γονιάδες μου είχανε δουλειές, έπρεπε λοιπόν να προσέχω τα μικρότερα παιδιά και έτσι στις δύο τάξεις, τρίτη και τετάρτη, πήγα στο σχολείο μετά τις διακοπές των Χριστουγέννων. Αλλιά μου άρεσαν και προσπαθούσα να μάθω όσα η δασκάλα τούς είχε διδάξει τους μήνες που δεν πήγαινα, αντιγράφοντας τα τετράδια των συμμαθητριών μου γιατί το σχολείο ήταν μόνο για κορίτσια. Έτσι τέλειωσα το δημοτικό. Όταν ερχόταν ο επιθεωρητής, η δασκάλα με έβαζε να καθίσω στο πρώτο θρανίο για να με βλέπει ο επιθεωρητής και να με ρωτάει για το μάθημα. Εγώ τα ήξερα και τα έλεγα και η δασκάλα ήταν πολύ ευχαριστημένη κι έλεγε στα άλλα παιδιά, «βλέπετε η Αννέτα έλειπε τόσο καιρό από το σχολείο όμως είχε θέληση και τα έμαθε όλα» και τότε με φιλούσε.

*Αφού τελειώσατε το δημοτικό τι κάνατε έπειτα;*

Δούλεα στις δουλειές στα χωράφια, στις ελιές, στο θέρο, στο αλώνι και φρόντιζα και τα μικρότερα αδελφία μου. Έμαθα όλες τις δουλειές του νοικοκυριού, να κεντώ και να υφαίνω στον αργαλειό. Τα βράδια κεντούσα. Τότε φτιάχναμε την προίκα μόνες μας. Ύστερα όταν έφτασα 21 χρονών παντρεύτηκα από προξενιό. Ο άντρας μου ήτανε καλός και είχε και λεφτά, όμως σε λίγο ήρθε η Κατοχή και τα χάσαμε όλα. Μείναμε μόνο με την περιουσία όπου ίσα-ίσα μας έδινε προϊόντα για να ζήσουμε. Μόνο λάδι πουλούσαμε. Καταναλώναμε στο σπίτι σταφύλια, διάφο-

ρα αλλια φρούτα και λαχανικά που καλλιεργούσαμε στα αμπέλια, τα περιβόλια και τις μπαμπακίες. Είχαμε και ζώα, βόδια για να οργώνουμε τα χωράφια, γαϊδούρια για να φορτώνουμε τα προϊόντα. Τις ελιές τις φορτώναμε από την εξοχή, για να τις πάμε στο λιοτρίβι. Με τα ζώα μετακινούμαστε. Είχαμε πρόβατα για το γάλα και κότες για τα αυγά. Η ζωή ήτανε δύσκολη. Δουλεύαμε πολύ για να έχουμε να τρώμε. Κάναμε και 4 παιδιά πολύ κοντά το ένα από το άλλο. Ο πόλεμος στο νησί μας ήτανε διαφορετικός από τα άλλα μέρη της Ελλάδας. Εδώ φτώχεια δεν είδαμε γιατί είχαμε το σπίτι μας και καλλιεργούσαμε απ' όλη. Είχαμε λάδι, ψωμί, κρασί και αλλια προϊόντα όπως και πριν τον πόλεμο. Τότε ήταν που ήρθαν στο νησί πολλοί που είχαν εδω συγγενείς για να ζήσουν λόγω της κατοχής. Κόσμος πολλός λοιπόν υπήρχε στο νησί και περνούσαμε καλά με γλέντια που γίνονταν με το τίποτα. Ο χορός άναβε με λίγο τσίπουρο, ξερά σύκα και καμιά σταφίδα. Εμείς δουλεύαμε την περιουσία και είχαμε απ' όλη. Ύστερα είμαστε όλοι φτωχοί και δεν καταλαβαίναμε τη φτώχεια μας. Δεν ήτανε οι άλλοι καλύτερα για να ζηλεύουμε. Και χωρίς λεφτά περνούσαμε καλά. Σήμερα που μας κόβουν τις συντάξεις ο κόσμος είναι απογοητευμένος γιατί χρειάζεται χρήματα για να πληρώσει τη ΔΕΗ, το τηλέφωνο, το πετρέλαιο για να καλλιεργήσει τα χωράφια, για να ποτίσει το περιβόλι, για να βάλει βενζίνη στο αυτοκίνητο. Τότε εμείς δεν είχαμε αυτά τα έξοδα. Με λίγο πετρέλαιο ανάβαμε τις λάμπες για φως. Όλη τα αλλια τα κάναμε μόνοι μας. Πλέναμε στο χέρι, δεν είχαμε πλυντήριο, μαγειρεύαμε με ξύλα, το χειμώνα ζεσταινόμαστε με κάρβουνα στο μαγκάλι. Σήμερα δεν μπορούμε να ζήσουμε χωρίς λεφτά, ηλεκτρισμό, πετρέλαιο και βενζίνη, γι' αυτό είναι πολύ δύσκολη η ζωή.

*Πώς μεγαλώνετε τα τέσσερα παιδιά;*

Όταν ήτανε μικρά τα παιδιά πριν πάνε στο Δημοτικό, τα παίρναμε μαζί μας στα χωράφια, όταν μαζεύαμε ελιές ή όταν θερίζαμε. Από φαγητό περνούσαν καλά δεν στερήθηκαν τίποτα γιατί στο σπίτι μας είχαμε από όλη: γάλα, αυγά, κρέας, λαχανικά, φρούτα, λάδι, κρασί. Για το χειμώνα φτιάχναμε τραχανά, χυλοπίτες, σύκα ξερά, μουσταλευριά, κυδώνι γλυκό. Κουραζόμασταν αλλιά δεν στερηθήκαμε. Και από ρούχα καλά ήταν ντυμένα τα παιδιά μου γιατί μας στέλνανε δέματα από το εξωτερικό, τα αδελφία μου από την Αυστραλία και η αδελφή

μου από την Αμερική. Μόνο παπούτσια τους αγοράζαμε χειμωνιάτικα και καλοκαιρινά και ήταν δύσκολο κάθε φορά. Πάντως τα καταφέρναμε και δεν τους τα στερήσαμε. Όταν τέλειωσαν το Δημοτικό πήγαν στο Γυμνάσιο· περνούσε το αυτοκίνητο από τον κεντρικό δρόμο, τότε από το Λειβάδι και τότε από τα Τσικαθαρία για να τα πάρουν. Ήτανε μικρή η απόσταση για τα παιδιά μου αλλιά τα αδελφία μου πήγαιναν με τα πόδια στη Χώρα 5-6 χιλιόμετρα το πρωί και αλλια τόσα όταν σκολούσαν. Σήμερα τα μάθανε να θέλουν αυτοκίνητο για να πάνε ένα χιλιόμετρο. Όταν μεγαλώσανε ο πρώτος πήγε στην Αυστραλία και σε λίγο πήγε και ο τρίτος, η κόρη μου τέλειωσε εδω το Γυμνάσιο και ύστερα σπούδασε γιατί της άρεσαν τα γράμματα και ο τελευταίος πήγε λίγο στο Γυμνάσιο, δεν το τέλειωσε, δεν του άρεσε και έμεινε στην περιουσία, έμαθε και μηχανικός στο στρατό και ζει στον τόπο μας. Ο δεύτερος που έμεινε 20 χρόνια στην Αυστραλία γύρισε πριν από χρόνια για τα καλά εδω. Είμαι ευχαριστημένη γιατί κι αυτός που είναι στην Αυστραλία έρχεται κάθε χρόνο και κάθεται μαζί μου τρεις μήνες. Είμαι πολύ τυχερή γιατί έχω κοντά μου τα παιδιά μου. Έχω αποκτήσει 6 εγγόνια και 6 δισέγγονα και πολύ ευχαριστημάι όταν συγκεντρωνόμαστε όλοι στο νησί.

*Πώς αλλια βλέπετε σήμερα τα εκατό χρόνια που ζήσατε;*

Μου φαίνεται ότι αυτά τα χρόνια πέρασαν σαν πουλιάκι. Η ζωή μου έδωσε πολλή χαρά αλλιά και στενοχώριες. Πάντως τελικά άξιζε να ζήσω γιατί μπορεί να κουράστηκα στη ζωή μου όπως όλες της εποχής μου, αλλιά μεγάλωσα τα παιδιά μου, είναι καλά, παντρεύτηκαν, έκανα εγγόνια και δισέγγονα και χαίρομαι όταν βρίσκονται όλα κοντά μου. Είχαμε μάθει να ευχαριστιόμαστε με λίγα πράγματα. Μπορεί να δουλεύαμε και να μην είχαμε χρήματα ιδιαίτερα στα χρόνια της Κατοχής, αλλιά διασκεδάσαμε. Κάναμε πανηγύρια, χορούς με λίγα πράγματα. Όταν ο Φουριάρης έφερε κινηματογράφο, αυτό πολύ μου άρεσε και πηγαίναμε κάθε Κυριακή το καλοκαίρι. Τις ονομαστικές εορτές τις κάναμε με λίγα πράγματα και δεν χρειαζόμασταν δώρα για να πάμε στο σπίτι του αλλια. Και βεγγέρες κάναμε γιατί τότε δεν είχαμε τηλεόραση και θέλαμε τη συντροφιά. Στην εξοχή μαζεύαμε ελιές όλη την ημέρα αλλιά το βράδυ με ένα λαδοφάνερο πηγαίναμε στα αλλια σπιτάκια και τα λέγαμε. Είμαστε πιο κοινωνικοί τότε. Σήμερα απομονώνονται οι άνθρωποι στο σπίτι τους, δεν κάνουν εορτές γιατί χρειάζεται να πάνε με δώρα και αυτός που εορτάζει ετοιμάζει τραπέζι για πολλή άτομα. Δεν έχουν τώρα λεφτά και γι' αυτό λίγοι εορτάζουν. Όταν ζήσει κανείς τόσα χρόνια σιγά-σιγά χάνει όλους τους ανθρώπους με τους οποίους ζούσε μαζί και αισθάνεται μοναξιά γιατί οι νεότεροι άνθρωποι δεν καταλαβαίνουν τους μεγαλύτερους και δεν επικοινωνούν με τους μεγάλους. Εγώ όταν ήμουν μικρή μου άρεσε να ακούω ιστορίες από τους παππούδες και τους μπαμπάδες μου. Μου έλεγε ο γέρο Βικέτος που έζησε όταν φτιαχνόταν το γιοφύρι του Κατονιού, ότι όταν ήρθε η είδηση ότι οι Εγγλέζοι φεύγουν, αυτοί που δουλεύανε στο έργο αυτό τα παράτησαν όλα, ακόμα και το γάϊδαρο που ήταν φορτωμένος κι έφυγαν. Τίποτα από τα παλιά δεν ξέρουνε οι νέοι γιατί δεν θέλουν να ακούνε τους μεγάλους.

*Τι θα θέλατε να πείτε για να κλείσουμε αυτή τη συνομιλία;*

Θέλω να είναι καλά όλοι οι δικοί μου άνθρωποι και γενικά όλοι οι άνθρωποι που γνωρίζω. Να φύγω από αυτή τη ζωή χωρίς να υποφέρω. Αλλιασσε όλοι θα πεθάνουμε μια μέρα. Να σας αποχαιρετήσω με μια μαντινάδα: «Εγκράτεια και γύμναση και της τροφής λιτότης και έγερση εωθινή είναι η μακροβιότης».

*Σας ευχαριστούμε πολύ κυρία Αννέτα!*



Η οικογένεια Ιωάννη και Αννέτας Κασιμάτη (Πορταθαμίου) το 1948. Φωτογραφία: Αδελφοί Φατσέα

# BELVEDERE

## PIZZA RESTAURANT

Προσλαύστε το πιο νόστιμο φαγητό στο καλύτερο μπαλκόνι των Κυθήρων!

ανοιχτά από τις 2.00 το μεσημέρι

τηλ: 27360.31892



### κτηματομεσιτική κυθήρων

## RealEstateKythira.gr

Λιβάδι, Κύθηρα 80100  
τηλ./fax 2736-0-31735, κιν. 6944-889838  
Url: realestate-kythira.gr  
e-mail: realkas@otenet.gr



## FLORAE CYTHEREA:

## ο μεγάλος κρυφός πλούτος των Κυθήρων

Ένας περίπατος στο πιο ευωδιαστό διαδικτυακό μονοπάτι

**ΟΙ ΤΑΞΙΔΙΩΤΕΣ ΣΤΑ ΚΥΘΗΡΑ** βρίσκονται μπροστά σε πανέμορφες παραλίες, κρουστάλλινα νερά, μορφολογικά δημιουργήματα, εναλλαγές τοπίου, αβίαστη αρχιτεκτονική, πολιτιστικές και πολιτισμικές εικόνες, δρώμενα παράδοσης και γευστικές εκπλήξεις. Λίγοι όμως θα παρατηρήσουν την απίστευτη και ιδιαίτερη χλωρίδα που κατακλύζει μονοπάτια, πηγαίες, πετρώειους και βράχους. Και ακόμη λιγότεροι θα ξέρουν ότι κυκλοφορούν ανάμεσα σε σπάνια βότανα, ενδημικά φυτά, θεραπευτικές πόδες και μοναδικά πουλιούδια.



Κι ενώ το αυτοκίνητο κατευθύνεται με ταχύτητα στη δημοφιλή παραλία, στον απόκρημνο κοιλίσκο, στους καταράκτες, στους νερόμυλους, στο κάστρο, στο εστιατόριο κάτω από τον πλάτανο, ή από τις μουριές, κανείς από τους

επιβάτες δεν παρατηρεί τον πολυετή μανδραγόρα, το βαλσαμικό χορτό, το σαλέπι, τον απήγανο, την καμπανούλα των βράχων, την ξινίθρα, τη βαφική αγκάνα, την άγρια λεβάντα, την τρομακτική κι αλλόκοτη ομορφιά της έμπουσας, το βουρλόμορφο ρύθρο, τα 60 διαφορετικά και μοναδικά είδη από ορχιδέες και τα απίστευτα πολυσιχιδή μανιτάρια. Και σε μέρη όπου δεν πλησιάζει όχημα, κανείς ταξιδιώτης, ούτε και ο πιο ρομαντικός δεν θα έχει την ευκαιρία να δει το ενδημικό πανέμορφο κιτρινολούλουδο που ζει πάντα, την σεμπρεβίβα, γιατί αυτή προτιμά την απομόνωση σε απόρθητους βράχους και γκρεμούς.

Εφόσον λοιπόν προσπεράσατε μερικά από τα μοναδικά δημιουργήματα της κυθηραϊκής γης, σας προτείνουμε να μη χάσετε την ευκαιρία να τα γνωρίσετε έστω και διαδικτυακά. Και δεν θα βρείτε μόνο εικόνες και ονόματα, παρατσούκλια και θεραπευτικές πρακτικές, αλλά και πλούσιες συνδέσεις με τη γεωγραφία, ιατρική, ιστορία, μυθολογία, φυτολογία, παράδοση και μαγειρική.

Ας πάμε λοιπόν μια ξεκούραστη βόλτα στον πλούσιο και εντυπωσιακό ιστότοπο που έχει στήσει ένας άνθρωπος μόνο και μόνο επειδή εκτίμησε κι αγάπησε «τους μικρούς θησαυρούς που περνούν απαρατήρητοι»: <http://floracytherea.blogspot.gr/>



## Κρισίμως κινδυνεύοντας



Σ.Φ.: «Πρόσφατα απευθύνθηκα προφορικά και με γραπτή ανάρτηση στο ιστολόγιο στους αρμόδιους λειτουργίες του Κάστρου της Χώρας και ζήτησα να προστατευτεί το φυτό *Centaurea redempta* ssp *cytherea*, ένας υπέροχος αγκαθωτός θάμνος που υπάρχει μόνον στο Κάστρο και θεωρείται ένα από τα 6 περίπου στενότοπα ενδημικά των Κυθήρων. Βρήκα πολύ θετική ανταπόκριση από την κυρία Παπαδημητρίου,

Προϊσταμένη στην Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων. Βέβαια αυτό είναι μια μεμονωμένη ενέργεια και πρέπει να τονίσω ότι θεωρώ σωστότερο τέτοιες ενέργειες να είναι συστηματικά οργανωμένες από ένα υπεύθυνο φορέα.»

## Βασίλειο Μανιταριών



Από το 2012 ασχολήθηκε και με το βασίλειο των μυκήτων έναν κόσμο συγκλονιστικής ομορφιάς για τον οποίο στα Κύθηρα είναι γνωστά ελάχιστα πράγματα.

Σύντομα θα παρουσιάσει με φίλους από την Ολλανδία και την Ελβετία μία επίσημη ανακοίνωση σε επιστημονικά φόρα σχετικά με το πλήρες φωτογραφικό αρχείο των μανιταριών.

Στο νησί υπάρχουν ελάχιστα μανιταροσυλλέκτες και αυτοί ενδιαφέρονται κυρίως με τα βρώσιμα είδη μανιταριών.

Η Σταυρούλα Φατσέα, Διευθύντρια στο Γυμνάσιο Κυθήρων και καθηγήτρια γαλλικών, εδώ και δεκαετίες έχει εθικαστεί από τη μοναδικότητα της βλάστησης του νησιού. Παρατηρεί με λεπτομέρεια, χαρτογραφεί και σημειώνει, φωτογραφίζει και ερευνά, μελετά τις ονομασίες, μεταφράζει, αποδίδει με δόκιμους ή αυτοσχέδιους όρους και καταγράφει κάθε φυτό, μικρό, εξαιρετικό, άγριο ή σπάνιο, ενδημικό ή ξενόφερτο. Όπως ισχυρίζεται η ίδια, «η μετάφραση των λατινικών ονομάτων είναι δική μου σύμφωνα με την ετυμολόγηση που κάνω κάθε φορά και δεν μπορεί να θεωρηθεί δόκιμη. Το κάνω για διευκόλυνση των αναγνώστών που δεν έχουν εντυπώσει στη Βοτανική και στα Λατινικά!»

Ήδη από τα φοιτητικά της χρόνια, η Σταυρούλα ασχο-

**Corte O. SUITES**

Το Corte O είναι χτισμένο στην πιο ήσυχη και γραφική συνοικία της Χώρας, στο Βούργο, λίγα μέτρα από το Κάστρο. Το κτήριο, που χρονολογείται από το 18ο αι., μετατράπηκε το 2006 σε ξενοστάσιο. Αποτελείται από 3 μεγάλες σουίτες και ένα δίκλινο δωμάτιο με μεγάλες βεράντες και υπέροχη θέα.

**ΧΩΡΑ ΚΥΘΗΡΩΝ**  
τηλ. 2736-0-39139  
τηλ.-fax: 2736-0-39130  
κιν.: 6947-627353  
e-mail: [info@corteo.gr](mailto:info@corteo.gr)  
[www.corteo.gr](http://www.corteo.gr)

## Οι ξελογιόστρες της άνοιξης και άλλα 60 είδη

Ειδικά σε ό,τι αφορά στις επίγειες ορχιδέες το νησί θεωρείται παράδεισος καθώς έχουν καταγραφεί, από ξένους κυρίως φυσιολάτρες και βοτανολόγους, πάνω από 60 είδη.

Σχετικά με τις τοποθεσίες και ειδικά για τις ορχιδέες η Σταυρούλα Φατσέα έχει πλήρη κατάλογο εμφάνισης των ειδών με ακριβείς συντεταγμένες ώστε κάθε μελετητής να μπορεί να τις απολαύσει. Το μικροκλίμα της κάθε περιοχής και η σύσταση του εδάφους επηρεάζουν πολύ και την ανάπτυξη αλλά και την ποιότητα ιδιαίτερα στα αρωματικά βότανα.



λήθηκε με θέματα οικολογίας, εναλλακτικών τρόπων καλλιέργειας και αειφορίας. Το 2010 ξεκίνησε το ιστολόγιο "Flora cytherea" επειδή, όπως πολύ χαρακτηριστικά τονίζει, οι περισσότεροι από εμάς γνωρίζουμε λίγο ή καθόλου την αξία της χλωρίδας του νησιού με αποτέλεσμα η έλλειψη γνώσης να οδηγεί σε σχετική αδιαφορία για την προστασία της.

Το 2003 άρχισε να φωτογραφίζει ανθισμένα φυτά, τα οποία στη συνέχεια προσπαθούσε να ταυτοποιήσει. Αναζητώντας τα τοπικά λαϊκά ονόματα κατάλαβε ότι ακόμα και μεγαλύτεροι σε ηλικία άνθρωποι γνώριζαν ελάχιστα για τη χλωρίδα του νησιού. Επιθυμώντας να μάθει και η ίδια περισσότερα ξεκίνησε τη μελέτη αρχικά από βιβλία που βρήκε στα βιβλιοπωλεία και στη συνέχεια από περισσότερα εξειδικευμένες εκδόσεις μέσω του διαδικτύου. Συνειδητοποιώντας τις απίστευτες δυνατότητες του διαδικτύου, σκέφτηκε να μοιραστεί τις γνώσεις που κι η ίδια αποκτούσε, ώστε περισσότεροι άνθρωποι και ιδιαίτερα οι νεαροί μαθητές της να γνωρίσουν το θαυμαστό κόσμο των φυτών.

«Ως εκπαιδευτικός θεωρώ ότι η γνώση και η πληροφορία πρέπει να διαχέεται με κάθε τρόπο. Για τους λόγους αυτούς δεν υπάρχει κανένας περιορισμός για αναδημοσίευση ή χρήση των περιεχομένων εκτός ίσως από το δεοντολογικά ορθό να αναφέρεται το όνομα του ιστολογίου όταν χρησιμοποιείται υλικό του.

»Δεν είμαι βοτανολόγος, ούτε έχω σχετικά ακαδημαϊκά προσόντα αλλά προσπαθώ κατά το δυνατό οι πληροφορίες που περιέχονται στο ιστολόγιο να είναι επιστημονικά ακριβείς. Σχόλια και διορθώσεις από τους αναγνώστες είναι πολύ ευπρόσδεκτα και όταν διασταυρώσω την ορθότητα της διόρθωσης τροποποιώ αμέσως την αρχική ανάρτηση.

Η βοτανική και η ταξινόμηση των ειδών είναι μια διαρκώς εξελισσόμενη επιστήμη και είναι φυσικό να υπάρχουν ακόμα και αντικρουόμενες απόψεις σχετικά με την ταξινόμηση ενός είδους ή το επιστημονικό του όνομα».

## Το Πολύγαλα της Ελένης

Το γένος *polygala* περιλαμβάνει πάνω από 500 είδη πολλή από τα οποία είναι εξαιρετικά εντυπωσιακά και καλλιεργούνται σαν καλλωπιστικά. Το περίφημο *Polygala helena*, το Πολύγαλα της Ελένης, από τους πιο μικρούς εκπροσώπους του γένους, είναι στενότοπο ενδημικό των Κυθήρων. Περιγράφηκε από τον βοτανολόγο Greuter τη δεκαετία του 1960. Είναι ένα από τα 50 σπανιότερα, απειλούμενα είδη της Μεσογείου. Έχει χαρακτηριστεί CR (κρίσιμα κινδυνεύον) γιατί ο βιότοπός του, εξ όσων γνωρίζουμε, περιορίζεται σε δύο μόνο μικρές περιοχές των Κυθήρων οι οποίες μάλιστα δέχονται ισχυρές πιέσεις λόγω πυρκαγιών και τουριστικής ανάπτυξης. Δυστυχώς το φυτό δεν περιλαμβάνεται στους διεθνείς ή εθνικούς καταλόγους προστασίας που σημαίνει ότι έχει αφεθεί στη μοίρα του. Ορισμένα είδη χρησιμοποιούνται στην παραδοσιακή ανατολική θεραπευτική ως ισχυρό δυναμωτικό ίσης αξίας με το τζινσενγκ. Η ρίζα του φυτού θεωρείται ότι ενδυναμώνει τη θέληση και την ορμή του ανθρώπου να πραγματώσει υψηλούς στόχους, βοηθώντας την καταπολέμηση παιδιών συνηθειών και αγκυλώσεων.



**Με όραμα** Το 2000 η Σταυρούλα Φατσέα πρότεινε τη δημιουργία Οικολογικού Πάρκου στα Κύθηρα. Η πρωτοποριακή αυτή πρόταση όμως έμεινε ανεκμετάλλευτη. Ήταν όμως το έναυσμα για τη δημιουργία του ιστότοπου, στον οποίο μέχρι σήμερα έχει καταγράψει περί τα διακόσια φυτά και δεν αποκλείει και μια έντυπη έκδοση αυτής της δουλειάς.

Στο Γυμνάσιο Κυθήρων προσπαθεί στα πλαίσια των περιβαλλοντικών προγραμμάτων να εμπνεύσει στους μικρούς μαθητές την αγάπη για τη φύση και την ανάγκη προστασίας του περιβάλλοντος. Έχει φτιάξει ένα μικρό Βοτανικό Κήπο με τα παιδιά και εκεί παρακολουθούν την ανάπτυξη περίπου 50 ειδών του μεσογειακού οικοσυστήματος.

**Αντί επιλόγου** Ο ιστότοπος μάς ανοίγει ένα μοναδικό παράθυρο στη σπάνια και ανεξερεύνητη χλωρίδα του νησιού. Παρόλο που αυτή η βόλτα μας είναι μικρή, σίγουρα ανοίγει τα μάτια μας να παρατηρήσουμε και να απολαύσουμε. Αλλά και την καρδιά μας ώστε να διαφυλάξουμε τους μικρούς αυτούς θησαυρούς. Και ίσως κάποια μέρα να αξιωθούμε να τα δούμε αληθινά δίπλα μας σε ένα Οικολογικό Πάρκο ή σε ειδικές προθήκες σε ένα Μουσείο Φυσικής Ιστορίας, και ακόμη καλύτερα και στα δύο, εδώ στον τόπο που τα έσπειρε ο Δημιουργός.

Μαριάννα Χαλκιά Λούπα

**COSMO service**



Επισκευές επαγγελματικών & οικιακών ηλεκτρικών συσκευών • κεραίες • δορυφορικές εγκαταστάσεις • ενοικίαση & πώληση ηχητικών εγκαταστάσεων

Panayiotis Kominos 6978.29.20.04  
Tel: 27360.33.909



# KYTHERA

## GEOGRAPHY & POPULATION

Kythera (Cerigo) is situated 12.5 nautical miles from Cape Malea (Laconia), the southern tip of the Peloponnese. The island is 284 sq.km in area with 66 villages and a population of 3,354.

## AUTOMATIC DIALLING CODE

2736-0-

## HOW TO GET TO KYTHERA

**BY SEA** from Piraeus, Gythion & Neapoli  
 • from Neapoli F/B PORFYROUSA Neapoli 2734-0-24004 • Kythera 2736-0-31390. Timetable p. 21. **BY PLANE OLYMPIC AIR** 801 801 01 01, 31390, 31848, 33292

## TRAVEL AGENCIES

**KYTHIRA TRAVEL** ferry boat & Olympic Air tickets, Chora, 31390 & Potamos 31848

## WHERE TO STAY

### HOTELS

**AGIA PELAGIA** - Kythea Resort, 39150  
 Pelagia Aphrodite 33926/6979-330086  
 Maneas Beach 33503/6974-106785  
 Romantica 33834-5/6944-203656  
**KAPSALI** - Porto Delfino 31940/31941  
**LIVADI** - Aposperides 31790/31925  
**MYLOPOTAMOS** - Athena Resort 31942  
**APARTMENTS/STUDIOS/VILLAS**  
**CHORA** - Corte O Studios 39139/6947-627353  
**KAPSALI** - Avgerinos 31189/31821  
**KALAMOS** - Lusso 39100/6975-876416  
 Vilana Studios 31910/6944-209409  
**DRIMONAS** - Galini Studios 6977-771296  
**DOKANA** - KERAMOTO - Marianna Chalkia 6932-294169/210-9840326  
**KALOKAIRINES** Violeta 38100/6937-578512  
**MYLOPOTAMOS** - Yiota 6946-753566  
**MITATA** - Abramis 33639/6975-871944  
 Aplinori 33010/6977-692745  
**DIAKOFTI** - Agnadi 33648/6948-623466  
**PLATIA AMMOS** - Baveas Apartments 33216/6977-835675

## RENT A CAR

**Cerigo** 31363/31030/6976-051279  
**Abramis** 6983-458536

## RENT A BUS

**Giorgos Tambakis** 6977-344214, 33769  
**Theodoros Stratigos** 33439, 6944-441482

## TAXI

**Theodoros Stratigos** 33439, 6944-441482

## PLACES TO VISIT

Paliochora • Karavas • Milopotamos • Kato Hora • Cave of Agia Sophia • Mitata • Viaradika • Avlemonas • Chora • Kapsali • Paliopoli • Antikythera

## BEACHES

Paliopoli • Kaladi • Firi Ammos • Diakofti • Agia Pelagia • Laggada • Platia Ammos • Halkos • Komponada • Melidoni • Lykodimo • Kalamitsi

## HIKING PATHS

Cleared & sign-posted paths. • Path M1: Chora – Kapsali • Path M11: Chora - Livadi • Path M15: Kapsali - Lourantianika • Path M19: Kapsali-Avlemonas • Path M31: Potamos - Paliochora • Path M41: Mylopotamos - Waterfall [www.kytherahiking.com](http://www.kytherahiking.com)  
**Kythera Geo-walks.** Discover, explore and photograph spectacular phenomena which are part of the geological heritage of Kythera with geologist Markos Megaloikononimos. Info: 6973-212898  
**Pyrgos House Canyoning, Mountain Bike, Sea Kayak Tours - Guided Walks in spring & autumn.** Potamos, 6989-863140

## PADI SCUBA DIVING

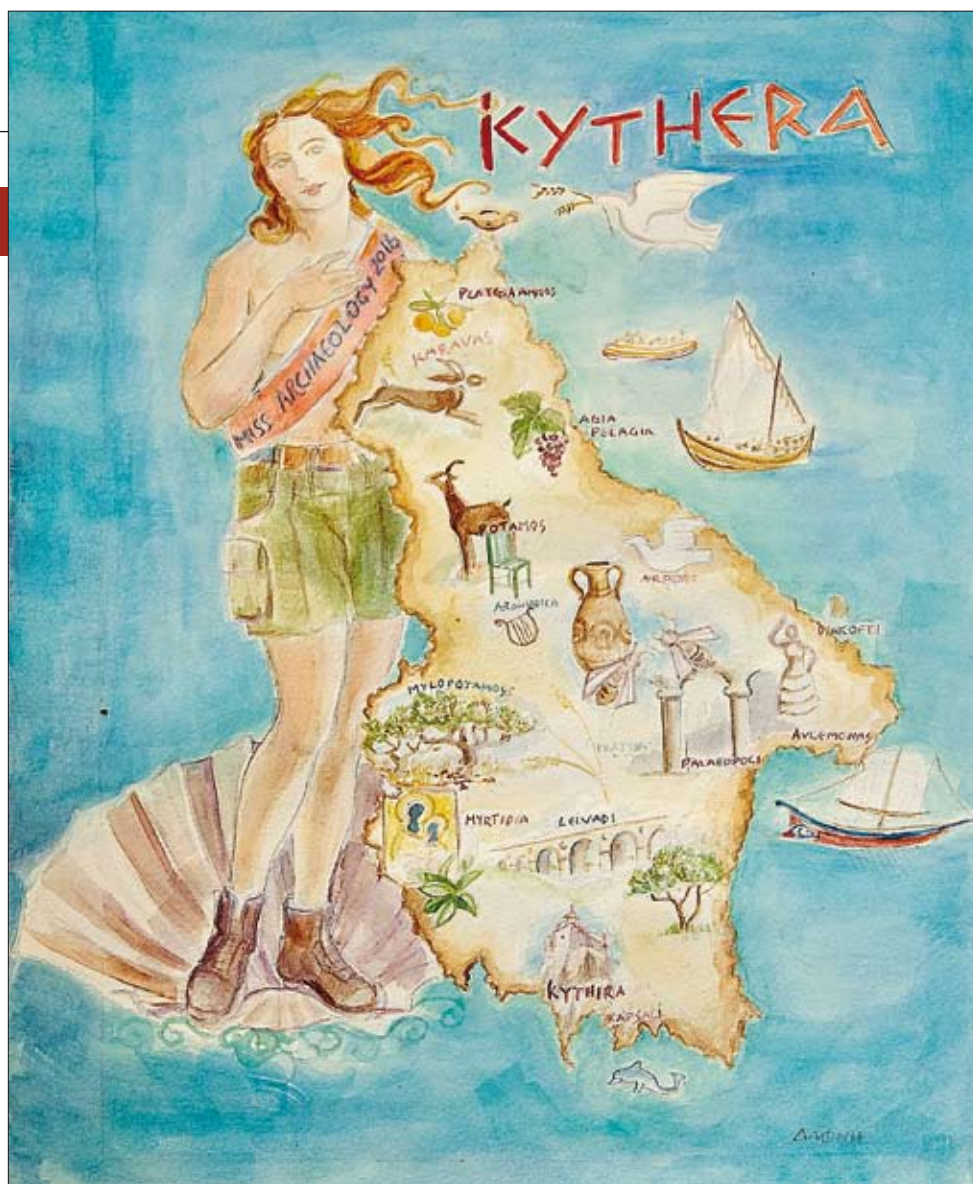
**Kythera Dive Centre** - George Lampoglou, Kapsali 37400, 6944-314152

## SEA EXCURSIONS

**Kapsali, Alexandros Glass Bottom Boat.** Visit secluded beaches, Hitra & Elafonissos. Prior reservation necessary. Spyros Kassimatis 6974-022079

## FESTIVALS & DANCES

**Avlemonas Filoxenos Dance** 6/08  
**Mitata Wine Festival** 13/08  
**Potamos Paniyiri Dance** 15/08  
**Fratsia Exhibition / Dance** 20/08  
**Kalamos Dance** 15/09  
**Agia Pelagia Dance** 24/09



artwork by DAPHNE PETROHILOS

## TAVERNAS / RESTAURANTS

**AGIA PELAGIA** - Kaleris 33461  
 Kythea 39150  
**AVLEMONAS** - Sotiri's 33722  
**DIAKOFTI** - O Manolis 38230  
**CHORA** - Belvedere 31892  
**KAPSALI** - Artena 31342  
 Magos 31407  
 Hitra 37200  
**LIVADI** - Toxotis 31785  
**MYLOPOTAMOS** - Platanos 33397  
**TSIKALARIA** - Xegantzaros 31541  
**PALAIOPOLI** - Skandeia 33700  
**PLATIA AMMOS** - Varkoula 34224

## SOUVLAKI / GYROS

**AGIA PELAGIA** - Dinos 33846  
**TSIKALARIA** - Xegantzaros 31541

## PIZZA & PASTA

**CHORA** - Belvedere 31892  
**LIVADI** - Vitsio 31037

## CAFE/OUZERI

**DIAKOFTI** - Cafe Minas 33243  
**KAPSALI** - Banda Landra 31904  
 Chrysopsaro 31032  
**LIVADI** - Konomos Coffee House 37333  
**MYLOPOTAMOS** - Ambelos 38281  
 Ellichrysos organic cafe, 33224  
 Kamari 33006  
 Platanos Kafention 33397  
**POTAMOS** - O Potamos 34191

## BEACH BARS

**KOMPONADA, LAGGADA** 6947-409907 / **PALAIOPOLI** 6989-863210

## PATISserie

**LIVADI** Rena's 31700  
 Maria's Sweets & More 39077  
**KARVOUNADES** Glikia & Kalo 38004

## CERAMICS & GIFTS

**Roussos Kytherian Pottery.** Kato Livadi 31124 & Chora 31402

## HANDICRAFTS

**Anafora Clothes & hand-made accessories** for men and women Potamos square 39001  
**To Ergastiri Milopotamos** 33162

## TRADITIONAL EMBROIDERY

**Beauty & Tradition** Chora 31280. Fine hand-made lace and curtains, embroidery, tablecloths, crocheted blankets.

## MUSEUMS

• **ARCHAEOLOGICAL MUSEUM** Chora. Exhibition of artefacts brings to light the rich cultural identity of Kythera & Anti-Kythera. Artefacts displayed date from 5000 BC to 3rd Century AD.  
 • **BYZANTINE MUSEUM**, Kato Livadi 31731 • Appointments to visit byzantine churches 31731

## ART & CULTURE

**Anna Giabanidis**, unique hand pyrographed Kytherian driftwood. Custom orders available. [www.aesthesia.eu](http://www.aesthesia.eu)

**Aliki Rigou**, Mosaic studio Aroniadika. 6944-948403, [www.alikirigou.gr](http://www.alikirigou.gr)

**Jan's Stone Jewellery**, Potamos bazaar every Sunday morning, 9.00-13.00

**Manolis Sophios**, Photographic archive exhibition. Evita photo studio, Potamos Square, 33294  
**Kythera Film Club** screenings in courtyard of Chora primary school, Wednesday & Saturday throughout August (21:00)  
**Kythera mon Amour** by Tsirigo Pictures & Pigpen Films. Screenings throughout the summer  
**Nikolaos Filosofof** photographic & heirlooms exhibition, 15/7 - 10/8, Kythera Town Hall, Chora

**Agia Pelagia Celebration** 22/7 Greek dance show & Philharmonic performance in church courtyard.  
**Concert "Kefthos" Kytherian Choir**, 23 July, Zeidoros, Kapsali (20:30), 28 August, Tou Fava to Liotriivi, Mitata (20:00)  
**7th International Symposium** Kytheraismos 18-21 August [kytheraismos@gmail.com](mailto:kytheraismos@gmail.com)  
**Kathleen Jay**, Watercolours 7-13 July & 22-29 August, Potamos Cultural Centre  
**Daphne Petrohilos**, painting exhibition 21 August-10 September, Zeidoros Art Centre, Kapsali • **Follow Your Art Gallery**, Kapsali • 12/6-2/7 Painting exhibition Kristella Dimitriou • 4-14/7 Calligraphy exhibition Maria Genitsariou • 15-25/7 Painting and Installation Ioulia Tseri • 27/7 - 6/8 Group exhibition BIG CRISIS SMALL ART No 5 • 7-17/8 Painting exhibition Stefanos Rokos • 18-27/8 Painting and Installation Maria Schina • 28/8-10/9 BACK UP

## JEWELLERY & ICONS

**Gold Castle Leonardos.** Jewellery for every taste & pocket. Unique hand-made Myrtidiotissa icons created from natural materials. Commissions accepted. Wholesale/retail. Chora 31954

## PHOTOGRAPHERS

**Chrissa Fatsea** - weddings, christenings, events, printing. Potamos 38225, 6974-112419 [www.fxphoto-kythera.gr](http://www.fxphoto-kythera.gr)  
**Evita** - Special events & weddings. Restoration of old photographs. Potamos square, 33294

## BOOKSTORES

**Bibliogatos** Livadi & Chora, 37077  
**Aerostato** Kontolianika, 34393  
**Aiolos** Chora, 6974-805834

## LOCAL MEDIA / SITES

• **Tsirigo FM-105.6** The voice of Kythera worldwide. [www.tsirigofm.gr](http://www.tsirigofm.gr)  
 • [www.visitkythera.com](http://www.visitkythera.com)  
 • [www.information.kythira.info](http://www.information.kythira.info)  
 • [ilovekythera.com](http://ilovekythera.com)

## LOCAL PRODUCTS / HONEY

**ATHAMARI**, Honey, Mitata, Athanasia & Maria Protopsaltis, 33010, 6977-692745  
**FIRROGI**, Quality wines & fatourada. Potamos 33654, Chora town square 6972-118656  
**STAVROS**, Chora, 31857, 6976-680884  
**TIS MARIAS**, Chora 31678, Kalokairines 31188, Livadi 39077  
**TOXOTIS**, Livadi, traditional local products, herbs & pasta 31781  
**HEROVOLO**, Potamos, 38072  
**DESPINA**, Karavas, 34324, Home-made jams & olive-oil  
**CHRISTOFOROS**, pure thyme honey, Kalokairines, 38100  
**SYM..VENI**, Mylopotamos, 34378

## GREEK COOKING CLASSES

Discover traditional Kytherian cuisine. Learn to cook culinary delights under Elizabeth's expert guidance. Vilana Studios, Kalamos. 31910, 6944-209409

# AT A GLANCE

## GENERAL STORE

**Maneas** - Potamos, 33308

## WINERY

**Firrogi Winery** - Potamos 33654, 6972-118656  
**To Patitiri** - Tsikalaria 6944-770161

## SUPERMARKET

**Agia Pelagia Kapsanis** 33458  
**Kapsali, Livadi Vardas** 34219/31011  
**Tsikalaria Lourantos Bros** 31396

## HEALTH & FITNESS

**ELICHRYOS** Herbal remedies. Consultations by appointment. Mylopotamos 33224  
**THERAPEUTIC MASSAGE & ACUPUNCTURE TREATMENT** Reflexology & Aroma treatment  
 Kapsali, 6973-639044 above Banda Landra cafe

## ANIMAL LOVERS OF KYTHERA

Membership and donations 6987-189994  
[www.adoptacat.jimdo.com](http://www.adoptacat.jimdo.com)

## CAR TROUBLE?

**Karvounades** Road assistance & Towing  
 Panayiotis Kassimatis 38070, 6944287340  
**Kondolianika** Takis Kassimatis 38087

## TRANSPORT

To/from mainland. Single & part loads **Manolis & Paula Kalligeros**, Karvounades 38120, 6937-470911, 6937-470913

## HOUSE MASTERS

**Karavas** House minding, cleaning, maintenance. Cherile & Dieter Wolf 34324, 6945-793907

## REAL ESTATE

**AUSTRALIS** Apartments & holiday homes for sale with sea views. 31899, 6936-985610  
**LIVADI** Manolis Kassimatis, 31735, 6944-889838 [realkas@otenet.gr](mailto:realkas@otenet.gr) Prime sites for sale  
**POTAMOS** Firrogi. 33654, 6972-289910, 210-6217475, [www.firrogi.gr](http://www.firrogi.gr)

## BUILDING A HOUSE?

**Chartered Civil Engineers & Building Permits**  
 • **Fatseas & Mavrommatis**, 31918, 6944 - 696688, 210-6466981, Livadi  
 • **Andreas Laurantos**, 31862, Livadi  
 Restoration of old houses

• **Dimitris Kyriakopoulos**  
 Building & Restoration, Supervision, 38030, 6977-668290, Karvounades  
 • **Destan Kataro** 33069, 6936-641422  
**ALUMIL** Fittings Petros Karaminas, Karvounades, 31899, 6936-985610  
**Electrical Appliance Repairs** Panayiotis Kominos, 33909, 6978-292004  
**Plumber** Thanasis Stratigos, 6936-641414  
**Electrical Supplies & Kitchen installation.** Welcome stores, Livadi, 31720, Potamos, 33620  
**Indoor & outdoor furniture "My home"**, Weber bbq's coal fuelled & gas fired / Hills Holist branded products. Karvounades 31560, 6937-470913

## PETROL / GAS

**POTAMOS** BP 33380  
**LOGOTHETIANIKA** VERGINA CYCLON 33192  
**KONDOLIANIKA** CYCLON 38270

## BANKS

**Piraeus Bank** Chora 37311, 37312  
**National Bank of Greece** Chora 37301  
 Potamos 32901, ATM Livadi

## ESSENTIAL SERVICES

• **ACCOUNTANCY FIRM** ΕΥΡΩΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΕΠΕ tax returns & solutions for all taxation matters, Livadi, 39015, 210-9483289  
 • **NOTARY** Chora Akrivi Stelliou 31290  
 • **ELECTRICITY** - ΔΕΗ Chora 31207  
 • **POST OFFICES** Chora 31274, Potamos 33225  
 • **POLICE** Potamos 33222, Chora 31206  
 • **FIRE BRIGADE** Karvounades 33199  
 • **PORT AUTHORITIES** Agia Pelagia 33280  
 Kapsali Customs 31262, Piraeus 210-4619255  
 • **HOSPITAL** Potamos 33203  
 • **FUNERAL SERVICES** 6977-645257  
 • **BARBER** (Themis), Livadi, 31695  
 • **KYTHERA MUNICIPALITY**  
 Chora 31213, Potamos 33219

